วิสาขบูชา
สุโข พุทฺธานมุปฺปาโท

วารสาร
โพธิยาลัย

๕๖

ปีที่๕ ฉบับที่ ๕๖ เดือน พ.ค.-มิ.ย. ๒๕๖๓

เวสาขปูชา

๑. ปูเรตฺวา ปารมี สพฺพา, ลุมฺพินีปวเน วเร,
เวสาขปุณฺณมายํ โส, นิกฺขนฺโต มาตุกุจฺฉิยา.

๒. มาคเธสุรุเวลายํ, โพธิมูเล มหามุนิ,
เวสาขปุณฺณมายํ โส, ปตฺโต สมฺโพธิมุตฺตมํ.

๓. ปญฺจเนตฺโต ชิโน ปญฺจ,- จตฺตาลีสสมาสโม
ธตฺวา สพฺพานิ กิจฺจานิ, กตฺวา โลกสฺส สพฺพถา.

๔. กุสินาราย ยมก,- สาลานมนฺตเร วเร,
เวสาขปุณฺณมายํ โส, ทีโป โลกสฺส นิพฺพุโต,
ตีณิ เอเต สริตฺวาน, พุทฺธํ วนฺทาม สาทรํ.

คำแปล

๑. เมื่อพระโพธิสัตว์เจ้า ทรงบำเพ็ญพระบารมี-พระอุปบารมี-พระปรมัตถบารมีเต็มเปี่ยมแล้ว ณ พระชาติสุดท้าย ได้ทรงถือปฏิสนธิในพระครรภ์ของพระนางมหามายา และทรงพระประสูติ ณ ป่าลุมพินีวัน ในดิถีเพ็ญเดือน ๖

๒. พระโพธิสัตว์มหามุนีเจ้านั้น ทรงบรรลุพระสัพพัญญุตญาณอันเป็นพระญาณที่ทรงอานุภาพสูงสุด ณ ควงไม้ศรีมหาโพธิ์ ตำบลอุรุเวลา แคว้นมคธ ในดิถีเพ็ญ เดือน ๖

๓-๔. สมเด็จพระชินสีห์ ผู้ทรงมีดวงตาทั้ง ๕ นั้น ทรงประกอบพุทธกิจทั้งมวล เพื่อทรงอนุเคราะห์ชาวโลกตลอด ๔๕ พระพรรษา พระผู้ทรงเป็นดุจดวงประทีปแห่งโลกนั้น ได้เสด็จดับขันธ์ปรินิพพาน ณ ที่ท่ามกลางระหว่างคู่แห่งต้นรัง เขตเมืองกุสินารา ในดิถีเพ็ญ เดือน ๖

ปวงข้าพเจ้าเหล่าพุทธสาวกทั้งหลาย ขอน้อมใจรำลึกนึกถึงเหตุการณ์สำคัญทั้งสามนั้น ขอถวายสักการะอภิวาทวันทาต่อองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น โดยเคารพ

นายจำรูญ ธรรมดา สาสนธชธัมมาจริยะ (ปาฬิ) ประพันธ์ ในนามวารสารโพธิยาลัย

เครดิตภาพ ศิลปินแห่งชาติ อ.เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์

เปิดเล่ม

วารสารโพธิยาลัย ฉบับที่ ๕๖ ประจำเดือน พฤษภาคม - มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๓ เป็นฉบับจัดทำพิเศษอีกวาระหนึ่งเนื่องในวันวิสาขบูชา จึงมีชื่อฉบับว่า วิสาขบูชา : สุโข พุทฺธานมุปฺปาโท แปลว่า การเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าทั้งหลายให้เกิดสุข

ปีนี้วิสาขบูชาค่อนข้างเงียบ เพราะมีปัญหาโรคระบาดโลก (pandemic) Covid-19 ซึ่งประเทศไทยได้รับยกย่องว่า มีระบบสาธารณสุขที่ดีเลิศเป็นอันดับ ๑ ของโลก เพราะการระบาดได้หมดไปจากประเทศไทยได้ระยะเวลาหนึ่งแล้ว และเป็นเรื่องที่ยังคงต้องระวังกันต่อไป มิให้กลับมาระบาดรอบสองอีก สถานการณ์บ้านเมืองจึงค่อนข้างตึงเครียด มีการ lockdown, social distancing, curfew และอื่นๆ เทศกาลวิสาขบูชาเลยไม่คึกคักเท่าที่ควร

วารสารฉบับนี้ คณะผู้จัดทำได้รวบรวมเรื่องราวดีๆ อันเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธองค์ มารวมเอาไว้ โดยเฉพาะเรื่องพิเศษ ชี้แจงเรื่องที่ Professor Jan Nattier ได้ไปแสดงปาฐกถา ณ สถาบันแห่งหนึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา เรื่อง **พระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสภาษาบาลี** และมีเสียงฮือฮาจากผู้เข้าฟัง เดาไม่ถูกว่า เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย แต่เรื่องอย่างนี้ ชาวพุทธเถรวาทอย่างเราหรือจะทนได้ ได้มีการจัดสนทนาปุจฉาวิสัชนาในเรื่องนี้ ผู้วิสัชนาคือ **อาจารย์จำรูญ ธรรมดา** ธัมมาจริยะ ท่านอาจารย์มีความรู้ลึกซึ้งในภาษาบาลี ทั้งอ่าน พูด เขียน แต่งฉันทลักษณ์ ท่านได้ให้คำตอบที่ชาวพุทธทุกคนควรได้ซาบซึ้งว่า ทำไมท่านจึงเชื่อว่า พระพุทธเจ้าตรัสภาษาบาลี และภาษาบาลีคือภาษาที่รักษาคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้ตามพระพุทธประสงค์

เนื่องในโอกาสวันวิสาขบูชา อาจารย์จำรูญได้ให้คำอธิบายเรื่อง **วันอัฏฐมีบูชา** หรือวันถวายพระเพลิงพุทธสรีระของพระพุทธเจ้าไว้เป็นความรู้อีกด้วย เชื่อแน่ว่า มีชาวพุทธอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่รู้จักวันอัฏฐมีบูชา

อีกเรื่องหนึ่งที่อยากชวนให้อ่านกันคือ เรื่อง พระพุทธเจ้าในจอ เป็นเรื่องของ **กากัน มาลิก** นักแสดงชาวอินเดีย ซึ่งเดิมนับถือศาสนาฮินดูตามบรรพบุรุษและบุพการี แต่เมื่อเขาได้รับบทเจ้าชายสิทธัตถะจากบริษัทสร้างหนังแห่งหนึ่งในประเทศศรีลังกา เขาตอบตกลง และเดินทางไปถ่ายทำภาพยนตร์เรื่อง **"สิทธัตถะ-เจ้าชายผู้กลายเป็นพระพุทธเจ้า" (Sri Siddhartha Gautama)** ที่ประเทศศรีลังกา จากการที่ต้องรับบทเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ เขาจึงต้องศึกษาพุทธประวัติและคำสอนในพระพุทธศาสนา เพื่อจะได้ตีบทให้แตกมีความกลมกลืนสมจริง เขากลับพบว่า เขาซาบซึ้งในพระพุทธประวัติและคำสอนในพระพุทธศาสนา จนกระทั่งเปลี่ยนใจมานับถือพุทธศาสนาแทนศาสนาเดิมที่เขาเคยนับถืออยู่ และได้อุทิศตนทำคุณประโยชน์ให้แก่พระพุทธศาสนาอย่างเต็มกำลังความสามารถ อ่านรายละเอียดในเรื่องนี้แล้ว คุณจะเกิดรอยยิ้ม อันเกิดจากความชื่นใจโดยไม่รู้ตัว

บทความ **หน้าต่างบาลี** ได้หมดชุดลงแล้ว ในฉบับนี้ เราได้เริ่มบทความชุดใหม่ ชื่อ **ท่องไปในโลกไวยากรณ์บาลี** ท่านผู้เขียนเป็นผู้ทรงความรู้แตกฉานระดับประเทศ มีผลงานปริวรรตพระคัมภีร์ต่างๆ ในภาษาบาลีมาแล้วมากมาย อย่างน่าประหลาดใจว่าทำได้อย่างไร หากไม่เจริญอิทธิบาท ๔ ในการทำงานอยู่อย่างสม่ำเสมอ แต่ละเล่มหนานับพันหน้า ท่านได้มาเปิดตัวผลงานเขียนของท่านในวารสารโพธิยาลัยในวาระอันเป็นมงคลเนื่องในวันวิสาขบูชา เราจึงเพิ่มหน้าให้บทความนี้เป็นพิเศษเพื่อเป็นการแนะนำตัวครั้งแรก ข่าวดีก็คือ ท่านจะเขียนประจำให้กับคอลัมน์ชุดบาลีของเราต่อเนื่องกันไป นับเป็นความแปลกใหม่ที่พิเศษ

สุดจริงๆ ที่หาอ่านที่ไหนไม่ได้อีกแล้ว นอกจากที่วารสารโพธิยาลัย

พร้อมกันนี้ ในฐานะที่โพธิยาลัยฉบับนี้ เป็นฉบับวิสาขบูชา คณะผู้จัดทำจึงอยากขอเชิญชวนให้พุทธศาสนิกชนทุกท่าน น้อมใจกันรำลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า ที่เรียกกันว่า พระพุทธคุณ อยู่ในจิตใจเสมอ นำพระพุทธคุณมาเป็นพุทธานุสติคุ้มครองใจ ให้ตั้งมั่นในกุศลธรรมอยู่เสมอ เพื่อให้ชีวิตอยู่เย็นเป็นสุขและเจริญงอกงามในธรรมยิ่งๆ ขึ้นไป

คณะผู้จัดทำ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เราได้ผู้ร่วมงานใหม่ๆ ที่ล้วนเป็นจิตอาสาที่มีจิตศรัทธาในการเผยแผ่พระพุทธธรรม ทุกท่านทุ่มเทเอาใจใส่งานที่ได้รับมอบหมายอย่างน่าประทับใจ เป็นความงดงามในสังคมไทยของเราที่เห็นได้ชัดๆ ด้วยประสบการณ์ของคณะผู้จัดทำ เราจึงทำงานด้วยปีติสุข ไม่เคยเหนื่อย หรือท้อ ต่อปัญหาใดๆ ที่มีปรากฏได้ตามธรรมดา เพราะใจของเรารวมกันเป็นหนึ่งเดียว คือ เพื่อเป็นพุทธบูชานั่นเอง

คณะผู้จัดทำ

วารสารโพธิยาลัย จัดพิมพ์มาด้วยปัจจัยบริจาคของท่านผู้มีจิตศรัทธา แจกเป็นธรรมทาน และบริจาคไปตามห้องสมุดต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางปัญญาอย่างกว้างขวางแก่ท่านผู้ใฝ่ธรรมต่อไป ขออนุโมทนาทุกท่าน

วัดจากแดง ชมรมกัลยาณธรรม

ประธานผู้ก่อตั้ง
พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก
อัคคมหาบัณฑิต
บรรณาธิการอำนวยการ
พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร
บรรณาธิการบริหาร
พนิตา อังจันทรเพ็ญ
panitaang@gmail.com
รองบรรณาธิการ
ทพญ. อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ์
Acharak7153@gmail.com
ผู้ช่วยบรรณาธิการ
พันธุ์รพี นพรัมภา
Punrapee@gmail.com
ประสานงาน
พระครูประคุณสรกิจ
(พระมหาการุณย์ กุสลนนฺโท)
pk.krun21@gmail.com
กองบรรณาธิการ
คณะสงฆ์วัดจากแดง
สำนักงาน : วัดจากแดง
๑๖ หมู่ ๖ ถ.เพชรหึงษ์ ซ.เพชรหึงษ์ ๑๐
ต.ทรงคนอง อ.พระประแดง
จ.สมุทรปราการ ๑๐๑๓๐
โทรศัพท์. ๐๒-๔๖๔-๑๑๒๒
พิมพ์ครั้งที่ ๑ : มิถุนายน ๒๕๖๓
จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม
ภาพปก
ศิลปินแห่งชาติ
อ.ปัญญา วิจินธนสาร
ออกแบบปก
ศิลปิน บัญชา หนังสือ
รองปกหลัง
ธรรมอาสา
เครดิตภาพ
วัดจากแดงและสถาบันโพธิยาลัย
ธีรปัญฺโญ, ชาคิโนภิกขุ,
ญาณกุสโล, วิเทศทัยย์
Toey วันละภาพ
และขอขอบคุณเจ้าของภาพ
จากทาง Internet ทุกท่าน
ศิลปกรรม
สหมิตรกรุ๊ปทีม
อุปถัมภ์อุปกรณ์คอมพิวเตอร์
โดยคุณพัชรพิมล ยังประภากร
ประธานกรรมการ 'สุวิมล'
จัดพิมพ์โดย
สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง
โทร. ๐๒ ๙๐๓ ๘๒๕๗-๙

สารบัญ

- วิสัชนาธรรม : วิสาขบูชา วันสำคัญของโลก
  พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร........................๓
- ทัศนะ : พระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสภาษาบาลี จริงหรือ?
  จำรูญ ธรรมดา และสุธาวัชร์ ปานเงิน................๖
- ทัศนะ : วันอัฏฐมีบูชา วันถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ สำคัญอย่างไร
  จำรูญ ธรรมดา และสุธาวัชร์ ปานเงิน..............๑๖
- พระธรรมเทศนา : รู้คุณ แทนคุณ
  พระเทพพัชรญาณมุนี (ชยสาโรภิกขุ)...............๒๑
- กวีนิพนธ์ : วิสาขะ – วิสังขาร
  ปปัญจา...๒๗
- ธรรมกถา : บทบาทของพระสงฆ์ในพุทธศาสนา
  พระไพศาล วิสาโล...๒๘
- ประสบการณ์ธรรม : เรื่องเล่าจากแดนไกล ตอน ๑
  อจโลภิกขุ (Brett Hansen)..............................๓๓
- ธรรมะผ่านจอ : พระพุทธเจ้าในจอ
  กองบรรณาธิการ..๓๗
- กวีนิพนธ์ : วินาทีเดียว
  ษ์...๔๖
- สารธรรมจากพระสูตร : มงคล ๓๘ ประการ มงคลสูงสุดที่มนุษย์ทำได้ ตอน ๔
  พระมหาสมปอง มุทิโต......................................๔๗
- ชวนรู้ : วันวิสาขบูชา วันต้นไม้ประจำปีของไทย
  กองบรรณาธิการ..๕๖
- ท่องไปในโลกบาลีไวยากรณ์ : การศึกษาไวยากรณ์บาลีในพม่า ตอน ๑
  ปาฬิปาโมกข์..๕๙
- ในประสบการณ์ : ประสบการณ์สอบสนามบาลี ตอน ๑๑ ที่มา ความสำคัญของพระไตรปิฎกภาษาบาฬี
  พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล (นิรัญรักษ์) ป.ธ.๙...๖๘
- กวีนิพนธ์ : ความรู้มาทีหลังความพอ
  ปปัญจา...๗๓
- สนทนาภาษาธรรม : สนทนาภาษาบาลี ๑๑
  นายธรรมดา...๗๔
- มองเทศ - มองไทย : ตำนานพระเจ้าเลียบโลก ฉบับลังกา ตอน ๔
  วิเทศทัยย์...๗๘

วิสาขบูชา วันสำคัญของโลก

วิสัชนาธรรม

พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร

ขอเจริญสุข เจริญพร ญาติโยม สาธุชนผู้ชมรายการทุกท่าน อีก ๓ วัน ก็จะถึงวันวิสาขบูชา ซึ่งเป็นวันสำคัญของโลก โดยเฉพาะวันวิสาขบูชา มีความสำคัญอย่างไรต่อชาวโลก เป็นวันที่คล้ายวันประสูติ ตรัสรู้ ปรินิพพาน ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่สำคัญก็คือ การอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้า เป็นเหตุนำมาซึ่งความสุข

ทุกคนมีความทุกข์ ทุกข์กาย ทุกข์ใจ หรือทุกข์ใดๆ ก็แล้วแต่ องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จอุบัติมาแล้ว จะช่วยเหลือให้เราพ้นจากทุกข์ทั้งปวง เราจะมีทุกข์ทางกายภาพ หรือมีทุกข์ทางด้านจิตใจ พระองค์ก็จะมีธรรมะมาแก้ปัญหาทุกข์เหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นทุกข์จากการเกิด ทุกข์จากการแก่ ทุกข์จากการเจ็บ ทุกข์จากการตาย ทุกข์ใดๆ ก็ตาม พระองค์จะมีปัญญาโดยเฉพาะสัพพัญญุตญาณที่พระองค์ตรัสรู้มาเพื่อช่วยดับทุกข์ของสรรพสัตว์

การที่พระองค์ได้สะสมบารมีขั้นต้นทั้ง ๑๐ อุปบารมี ๑๐ ปรมัตถบารมี ๑๐ รวมเป็นบารมี ๓๐ ทัศ ที่ได้สะสมมายาวนาน สี่อสงไขยแสนมหากัป สิ่งเหล่านั้นสะสมเป็นข้อมูล และสุดท้าย พระองค์ได้ตรัสรู้ และนำเอาองค์ความรู้ทั้งหมด มาถ่ายทอดให้กับพวกเรา เพื่อชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ ชี้ทางพระนฤพาน อันพ้นโศกวิโยคภัย

ฉะนั้น เมื่อผู้สำคัญที่สุดในโลกทั้งสาม โลกมนุษย์ก็สำคัญ โลกเทวดาก็สำคัญ พรหมโลก

ก็สำคัญ ที่บอกว่าสำคัญนั้นคือ องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะชี้ให้เราได้มนุษยสมบัติ ถ้าเป็นมนุษย์ก็สมควรได้มนุษยสมบัติ มนุษยสมบัตินั้นทำให้เราสุขสบายในชาตินี้ เอามนุษยสมบัติเป็นสะพานไปสู่สวรรคสมบัติ

หลังจากนั้น จากมนุษยสมบัตินี้แหละ ก็สามารถที่จะคว้าเอาพระนิพพานสมบัติได้ด้วย โดยเฉพาะองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะชี้ทางพระนิพพาน คือมรรคมีองค์แปด

ฉะนั้น วันนี้จึงมีความสำคัญต่อโลกมนุษย์ ถ้ามนุษย์ใดก็ตาม ได้ปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระองค์ มนุษยสมบัติก็หวังได้ สวรรคสมบัติก็หวังได้ นิพพานสมบัติก็หวังได้ นั่นจึงมีความสำคัญต่อมนุษยโลก

ส่วนในเทวโลก เทวดาต่างๆ ได้ฟังธรรมะจากพระพุทธองค์ โดยเฉพาะพระธรรมหมวดแรก คือ **ธัมมจักกัปปวัตนสูตร** ก็มีผู้ได้ดวงตาเห็นธรรมถึง ๑๘ โกฏิ คือ ๑๘๐ ล้าน ทั้งที่เป็นเทวดาและพรหม หรือพระสูตรอีกสูตรหนึ่งคือ **มงคลสูตร** หลังจากที่พระพุทธองค์ได้แสดงมงคลสูตรแก่เทวดาทั้งหลายแล้ว เทวดาที่ตามมาฟังจากหมื่นจักรวาล ได้บรรลุเป็นพระอริยบุคคลถึงจำนวนหนึ่งแสนโกฏิ คือหนึ่งล้านล้าน เพราะฉะนั้น สำหรับเทวโลกก็มีความสำคัญ คือทำให้เทวดาได้บรรลุเป็นพระอริยบุคคลจำนวนมาก

ส่วนพรหมโลกก็ได้บรรลุ ในธัมมจักกัปปวัตนสูตร ที่บอกว่า เทวดาและพรหม ๑๘ โกฏิ คือ ๑๘๐ ล้านนั้น มีทั้งเทวดา มีทั้งพรหม ใน

จำนวน ๑๘๐ ล้าน ได้บรรลุ และก็มีพระสูตรอื่นๆ อีก ที่กล่าวว่าพรหมได้บรรลุมากมาย เช่นในพรหมโลก มีพรหมเป็นที่อยู่ของพระอริยะโดยตรงที่เรียกว่าพรหมชั้นสุทธาวาส มีชั้นอวิหา ชั้นอตัปปา ชั้นสุทัสสา ชั้นสุทัสสี และ ชั้นอกนิฏฐา เป็นพรหมชั้นสุทธาวาส คือพรหมชั้นที่อยู่ของผู้บริสุทธิ์ บรรลุตั้งแต่พระอนาคามีจนถึงพระอรหันต์ จะอยู่ในพรหมชั้นนี้ เมื่อบรรลุเป็นอรหันต์แล้วก็นิพพาน เพราะฉะนั้น ในพรหมโลกนี้ ก็จะเป็นพระอนาคามีโดยมาก ก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อมวลมนุษยชาติ

ฉะนั้น วันวิสาขบูชา จึงเป็นวันสำคัญของโลก สำคัญก็คือ โลกมนุษย์ก็ให้ความสำคัญ เทวโลกก็ให้ความสำคัญ พรหมโลกก็ให้ความสำคัญ โลกทั้งสามให้ความสำคัญ เพราะผู้ที่ฟังพระธรรมแล้ว เกิดศรัทธา เกิดปัญญา ก็จะเห็นทางพ้นทุกข์ ชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ ชี้ทางพระนฤพาน อันพ้นโศกวิโยคภัย มีความสำคัญต่อโลกมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระองค์ทรงแสดงมงคลสูตร เพื่อให้เทวดาได้สดับโดยตรง แต่สำหรับมนุษย์ หลังจากที่เทศน์ให้เทวดาฟังแล้ว พระองค์ก็มาแสดงธรรมแก่พระอานนท์ พระอานนท์ก็นำมาบอกให้กับพระเถระ พระเถระก็นำไปแสดงแก่มนุษย์ทั้งหลาย

มนุษย์เหล่าใดก็ตาม ต้องการธรรมะในภาคการศึกษา ขอให้ประพฤติตามมงคลสูตรเพียง ๑๐ ข้อ คือ ข้อที่ ๑ ไม่คบคนพาล ข้อที่ ๒ ให้คบบัณฑิต ข้อที่ ๓ บูชาบุคคลที่ควรบูชา ข้อที่ ๔ อยู่ในปฏิรูปเทส ข้อที่ ๕ ฝึกทำบุญไว้ตั้งแต่เด็ก ข้อที่ ๖ ตั้งจิตที่จะพัฒนาตนเอง ข้อที่ ๗ ขยันอ่านขยันฟัง ข้อที่ ๘ เรียนให้ชำนาญ ข้อที่ ๙ เป็นคนมีระเบียบวินัย ข้อที่ ๑๐ มีวาจาสุภาษิต ก็คือกล่าวคำสุภาพ หรือคำที่พูดแล้วให้ผลดีนั่นเอง

ทั้งสิบข้อนี้ ถ้าเอาไปใช้ในวัยเด็ก ในวัยเรียนหนังสือ ก็จะประสบความสำเร็จ ตั้งแต่ข้อที่ ๑๑ ถึงข้อที่ ๓๐ ใช้ในวัยทำงาน ข้อที่ ๓๑ ถึงข้อที่ ๓๘ ใช้ในวัยเกษียณ ก็คือ มนุษยสมบัติก็จะได้ สวรรคสมบัติก็จะได้ นิพพานสมบัติก็จะได้ จากมงคล ๓๘ ประการ อันนี้คือยกตัวอย่างมาให้ดู

ฉะนั้น จึงให้ทุกท่านเห็นความสำคัญว่า อีก ๓ วันจะถึงวันวิสาขบูชา ซึ่งเป็นวันสำคัญของโลกอย่างแท้จริง ขอเจริญพร

ที่มา : ธรรมเทศนาใน "รายการระเบียงบุญ"
ทางไทยทีวีสีช่อง ๓ วันอาทิตย์ที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๓

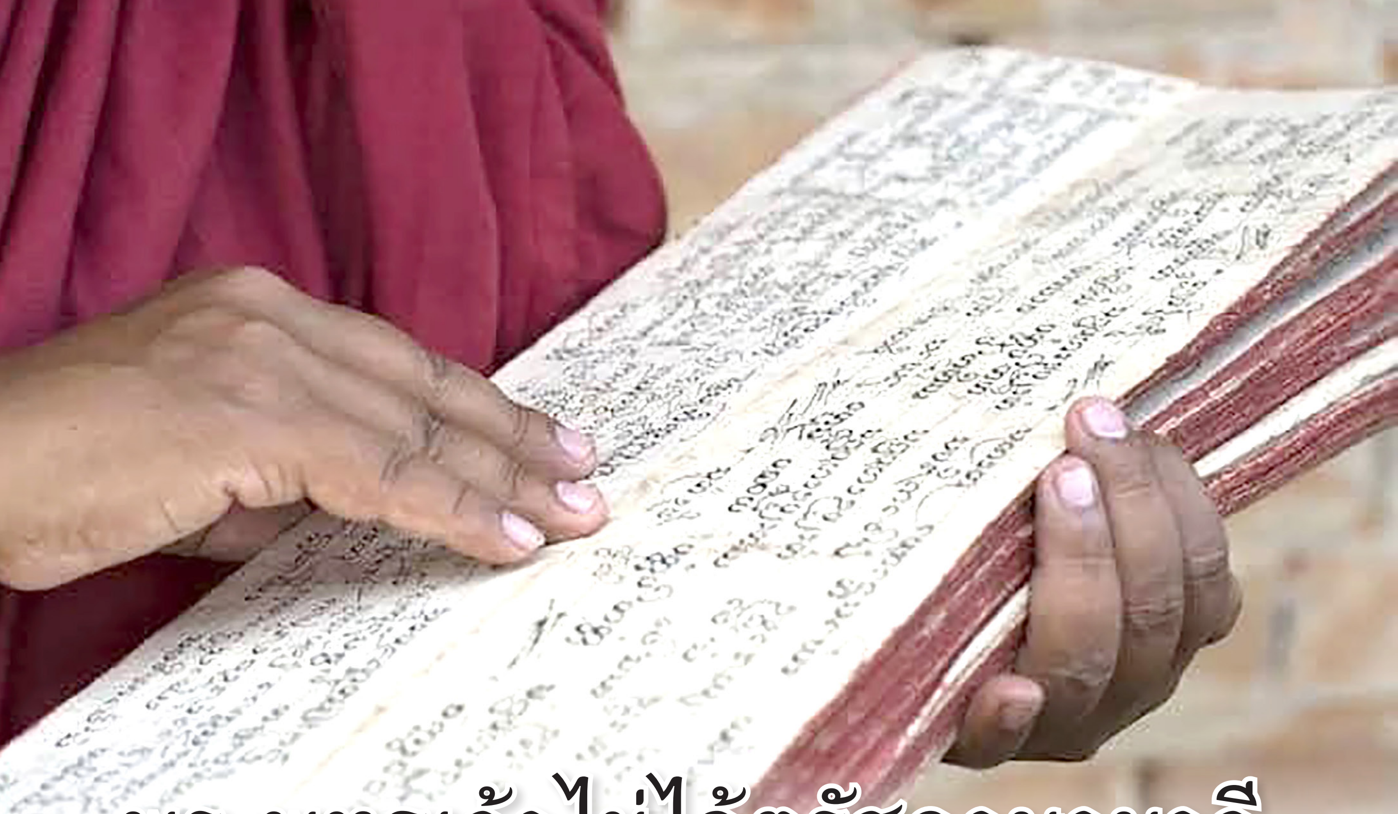

พระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสภาษาบาลี จริงหรือ ?

ทัศนะ

อ. จำรูญ ธรรมดา และ สุธาวัชร์ ปานเงิน

วันนี้เรามีประเด็นที่น่าสนใจและพูดถึงกันมาก ในวงการพระพุทธศาสนา และวงการภาษาบาลี คือ มีนักวิชาการชาวตะวันตกคนหนึ่งได้กล่าวว่า "พระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสภาษาบาลี" และก็มีนักวิชาการคนไทยที่สนับสนุนแนวคิดนี้เช่นเดียวกัน วันนี้เราจึงจะมาทำความกระจ่างกัน โดยนักวิชาการ คือ อาจารย์จำรูญ ธรรมดา ซึ่งท่านอยู่ในแวดวงภาษาบาลีและมีความเชี่ยวชาญภาษาบาลีเป็นอย่างมาก

ชมคลิปต้นเรื่อง การบรรยายของ ศ.ดร.แจน แนทเทียร์

เรื่อง

พระพุทธเจ้าไม่ได้พูดภาษาบาลี

สุธาวัชร์ : คำถามแรก มีผู้กล่าวว่า "พระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสภาษาบาลี" อาจารย์มีความคิดเห็นอย่างไรครับ

อาจารย์จำรูญ : ผมว่าเป็นนิมิตหมายที่ดี ทำให้คนไทยเราได้รู้จักภาษาบาลีมากขึ้น คนตะวันตกเองเริ่มศึกษาภาษาบาลีมาประมาณ ๒๐๐ กว่าปี ส่วนคนไทยได้ศึกษาภาษาบาลีมากว่า ๑,๐๐๐ ปีแล้ว ฉะนั้น ที่บอกว่าพระพุทธเจ้าตรัสบาลีหรือไม่นั้น เป็นเรื่องที่เราต้องมาทำความเข้าใจกัน

เริ่มจากคำว่า "บาลี" ซึ่งมาจากคำว่า "*ปาฬิ*" แปลว่า *คำพูด หรือเป็นเสียงที่รักษาพระพุทธพจน์ไว้* ฉะนั้น คำว่า *ปาฬิ* จึงมีหลายความหมาย ในแง่ศาสนา *ปาฬิ* หมายถึง *ปาฬิธมฺม* คือ พระไตรปิฎก จะเห็นว่า เราใช้คำ *ปาฬิ* ในยุคอรรถกถา โดยเฉพาะในยุคของพระพุทธโฆสเถระ ใน

๑. อาจารย์จำรูญ ธรรมดา น.ธ.เอก, ป.ธ.๔. ประกาศนียบัตรบาลีใหญ่วัดท่ามะโอ อันดับ ๑, รุ่นที่ ๕, สาสนธชธัมมาจริยะ (ปาฬิ), ปร, ด.(กิตติมศักดิ์), B.Ed (วิทยากร) ๒. สุธาวัชร์ ปานเงิน (ผู้สัมภาษณ์)

คัมภีร์วิสุทธิมรรค ท่านจะใช้คำว่า *ปาฬิ* หรือ *ปาลิยํ* แทนคำว่า *พุทฺธวจนํ* หรือ *ติปิฏกํ* ฉะนั้น ถ้าพูดถึง *ปาลิยํ* เมื่อไร นั่นหมายถึง พระไตรปิฎก แสดงว่า *ปาฬิ* ในที่นั้นไม่ได้หมายถึงภาษา แต่หมายถึง ธัมมะ หรือ พุทธวจนะของพระพุทธเจ้าทั้งหมด

ปัจจุบันนี้ เราเรียกว่า "*ภาษาบาลี*" แต่ในสมัยก่อนเรียกกันว่า "*ภาษามคธ*" ซึ่ง "*มาคธ*" (มา-คะ-ธะ) แปลว่า อะไรที่เป็นของมคธ อาจจะเป็นภาษา เป็นบุคคล หรืออะไรก็แล้วแต่ เรียกว่าเป็น วิเสสนะ ของคำว่า *มคธ* เป็นคำตัทธิต (*มคเธสุ ชาโต มาคโธ*) ฉะนั้น เสียงหรือภาษาที่เกิดขึ้นในแคว้นมคธ เขาก็เรียกกันว่า *มาคธ* โดยทั่วไปก็จะหมายถึงภาษาบาลี แสดงว่า *มาคธ* ก็ดี *ปาฬิ* ก็ดี เป็นไวพจน์ หรือ คำที่พ้องความ คำที่มีความหมายเหมือนกัน

ตัวอย่างเช่น มีการใช้คำว่า "*มาคธี*" ในคัมภีร์ปทรูปสิทธิ

สา มาคธี มูลภาสา นรา ยายาทิกปฺปิกา
พฺรหฺมาโน จสฺสุตาลาป สมฺพุทฺธา จาปิ ภาสเร

ในคัมภีร์ปทรูปสิทธิบอกไว้ว่า คนที่พูดบาลีได้นั้น หนึ่งในนั้น คือ *สมฺพุทฺธา* จ ซึ่ง *สมฺพุทฺธา* คือ พระพุทธเจ้าทั้งหลาย และไม่ใช่องค์เดียวเท่านั้นที่พูดภาษามาคธี (ปาฬิ)

ฉะนั้น คำว่า "มาคธี" "มาคธะ" "ปาฬิ" สามคำนี้เป็น Synonym เป็น เววจนะ หรือในภาษาไทย เรียกว่า เป็นปริยาย ไวพจน์ คือคำพ้องความกัน

คัมภีร์ไวยากรณ์โมคคัลลานะ ถือได้ว่าเป็นไวยากรณ์ภาษาบาลีที่แต่งมาแล้วเกือบ ๑,๐๐๐ ปี มีชื่อไวยากรณ์นี้ว่า "มาคธสัททลักขณะ" ไม่ได้ใช้ชื่อ ปาฬิ แต่ก็คือภาษาบาลี เป็นไวยากรณ์บาลีนั่นเอง อันนี้เราก็ต้องทำความเข้าใจให้ดี

บางคนไม่เข้าใจแม้กระทั่ง **อักษร** กับ **ภาษา** เช่น บางคนพูดว่า ภาษาเทวนาครี ซึ่งไม่ถูกต้อง เพราะเทวนาครีไม่ใช่ภาษา เทวนาครีเป็นอักษร เช่นเอาอักษรเทวนาครีไปเขียนเป็นภาษาบาลี

ภาษาย่อมมีวิวัฒนาการของภาษา เพราะผ่านมากว่า ๒,๕๐๐ ปีแล้ว ฉะนั้น จึงมีการตั้งไวยากรณ์ขึ้นมา เพื่อที่จะวางระเบียบมิให้ภาษาดิ้นหลุดมากเกินไป เช่น คัมภีร์กัจจายนะ คัมภีร์โมคคัลลานะ คัมภีร์สัททนีติ ที่แต่งขึ้นมาเพื่อที่จะรักษาภาษาบาลีไม่ให้เปลี่ยนแปลงมากเกินไป สรุปว่า มาคธี มาคธะ และ ปาฬิ คือคำเดียวกัน เพียงแต่ว่าเรียกในแต่ละยุคไม่เหมือนกัน

ในสมัยพุทธกาลคำว่า "*ปาฬิ*" หมายถึง แถว แนว หรือทำนบ เช่น ทำนบสระ เขื่อน อะไรที่เป็นระเบียบ เป็นแถวแนว ต่อมาในยุคอรรถกถาของพระพุทธโฆสาจารย์ ท่านต้องการจะยกย่องธัมมะของพระพุทธเจ้าที่เป็น *ตนฺติ* หมายถึง ธัมมะที่มีระเบียบแบบแผนสูงส่ง จึงยกย่องโดยใช้คำว่า *ปาฬิ*

ในคัมภีร์โมคคัลลานะ ยังตั้งสูตรขึ้นมาเพื่อกำกับคำนี้โดยตรง คำว่า *ปาฬิ* จะมีอยู่ ๓ ความหมายคือ

๑. *ปาฬิธรรม* คือ พระไตรปิฎก

๒. *ทำนบ* เขื่อน คันแท (คันนา)

๓. *แถว* อะไรที่เป็นทิวแถวเป็นแนว

ฉะนั้น *ปาฬิ* ที่เรากำลังพูดถึงนี้จึงหมายถึง ตันติธรรม หรือ ปาฬิธรรม และชื่อโดยตรงก็คือ พุทธวจนะ และเรียกภาษาที่บันทึกพุทธพจน์ว่า "ปาฬิภาสา" เป็นการเรียกโดยตรง โดยอ้อมเป็นทั้งโวหารโดยอุปจาระและมุขยะ

สุธาวัชร์ : แสดงว่าคำว่า ปาฬิ คือไวพจน์ ของคำว่า มาคธี มาคธะ นั่นเอง แยกออกจากกันไม่ได้ สมัยพุทธกาลพูดภาษา มาคธี ภายหลังเมื่อมาบันทึกเป็นพระไตรปิฎกจึงเรียกว่าบันทึกเป็นภาษาบาลี ฉะนั้นเราอย่าสงสัยไปว่า มาคธี กับ บาลี เป็นคนละอย่าง ใช่ไหมครับ

อาจารย์จำรูญ : ปาฬิ ก็คือ มาคธี เพียงแต่ต้องการยกย่อง ถ้าเป็นภาษา มาคธะ ของชาวบ้าน เราจะไม่เรียกว่า ปาฬิ เราจะเรียก ปาฬิ เฉพาะพระไตรปิฎกเท่านั้น

สุธาวัชร์ : แสดงว่าสมัยพุทธกาล ที่พูดภาษามาคธีก็คือภาษาบาลี และถ้าบอกว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสภาษาบาลี แต่ตรัสภาษามาคธี อย่างนี้ถูกต้องไหมครับ

อาจารย์จำรูญ : ถ้าดูตามหลักฐานทางโบราณคดีบ้าง ทางประวัติศาสตร์บ้าง โบราณาจารย์แต่ละยุคก็เชื่ออย่างนั้น เพราะไม่มีใครรู้จริง ต่างก็ตั้งสมมติฐานขึ้นมาทั้งนั้น ซึ่งต้องยอมรับว่าต่างคนต่างมุมมอง ถือว่าเป็นเรื่องดีที่มีข้อโต้แย้งกัน ได้สมมติฐาน และข้อสรุป ถือว่าดีมาก

สุธาวัชร์ : สรุปแล้วพระพุทธองค์ตรัสภาษาบาลีแน่นอน ใช่ไหมครับ

อาจารย์จำรูญ : ภาษาบาลีนั้น สมัยก่อนเรียกว่า มาคธภาษา ซึ่งมาคธะกับปาฬิ ดังที่กล่าวไปแล้ว อะไรที่เป็นเสียงแบบมาคธะ ก็เรียกว่า ปาฬิ เพราะฉะนั้นมันก็คือตัวเดียวกัน เพียงแต่ว่าในพระไตรปิฎกมีคำว่า *ปาฬิ* อยู่แล้ว แต่ไม่ได้ใช้ในความหมายของภาษา เช่น นางอัมพปาลี นี้

อ.จำรูญ ธรรมดา สาสนธชธัมมาจริยะ (ปาฬิ)

ปาลี แปลว่า ผู้รักษา ดังนั้น โบราณต้องการใช้คำว่า ปาลี แทนชื่อภาษาที่รักษาพระพุทธพจน์ไว้ได้

มูลภาษาจะเป็น *ตนฺติภาสา* เป็น *อริยภาสา ธมฺมนิรุตฺติ* อย่างนี้เป็นต้น เขาเรียกว่า *สกภาสา* ภาษาของตนเอง ฉะนั้น จะเป็นอริยโวหารก็ได้ ก็คือตัวเดียวกัน

สุธาวัชร์ : นักวิชาการตะวันตกได้พูดอีกว่า *ภาษาบาลีนั้นใช้เป็นภาษาเขียนเท่านั้น* ตอนพระพุทธเจ้าตรัสจะเป็นภาษามาคธี แต่เมื่อมีการสังคายนา เกิดการเขียนขึ้นมา เขียนพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา จะใช้ภาษาบาลีเป็นภาษาเขียนอย่างเดียว อาจารย์มีความคิดเห็นอย่างไรครับ

อาจารย์จำรูญ : ไม่มีปรากฏในคัมภีร์ว่าตอนสังคายนากับการเทศน์นั้นใช้ภาษาต่างกัน อย่างที่บอกว่า ปาฬิ มาคธะ หรือ มาคธี เป็นไวพจน์กัน แต่คำว่า มาคธี ก็ไม่ใช่ อรรธมาคธี ซึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่งที่มีตระกูลเดียวกัน หรือในสมัยก่อนมีตระกูล สันสกฤต ปรากฤต ไปศาจี อัปรภรัม-ศะ... มี ๖ ตระกูลที่มีลักษณะเหมือนกัน แต่ก็ไม่ใช่ มาคธีที่เถรวาทใช้กันอยู่ในยุคปัจจุบัน

ถ้าเราต้องการไปสืบค้นจริงๆ ว่า ปาฬิเป็นภาษาปรากฤตไหม มันอาจจะมีความใกล้เคียงกันบ้าง แต่ก็เป็นคนละภาษากัน เช่น ในคัมภีร์กถาวัตถุ อาจมีภาษาปรากฤตหลงมาบ้าง เหมือนภาษาไทยที่อาจมีภาษาเขมร ภาษาอังกฤษ ยืมเขามาใช้

เราควรจะเรียนบาลีให้รู้ลึกซึ้งก่อนแล้วค่อยไปวิจารณ์ อาจารย์ฝรั่งอาจจะแปลมาจากนักวิชาการทางตะวันตกโบราณ ซึ่งก็มีหลากหลาย มีทั้งคนเชื่อและไม่เชื่อ มีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ภาษาของมนุษย์ จะเริ่มที่พูดก่อน แล้วค่อยเขียน ภาษามีไว้เพื่อพูด ไม่ได้มีไว้เพื่อเขียน อย่างพระไตรปิฎกก็เป็นลักษณะของภาษาพูด ในธรรมบทก็มีพูด ต่างจากอรรถกถาซึ่งเป็นลักษณะของภาษาเขียน

ชาวพุทธเราต้องเข้าใจว่า ปาฬิ ในที่นี้คือพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า นี่คือชื่อโดยตรง ไม่ใช่ชื่อของภาษา แต่ภาษาที่บันทึกคำสอนของพระพุทธเจ้านั้นเราก็ยกย่องให้ว่าเป็น ปาฬิ เหมือนกัน ก็เลยเรียกว่า ปาฬิภาสา

สุธาวัชร์ : มีการสงสัยกันว่า ปาฬิ หรือ บาลีนี้ไม่ได้ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก แต่คำนี้ไปปรากฏอยู่ในอรรถกถา ทำไมจึงเป็นเช่นนั้นครับ

อาจารย์จำรูญ : ในสมัยก่อนไม่ได้เรียกว่า ปาฬิภาสา ทำไมจึงเรียกว่า ปาฬิ ก็เพื่อเป็นการยกย่องภาษาที่บันทึกคำสอนของพระพุทธเจ้านั้น ให้แตกต่างจาก มาคธะ

มีผลงานที่เขียนด้วยมาคธะอีกมากมาย ที่เรียกว่าเป็นภาษามาคธะ ซึ่งอาจไม่เกี่ยวกับพุทธศาสนาก็มี ดังนั้นเพื่อให้มีการแยกออกจากมาคธะอื่นๆ ก็เลยเรียกมาคธะที่บันทึกคำสอนพระพุทธเจ้านี้ว่า ปาฬิ

สุธาวัชร์ : บางคนบอกว่าเราไม่อาจเรียกคัมภีร์บาลีฉบับใดๆ ว่าเป็นของเดิมได้เลย ถูกไหมครับ

อาจารย์จำรูญ : บาลีถือว่าเป็นของเดิม เพราะคำว่า "เถรวาท" นี้ คือศาสนาที่สืบทอดมาโดยพระเถระ จึงเรียกว่า เถรวาท ของเดิมเขาเรียกว่า *ชินสาสนํ* คือ คำสอนของพระพุทธเจ้าที่บริบูรณ์ *อนูนํ* = ไม่บกพร่อง *อนธิกํ* = ไม่เพิ่มเติม อันนี้เป็นลักษณะของเถรวาท เป็นของดั้งเดิม เราเชื่อว่าพระอานนท์จำมาอย่างไร ก็คืออันนั้นทั้งหมด ฉะนั้น ที่บอกว่าไม่ใช่ของดั้งเดิมอาจหมายถึงนิกายอื่นที่อาจเอาไปเปลี่ยนแปลงประยุกต์ เช่น นิกายทางมหายานเป็นต้น ของเถรวาทจะไม่มีการเปลี่ยนแปลง

สุธาวัชร์ : ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนธรรมแก่พุทธบริษัทโดยใช้ภาษาอื่นบ้างไหมครับ หากพูดในมุมเถรวาทบ้านเรา หรือในมุมของทางพม่าที่อาจารย์ได้ไปศึกษามา พระพุทธเจ้าตรัสแค่ภาษาบาลี หรือตรัสสอนหลายภาษาครับ

อาจารย์จำรูญ : ตามคัมภีร์ พระองค์จะใช้ภาษาเดียวก็คือ มาคธี แต่คนฟังอาจจะเข้าใจด้วยภาษาของตนเอง ซึ่งคนธรรมดาอาจจะไม่เชื่อนะครับ อาจเป็นการตั้งสมมติฐานแบบชาวบ้านทั่วไป

หรือบางทีนักวิชาการอาจมองกันว่า พระพุทธ-องค์เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านนิรุตติ คือรู้ภาษาทั้งหมดอยู่แล้วก็ได้

สุธาวัชร์ : ทำไมพระพุทธเจ้าทรงเลือกใช้ภาษาบาลีในการประกาศพระธรรมคำสอน

อาจารย์จำรูญ : สมัยก่อน มีพระภิกษุนำเอาพุทธพจน์มาสวดสาธยายเป็นภาษาสันสกฤต เรียกว่า *ฉนฺทส* (ฉันทะ อรรถกถาแก้เป็นสันสกฤต) ซึ่งพระพุทธเจ้าก็ทรงห้ามเพราะทรงมองว่าภาษาอื่นจะใช้ได้ไม่ทั่วถึง และอาจเป็นภาษาที่แต่งขึ้นไม่ได้เป็นภาษาธรรมชาติ (ภาษาชาวบ้านทั่วไป)

ชาวพุทธเราถือว่า มาคธะ เป็นมูลภาษาดั้งเดิมของมนุษย์ต้นกัปด้วย พระพุทธเจ้าทรงใช้ พรหมใช้ หรือถ้าพูดตามอาจารย์โบราณ ท่านพุทธปิย-เถระ ท่านกัจจายนเถระ ท่านก็มีความเชื่ออย่างนั้น ดังนั้น เราก็ต้องเชื่อตามเถรวาท ซึ่งมีอายุกว่า ๑,๐๐๐ ปีแล้ว และเราก็ไม่ค่อยมีความสงสัยด้านนี้ เพราะเรามุ่งเน้นศึกษาธัมมะ แทนที่จะสงสัยเพียงแค่ชื่อของ ภาษา อย่างเดียว

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปัจจุบันนี้ ถ้าไม่มีการเรียนภาษาปาฬิ (บาลี) แล้ว เราจะไม่สามารถทรงคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้ได้ตรง จึงจำเป็นมากที่ต้องสร้างบุคลากรที่สามารถทรงพระไตรปิฎกด้วยภาษาบาลีไว้

สุธาวัชร์ ปานเงิน ผู้สัมภาษณ์

สุธาวัชร์ : นอกจากพระพุทธองค์จะตรัสสอนเป็นภาษาบาลีแล้ว สาวกของพระพุทธองค์ได้สั่งสอนฆราวาส ญาติโยม ลูกศิษย์ของตนเองเป็นภาษาอื่นบ้างไหมครับ

อาจารย์จำรูญ : คงเป็นธรรมดาว่า คนสิงหล คนเมียนมา คนไทย ก็ต้องพูดเป็นภาษาของเขา แต่ต้นฉบับก็คือ ปาฬิ เราอาจจะสั่งสอนด้วยภาษาใดก็ได้ แต่บางทีการแสดงอาบัติต่างๆ หรือบางอย่างถ้าพูดภาษาบาลีไม่ได้ ก็ต้องพูดภาษาไทย หรือภาษาเมียนมาก็ได้ แต่ในที่สุดแล้วก็ต้องตกไปอยู่ในภาษาต้นฉบับ เพราะภาษาบาลีเป็นภาษาที่อัศจรรย์มาก สามารถเก็บธัมมะพระพุทธเจ้าไว้ได้ครบถ้วน เช่น คำว่า *เอวํ* นี้เราแปลว่า *เอวมฺ เม สุตํ* ข้าพเจ้าได้ยินมาอย่างนี้ แต่ถ้าเราไปดูความหมายของ *เอวํ* จริงๆ นั้น มีหลากหลายลึกซึ้ง มีหลายนัย *เอวํ* อาจหมายถึง โยนิโส-มนสิการ ก็ได้ ซึ่งภาษาแบบนี้จะไม่มีภาษาใดในโลกที่เหมือนปาฬิ แต่จะมีภาษาเช่น สันสกฤต ปรากฤต ที่เป็นตระกูลคล้ายๆ กันอยู่แล้วในยุคพุทธกาล เช่น พวกปรากฤตอาจจะใช้ภาษาใกล้ๆ กับบาลีสันสกฤต อย่างเช่น *โสภณ* มีทั้ง “น” และ “ณ” *ปณฺณาส* มี “น” และ “ณ” ภาษาเหล่านี้ใกล้เคียงกันมาก ถ้าเป็นพราหมณ์อินเดียก็เรียนภาษาสันสกฤต ถ้าเป็นพุทธเถรวาทก็เรียนภาษามคธ

สุธาวัชร์ : ขอเรียนถามอาจารย์ว่า ภาษาบาลีมีวิวัฒนาการมาจากภาษาอะไรบ้าง นักวิชาการทางตะวันตกและไทย ก็พูดเป็นเสียงเดียวกันว่า ภาษาบาลีนั้นพัฒนามาจากภาษาปรากฤต ภาษามาคธี พัฒนามาจากภาษาท้องถิ่นของอินเดีย

อาจารย์จำรูญ : ภาษาที่ใกล้เคียงกัน เช่น ภาษาไทย ภาษาลาว แบบนี้ แต่บอกว่าภาษาไทยพัฒนามาจากภาษาลาวก็ไม่ใช่ หรือ ภาษาปรากฤตเป็นภาษามาคธะโดยตรงก็ไม่ใช่ ตามคัมภีร์โบราณของศาสนาพุทธแล้ว ถือว่า บาลีเป็น มูลภาสา เป็นภาษาดั้งเดิม ไม่ใช่ว่าพัฒนามาจากปรากฤต หรืออรรธมาคธี ไม่ว่าจะเป็นคัมภีร์ไวยากรณ์โบราณไหนก็ตาม มาคธี ก็คือภาษาที่ใช้เรียก ปาฬิ ในยุคปัจจุบันนี้

สุธาวัชร์ : เพราะฉะนั้น ภาษาบาลีไม่ได้พัฒนามาจากภาษาใดๆ ทั้งสิ้นในอินเดีย

อาจารย์จำรูญ : ภาษาอาจจะมีการยืมกัน หรือคาบเกี่ยวกันบ้าง อย่างเช่นภาษาใน วชิรพุทธิฎีกา มีการนำภาษามิลักข์ ซึ่งอาจจะเป็นภาษาทมิฬ หรือภาษาอะไรมาปะปนอยู่ด้วย หรือบางคัมภีร์อาจจะมีภาษามอญ ภาษาไทย ปนอยู่ บาลีเองก็อาจมี อรรธมาคธี ปรากฤต สันสกฤต อะไรต่างๆ ที่ปะปนอยู่บ้าง แต่ไม่ได้หมายความว่า ปรากฤตเป็นต้นกำเนิดของบาลี หรืออย่างคาถาที่ว่า

สา มาคธี มูลภาสา นรา ยายาทิกปฺปิกา
พฺรหฺมาโน จสฺสุตาลาปา สมฺพุทฺธา จาปิ ภาสเร

คาถานี้มีมาเป็น ๑,๐๐๐ ปีแล้ว และคาถานี้ก็บอกอยู่แล้วว่ามาคธีเป็นมูลภาสา เราก็ยืนยันตามโบราณที่ท่านว่าไว้ ส่วนความเห็นของนักวิชาการต่างๆ ก็เป็นไปได้ เพียงแต่เราชาวพุทธเมื่อฟังความเห็นแล้วก็ต้องโยนิโสมนสิการให้ดี อย่าไปหมดศรัทธาใน ปาฬิ ว่าไม่ใช่ภาษาของพระพุทธเจ้า

เราต้องไปสืบดูว่า ในคัมภีร์ไหนอธิบายเรื่อง ปาฬิ ไว้บ้าง เช่น ในคัมภีร์อภิธานัปปทีปิกาสูจิ คัมภีร์โมคคัลลานะ และคัมภีร์อื่นๆ ที่พูดถึงการแยกธาตุ แยกปัจจัย มาจาก ปา ธาตุบ้าง ปาล ธาตุบ้าง และใช้ในความหมายว่า ตันติ พุทธวจนะ ชินวจนะ อย่างคัมภีร์กัจจายนะ จะใช้ว่า *ชินวจนยุตฺตํ หิ* ตรงนี้ถ้าเราไปศึกษาทางภาษาศาสตร์ซึ่งฝรั่งเขาศึกษาอยู่ จะเป็นเรื่องที่ค่อนข้างตามยาก เพราะต่างคนต่างไม่มีหลักฐานจริงจัง อ้างไปก็อ้างมา

ทางที่ดีเราก็ต้องยึดคัมภีร์พระไตรปิฎกของเราว่าภาษาที่มีประสิทธิภาพ หรือทรงธรรมของพระพุทธเจ้าไว้ในยุคปัจจุบันก็คือ ปาฬิ เพราะฉะนั้นถ้าไม่มีปาฬิ ศาสนาของเราจะอ่อนแอ ทางอรรถกถาท่านแก้ *ธมฺเม* เป็น *ปาลิยํ* ฉะนั้น การศึกษาให้เข้าใจในพระไตรปิฎก ต้องศึกษาปาฬิ จึงจะเป็นปัจจัยให้เกิดนิรุตติปฏิสัมภิทาได้

สุธาวัชร์ : ท่านอรรถกถาจารย์และโบราณาจารย์ท่านใช้วิธีการในการสืบทอดภาษาบาลีให้มาถึงยุคปัจจุบันได้อย่างไรครับ

อาจารย์จำรูญ : เป็นคำเชิญชวนให้เราเรียนบาลีที่ดีมากครับ จริงๆ ในสายปริยัติของเราจะมีคัมภีร์เป็นวรรณคดีหรือวรรณกรรม ตั้งแต่พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และ คัมภีร์บริวาร ไวยากรณ์ ซึ่งมีมากมาย เริ่มตั้งแต่ กัจจายนะ โมคคัลลานะ สัททนีติ เป็นต้น ทั้งยังมีไวยากรณ์ที่เขียนด้วยภาษาปาฬิอีกประมาณ ๓๐ - ๔๐ คัมภีร์ ซึ่งผมเคยพิมพ์ไว้ ๓๐ คัมภีร์ เรียกว่า จูฬสัททาวิเสส

วิธีรักษาสืบทอดภาษาบาลีจึงเริ่มที่ ให้ชาวพุทธได้เรียนรู้คัมภีร์บริวาร หรือคัมภีร์พื้นฐานก่อนที่จะไปเรียนรู้พระไตรปิฎก

ปริยัติ หมายถึงพระไตรปิฎกในอรรถกถา ดังนั้น ปริยัติ ปาฬิ พระไตรปิฎก อรรถกถา ก็คืออันเดียวกัน เพราะฉะนั้น คำว่า *ปาลิยํ* ในอรรถกถาจะรู้กันเลยว่าหมายถึงพระไตรปิฎก ส่วนภาษาที่เราต้องเรียนก็เรียกว่าภาษาปาฬิ

ภาษาปาฬินี้เริ่มมีระเบียบแบบแผน มีไวยากรณ์ขึ้นมาในยุคหลัง เพื่อให้สามารถตรวจ

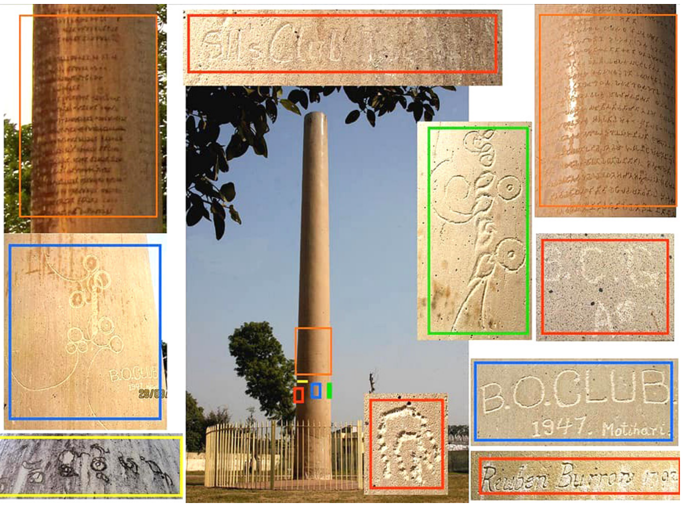

ชำระภาษาในพระไตรปิฎกได้อย่างถูกต้อง เพราะฉะนั้น โบราณจะใช้ไวยากรณ์เป็นเครื่องรักษาภาษา และภาษาที่รักษาพุทธพจน์เราก็เรียกภาษานั้นว่า ปาฬิ พระไตรปิฎกอาจจะแปลเป็นภาษาสิงหล ภาษาเมียนมา ภาษาไทย ก็ไม่เป็นไร แต่ยังต้องมีปาฬิอยู่ จึงเรียกว่าภาษาปาฬิ ซึ่งก็คือภาษามาคธี หรือ มาคธะ ภาษาไทยเรียกว่าภาษามคธ แต่จริงๆ แล้วในภาษาบาลีต้องเรียกว่ามาคธะ ไม่เรียกว่ามคธ เพราะว่าเป็นคำตัทธิตที่ต้องยืดเสียงออกไป

สุธาวัชร์ : นับว่าเป็นพระคุณของโบราณาจารย์ที่มีวิธีการรักษาภาษาบาลีให้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน รวมถึงถ่ายทอดให้กับชนรุ่นหลังได้รู้ว่าภาษาบาลีนั้นคืออะไร มีความสำคัญอย่างไร รักษาไว้ซึ่งพุทธพจน์อย่างไร

อาจารย์จำรูญ : ภาษาที่พระพุทธเจ้าตรัสถือว่าเป็นภาษาที่ประเสริฐอยู่แล้ว เป็นภาษาที่นำเราออกจากทุกข์ ภาษาปาฬินี้จึงเป็น *อุตฺตมวาจา* เป็นคำสอนที่ไม่เหมือนภาษาโลกียะทั่วไป

จริงๆ เราไม่ควรสงสัยในภาษาของพระพุทธเจ้า เพราะการสงสัยมากๆ ทำให้เราเกิดความท้อ ไม่อยากเรียน หมดศรัทธา แทนที่จะได้สิ่งที่ควรได้กลับไม่ได้ ถือว่าเป็นความโชคไม่ดี ดังนั้นหากชาวพุทธต้องการรู้ว่าภาษาบาลีเป็นภาษาพระพุทธเจ้าจริงแล้ว ก็ต้องเข้ามาเรียนรู้ให้แตกฉาน ถึงตรงนั้นแล้วท่านอาจจะตัดสินใจอย่างไรก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

สุธาวัชร์ : นักวิชาการตะวันตกที่เชี่ยวชาญภาษาบาลีแล้วเชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสเป็นภาษาบาลี มีบ้างไหมครับ

อาจารย์จำรูญ : ก็มีครับ แต่ก็เป็นเพียงแค่ *ทสฺสนมตฺต* หรือความเห็น ไม่ควรถือเป็นสาระ สิ่งที่เป็นสาระจริงๆ คือ ชาวพุทธต้องศึกษาปริยัติให้เข้าใจจริงๆ ไม่ใช่ว่าเขามากระตุกนิดนึง เราก็กระเพื่อม หากเราเลื่อมใสในพระรัตนตรัยจริงๆ เราต้องไม่คลอนแคลน และยังมีชาวพุทธบางส่วนที่มีความเชื่อไปอีกแบบหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่พุทธแท้ อันนี้ต่างหากเป็นสิ่งที่ควรปรับปรุง ช่วยกันรักษาด้วยการหันมาศึกษาปริยัติที่ถูกต้องแล้วเราจะไม่สงสัยอีก

เพราะไม่มีพื้นฐานการเรียนบาลี เราจึงสงสัยเป็นธรรมดา ไม่ใช่เรื่องเสียหาย เพียงแต่เป็นการชูประเด็นให้คนไทยได้สนใจภาษาบาลีมากขึ้น การถกเถียงกันก็เพื่อให้ได้ข้อสรุปเท่านั้น แต่ยังไม่ได้รู้เนื้อหาและอรรถรสของพระไตรปิฎก ในที่สุดเราก็ไม่ได้ปฏิบัติ เสียเวลา แทนที่จะได้อรรถะที่เป็นสาระ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ตรงนี้คือสิ่งที่ชาวพุทธควรเข้าใจมากกว่า สนใจว่า ปาฬิคืออะไร มาคธีคืออะไร พระพุทธเจ้าตรัสด้วยภาษาอะไร

สุธาวัชร์ : มีนักวิชาการบางกลุ่มที่ได้มาศึกษาภาษาบาลีจนเชี่ยวชาญ แต่กลับมีความเชื่อว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสภาษาบาลี เพราะอะไรครับ

อาจารย์จำรูญ : มันก็เป็นความเชื่อ เป็นความคิดเห็นซึ่งเรียกว่า มติ หรือ ทัศนะ ยากที่จะไปบอกให้เขามาเชื่ออย่างนี้

เราชาวพุทธที่รักพระพุทธศาสนาต่างหากควรจะทำอย่างไร

ภาษาอื่นเรายังมุ่งมั่นเรียนให้ชำนาญได้ แต่ผมเชื่อว่าคงไม่มีภาษาใดในโลกนี้ที่เหมือนภาษาปาฬิ หรือภาษาของพระพุทธเจ้า ที่แม้เพียงหนึ่งคำก็ทำให้หลุดพ้นได้ ดังนั้น **พระพุทธเจ้าจะตรัสปาฬิ หรือไม่ตรัสนั้น ไม่สำคัญ แต่สำคัญตรงที่ว่า ปาฬิ เป็นภาษาที่มีอุปการะมากต่อการศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้า** หากเราไปสงสัยโดยไม่ศึกษา เราอาจหลุดออกไปจากสิ่งที่เป็นสาระไป เรียกว่า มิจฉาสังกัปปะโคจร เป็นพวกคิดมากวนไปเวียนมา เอาสิ่งที่ไม่เป็นสาระมาเป็นสาระ สิ่งที่เป็นสาระก็ไม่ศึกษา ไปศึกษารอบๆ ไม่ศึกษาบาลีจริงจัง นักวิชาการบางคนศึกษาในด้านภาษาศาสตร์แต่ไม่ได้ศึกษาภาษาบาลีจริงจัง ก็วิจารณ์ตามหลักของเขา

เราศึกษาบาลีด้วยความศรัทธาในคำสอนของพระพุทธเจ้า เพราะเชื่อมั่นว่าภาษานี้คือภาษาเดิมสำหรับชาวพุทธเถรวาท ฉะนั้นชาวพุทธควรรักภาษาบาลีให้มากๆ รักษาภาษานี้ไว้ยิ่งชีวิต เพราะนี้คือภาษาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและถ้าจะศึกษาเรื่องนี้เพิ่มเติม ก็ศึกษาได้ในคัมภีร์ปทรูปสิทธิ

สุธาวัชร์ : ฉะนั้นเราชาวพุทธไม่ควรไปฟังคำวิพากษ์วิจารณ์มาก หากเรามัวสงสัยแต่ไม่เข้ามาศึกษาภาษาบาลี ก็เหมือนเราปิดกั้นตัวเองไม่ให้เข้าถึงคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะครับ

อาจารย์จำรูญ : ใช่ครับ ตอนพระพุทธเจ้าจะปรินิพพาน พระองค์ได้ฝากไว้ว่า คำสอนของเราจะเป็นศาสดา เพราะฉะนั้นการที่จะคุยกับพระพุทธเจ้าได้ คุยกับพระอานนท์ได้ เราต้องเรียนบาลี เรียนเพื่อให้เข้าใจว่า ทำไมพระพุทธเจ้าเลือกภาษานี้มาตรัสเทศนา เพราะพระองค์ต้องการให้คนทุกชั้นที่รู้ภาษานี้ได้ลิ้มรสพระธรรมของพระองค์ด้วย อย่างพราหมณ์เขาจะเลือกใช้ภาษาตามวรรณะ แต่ภาษามคธ หรือมาคธีไม่ได้ปิดกั้นอย่างนั้น พระพุทธเจ้าไม่ได้มองเป็นอัตตาตัวตน ฉะนั้น บาลีมีลักษณะของอนัตตา ส่วนสันสกฤตมีลักษณะของอัตตา เช่น อิ อะ เจอกันต้องเป็น เอ แต่บาลีไม่เป็นอย่างนั้นตลอดไป ต้องเป็นอนิจจะ เป็น เอ หรือ อะ ก็ได้ ถือเป็นลักษณะเด่นของภาษามาคธี หรือภาษาบาลี

สุธาวัชร์ : หากเรายังเชื่อว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสภาษาบาลี ภาษาบาลีเกิดขึ้นมาภายหลังเป็นภาษาเขียนอย่างเดียว จะมีโทษต่อพระพุทธศาสนาและตัวเอง จะเป็นโทษเป็นบาปต่อพุทธศาสนาอย่างไรครับ

อาจารย์จำรูญ : ที่จริงแล้วพุทธศาสนาก็คือพุทธศาสนา บุคคลที่มีความเชื่ออย่างนั้นอาจไม่ได้ตกนรกอะไร เพียงแต่เขาจะไม่ได้สิ่งที่เป็นสาระแล้ว ถ้ายิ่งไปเผยแพร่ให้คนอื่นมีศรัทธาเสื่อมลงไป อันนี้ต้องระวัง จะเป็นบาปโดยไม่รู้ตัว ทั้งที่ไม่ได้มีเจตนาจะทำลายศาสนา แต่ว่าพอไปเผยแพร่ความเห็นของเราอย่างนั้น ถ้าทำให้คนไม่เชื่อมั่นในภาษาบาลี เหลือแต่คำสอนของพระพุทธเจ้าในรูปของภาษาไทย ภาษาพม่า ภาษาลังกาอย่างเดียว ในที่สุดมันก็จะไม่อยู่กับร่องกับรอย ในที่สุดคำสอนก็จะเลอะเลือนไป ถ้ามีบาลีอยู่ก็เหมือนมีต้นฉบับอยู่

นอกจากนั้น บาลียังเป็นภาษาที่อัศจรรย์ ถ้าเรามาเรียนจะรู้เลยว่ามันต่างจากภาษาอื่นๆ

มาก อย่างเช่น *มโนปุพฺพงฺคมา ธมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา* ถ้าอย่างนั้นไม่มีภาษาไหนสู้ปาฬิได้ ปาฬิเป็นภาษาที่สามารถเก็บองค์ธรรม ดึงองค์ธรรมออกมา สามารถมองเห็นเป็นสภาวะได้ เรียกว่า สภาวนิรุตติ เป็น *อริยภาสา*

ถ้าเราเป็นชาวพุทธแล้วไม่ได้เรียนปาฬิ ถือว่าเราไม่ได้สิ่งที่ควรจะได้ ท่านจะเรียนปาฬิตอนปฐมวัย มัชฌิมวัย หรือ ปัจฉิมวัย ก็เรียนไปเถอะ ธัมมะของพระพุทธเจ้านั้นซ่อนอยู่ในภาษาปาฬิ ท่านอาจจะบรรลุธรรมตอนปัจฉิมวัยก็ได้ ด้วยคำๆ หนึ่งซึ่งเป็นปาฬิอยู่ในธรรมบท ซึ่งมีอยู่สี่ร้อยกว่าคาถา

ดังนั้นเราควรจะเรียนภาษาปาฬิเพื่อการหลุดพ้นกัน **จริงๆ แล้วพระพุทธเจ้าต้องการให้เราหลุดพ้น ไม่ใช่ต้องการให้ถกเถียงกันเรื่องของภาษา** เพราะภาษาเป็นเพียงแค่บัญญัติเท่านั้นเองเป็นเพียงเครื่องมือสื่อสาร เพื่อให้เข้าสู่สภาวธรรม ดังนั้นตัวสภาวธรรมที่เป็นจุดหมายที่แท้จริงของศาสนาพุทธ คือพระนิพพาน

ถ้าเราเรียนแบบนักภาษาศาสตร์ อาจจะไม่ได้ศรัทธา อาจเป็นคนศาสนาอื่นมาเรียนรู้ แต่ไม่ได้นับถือ เขาก็วิจารณ์ได้ตามสบาย เราชาวพุทธไม่ว่าอะไรอยู่แล้ว เราโดนย่ำยีอย่างไรก็ได้เพราะชาวพุทธให้อภัย แต่เราชาวพุทธจะไปวิจารณ์ศาสนาอื่นไม่ได้นะ ดังนั้นให้มองว่า เรื่องนี้เป็นแค่มุมมองของนักวิชาการเท่านั้น ซึ่งอาจจะช่วยกระตุ้นให้มีการศึกษาภาษาบาลีที่แข็งแกร่งมากขึ้น

ฉะนั้น การเรียนภาษาบาลีเพื่อให้เข้าใจบาลี บาลีคำหลังนั้นหมายถึงคำสอนของพระพุทธเจ้า โบราณท่านว่า *อาคโต ภาโร อวสฺสํ วหิตพฺโพ* คือ ภาระหน้าที่ที่เราชาวพุทธควรจะต้องทำ เช่น ธรรมทาน ในปัจจุบันเรามีสื่อเยอะ การจะเผยแผ่ได้ก็ต้องมาเรียนตัวต้นหลักของภาษา **ภาษาบาลีนั้นไม่ถึงกับยากเกินไป เพียงแค่เรามี เจตคติ หรือ มโนทัศน์ ที่ดีต่อบาลีก็สามารถเรียนได้**

ไม่ว่าจะอยู่ในวัยไหน ก็สามารถนำปาฬิมาเพื่อเข้าถึงปฏิเวธ ซึ่งปาฬินี้ยังเป็นปริยัติอยู่ หากเข้าใจในปริยัติดี ก็จะเป็นฐานให้เกิดปฏิบัติ แต่ถ้าไม่เข้าใจปฏิบัติก็จะพลาดปฏิเวธ ฉะนั้นปริยัติถือว่าสำคัญมาก แล้วอะไรคือปริยัติ ก็คือ ปาฬิ ท่านอาจถามว่าเรียนปาฬิแล้วได้อะไร ผมต้องถามกลับว่าแล้วทำไมไม่เรียนปาฬิ

ชีวิตของเราไม่ใช่ว่าเรียนปาฬิเพื่อไปทำมาหากิน **ถามว่าเราเรียนเพื่ออะไร ต้องวางเป้าหมายให้ชัดเจนว่า เราเรียนเพื่อให้เข้าใจคำสอนของพระพุทธเจ้า** ในชาตินี้เราเกิดเป็นพุทธ แต่ไม่รู้ว่าชาติต่อไปจะเกิดเป็นอะไร เราจะเป็นพุทธเพียงแค่ในใบสำมะโนครัวหรือ ในฐานะคนไทย ผมก็อยากให้คนไทยทุกท่านได้รับอะไรดีๆ จากศาสนาพุทธของเรา

อ.จำรูญ ถ่ายภาพร่วมกับ พระมหาสมปอง มุทิโต และพระมหาธิติพงศ์ อุตตมปัญโญ

สุธาวัชร์ : สุดท้ายนี้ อยากให้อาจารย์ช่วยฝากถึงพระภิกษุ สามเณร ที่มีความพากเพียร มีฉันทะในการศึกษาบาลีรวมถึงพุทธบริษัท อุบาสก อุบาสิกา ที่เป็นชาวพุทธด้วยกัน รวมถึงผู้ที่ไม่ได้นับถือพุทธศาสนาว่า เราควรมีความเห็นอย่างไรกับเรื่องที่เกิดขึ้นนี้ครับ

อาจารย์จำรูญ : ในฐานะที่พวกเราเป็นชาวพุทธก็ควรมีกุศลจิตในการรับฟัง คือ**โยนิโสมนสิการ** ไม่ต้องไปคิดอะไรที่เป็นอกุศลกับการแสดงความเห็นของแต่ละท่าน หรือมัวแต่หาความถูกต้องอาจทำให้เราเสียเวลา แทนที่เราจะมุ่งมั่นเรียนเจาะลงไป

เวลาเรามีน้อย ไม่เหมือนอยู่ในพรหมโลก เรามีแค่ ๑๐ ๒๐ ๓๐ ปี **ฉะนั้น เราต้องตั้งเป้าเวลาไว้ว่า ๕ ปี ต้องเรียนอะไร ๓ ปี ต้องรู้บาลี ๔ ปี ต้องรู้พระไตรปิฎก อย่างนี้เป็นต้น** อย่างนี้คือลักษณะของผู้นับถือศาสนาพุทธ

อยากให้สนใจแยกแยะ คำว่าแยกแยะเป็นการขีดเส้นแบ่งระหว่างสิ่งที่เป็นสาระและไม่ใช่สาระ ถ้าเรามองเห็นตรงนี้ได้ เราจะได้สิ่งที่เป็นสาระของพระพุทธศาสนา และไม่เสียดายชาติเกิด

สุธาวัชร์ : สาธุครับ อาจารย์ ในวันนี้เราก็ได้รับความรู้ดีๆ จากอาจารย์จำรูญ นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาบาลี ทั้งชีวิตของอาจารย์จนถึงปัจจุบันได้อุทิศให้กับพระปริยัติศึกษาศึกษาด้านบาลีอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นตำราที่อาจารย์ได้แปลออกมา ความทุ่มเทในการศึกษาบาลี ไม่ว่าจะเป็นที่วัดท่ามะโอ หรือที่ประเทศเมียนมา ผมหวังว่า ทุกท่านจะได้รับความรู้เกี่ยวกับภาษาบาลี รวมถึงมีความเห็นที่ถูกต้องเกี่ยวกับภาษาบาลีครับ

สำหรับวันนี้ ต้องกราบขอบพระคุณ พระมหาชัยวุฒิ ชยวุฑฺโฒ รองผู้อำนวยการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ และกราบขอบพระคุณ พระอาจารย์พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล ป.ธ. ๙ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระอารามหลวง วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ที่ท่านเมตตาให้คำปรึกษาสำหรับการสัมภาษณ์ในวันนี้ และขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์จำรูญ ธรรมดา ที่มาให้ความรู้ไว้ ณ ที่นี้ครับ

อ. จำรูญ รับปริญญาบัตร "สาสนธชธัมมาจริยะ" ที่ถ้ำมหาปาสาณคูหา นครย่างกุ้ง ประเทศพม่า

ขออนุโมทนาบุญผู้ร่วมจัดพิมพ์วารสารฉบับนี้

๑. ชมรมกัลยาณธรรม
๒. คุณจิรวรรณ ศิริจิตร และครอบครัว
๓. คุณสุวพร หทัยสุทธิธรรม และครอบครัว
๔. พล.อ.ต. สมโภค-คุณสุจิตรา หงสไกรและครอบครัว
๕. คุณพ่อวัชระ-คุณแม่ทองสุก โลหารักษ์พงศ์ และครอบครัว

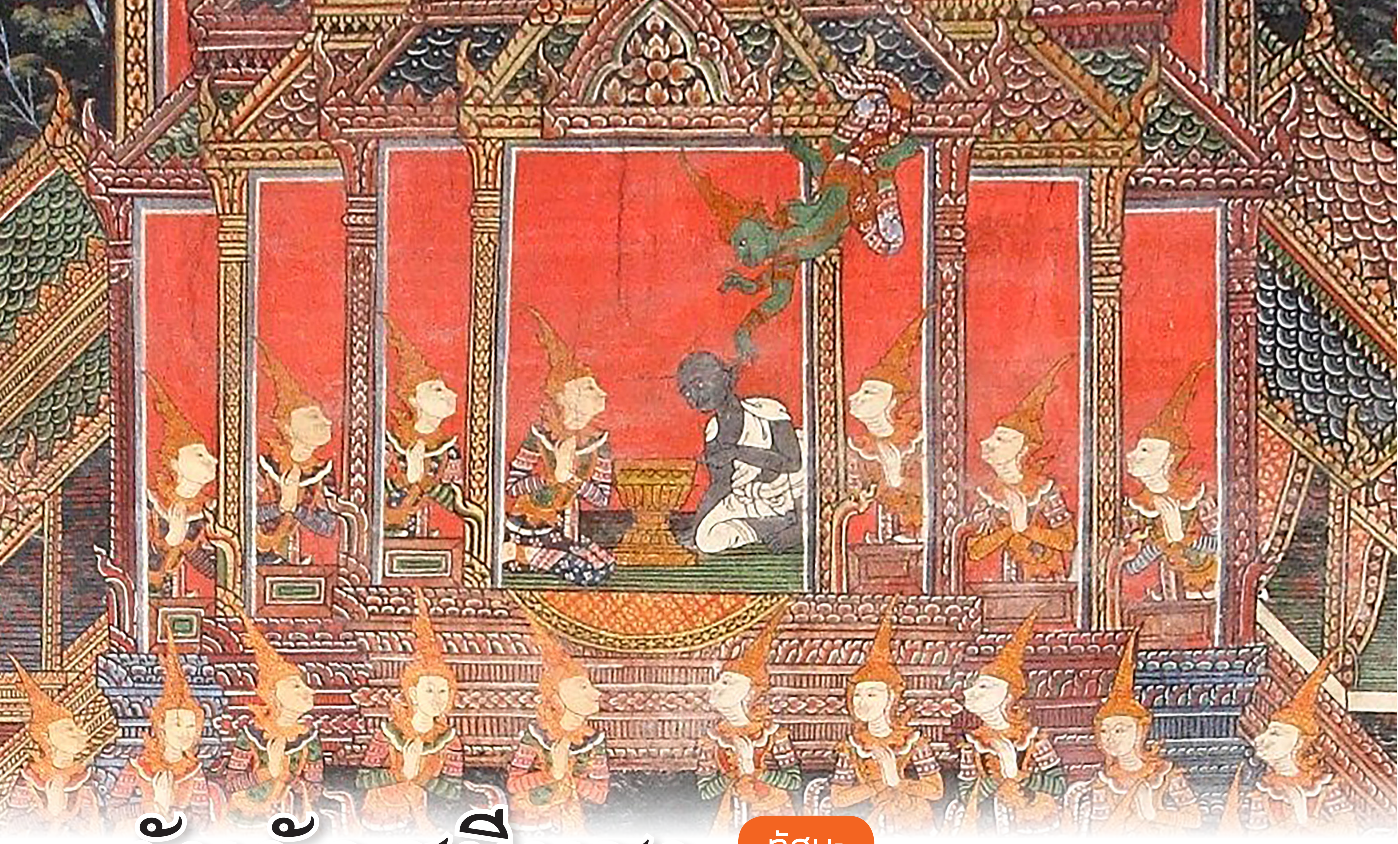

วันอัฏฐมีบูชา

ทัศนะ

จำรูญ ธรรมดา และ สุธาวัชร์ ปานเงิน

วันถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระสำคัญอย่างไร

วัน**อัฏฐมีบูชา** เป็นวันที่มีความสำคัญวันหนึ่งในทางพระพุทธศาสนา แต่น้อยคนนักที่จะรู้จัก วันนี้เราก็ได้เชิญอาจารย์จำรูญ ธรรมดา มาไขความกันว่า วันอัฏฐมีบูชา มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาอย่างไร

ถาม : คำว่า อัฏฐมีบูชา นี้ แปลว่าอะไร ?

ตอบ : เราจะเห็นคำว่า "บูชา" นิยมใช้ต่อท้ายคำสำคัญๆ เช่น มาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา อัฏฐมีบูชา คำว่า "บูชา" หมายถึง การให้ การเสียสละเวลาเพื่อพระพุทธศาสนา เช่น มาฟังธรรมะในวันธรรมสวนะ ชื่อของวันต่างๆ ก็แล้วแต่จะเรียก

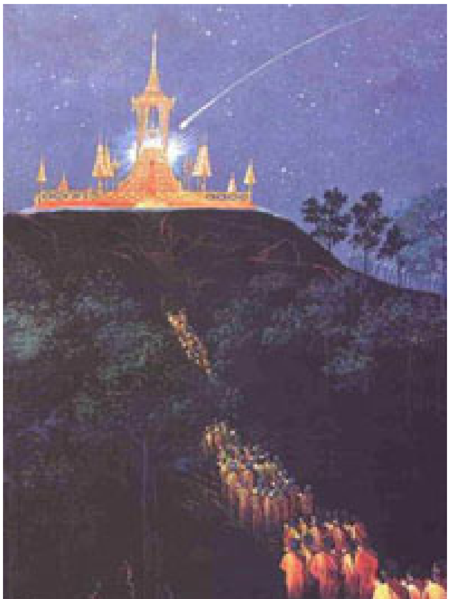

เช่น วันวิสาขบูชา ที่เมียนมาเขาจะเรียกเป็นภาษาของเขาว่า "กสุ่นละปยี้เน้" ส่วนภาษาอังกฤษก็เรียกว่า "Vesak" ซึ่งอันที่จริงแล้วต้องเรียกว่า วันเวสาขะบูชา

ส่วนวันอัฏฐมีบูชานี้ "อัฏฐมี" แปลว่า ที่แปด คือ วันแรม ๘ ค่ำ หลังจากพระพุทธองค์ปรินิพพานในวันเพ็ญเดือนวิสาขะ อัฏฐมี คือ วันอุโบสถ ๘ ค่ำ ที่มีการประชุมเพลิง ฉะนั้น เราชาวพุทธควรให้ความสำคัญกับวันนี้ในฐานะที่เป็นการบูชาครั้งสุดท้าย ที่จะเห็นพระสรีระขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ถาม : ในวันที่พระพุทธองค์เสด็จดับขันธ-ปรินิพพาน หรือก่อนหน้านั้น มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นในแวดวงพุทธบริษัทในสมัยนั้นบ้างครับ ?

ตอบ : ในช่วงที่พระพุทธองค์จะปรินิพพาน เกิดความโกลาหลอยู่พอสมควร ไม่ใช่แค่มนุษย์โลกอย่างเดียว ตั้งแต่เทวโลก พรหมโลก ท้าวสหัมบดี-พรหม ถึงกับกล่าวสังเวคกถา ซึ่งได้ใจความว่า *แม้แต่พระพุทธองค์ผู้ทรงเป็นพระศาสดา เป็นจอมของโลก ยังต้องปรินิพพานดับไป แล้วคนอื่นซึ่งเป็นคนธรรมดาทั่วไป ใครเล่าจะล่วงเลยมัจจุราชนี้ได้* อันนี้เป็นคาถาของพรหม ซึ่งท่านกล่าวไว้เป็นคาถา ๖ บาท ปกติแล้วคาถาหนึ่งจะมีอยู่ ๔ บาท ของท้าวสหัมบดีพรหมนี้มี ๖ บาท ซึ่งถ้าท่านใดสนใจ ก็ไปติดตามในคัมภีร์อรรถ-กถา ฎีกา ได้

หลังจากนั้น แม้แต่ราชันของทวยเทพ คือ พระอินทร์ ก็ได้กล่าวคาถา ซึ่งเราได้ยินกันบ่อยๆ ว่า

อนิจฺจา วต สงฺขารา อุปฺปาทวยธมฺมิโน
อุปฺปชฺชิตฺวา นิรุชฺฌนฺติ เตสํ วูปสโม สุโข

เป็นคาถาที่เราจะได้ยินในงานฌาปนกิจ เวลาที่พระขึ้นไปบังสุกุล มีความหมายว่า สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ ไม่เที่ยงจริงๆ *วต* ตัวนั้นแปลว่า จริงๆ *สังขารา* นั้น ก็คือ รูปนาม หรือ

แม้แต่พระอรหันต์ทั้งหลาย ก็ยังมีการกล่าวสังเวคกถาอีกมากมาย ซึ่งไม่ได้บันทึกไว้

ส่วนบุคคลอื่น เช่น ปุถุชน โสดาบัน สกทาคามี ท่านเหล่านี้ ยังละโทสะไม่ได้ ถ้าปุถุชนก็ร้องห่มร้องไห้มากหน่อย โสดาบันก็ร้องไห้ สกทาคามีก็ร้องไห้ แต่ถ้าเป็นพระอนาคามีและพระอรหันต์ซึ่งหมดโทสะแล้ว ก็จะเกิดสังเวคญาณขึ้นแทน

ถาม : สำหรับบุคคลทั่วไป ถือว่าเป็นเหตุการณ์ที่เศร้าสลดของเหล่าพุทธบริษัทในยุคนั้น สมัยนั้น ใช่ไหมครับ ?

ตอบ : เหมือนประเทศไทยตอนที่ในหลวงรัชกาลที่ ๙ เสด็จสวรรคต คนทั้งประเทศก็ร้องห่มร้องไห้

ถาม : สำหรับผู้ที่เป็นอริยบุคคลชั้นอนาคามีและพระอรหันต์ ท่านก็ปลงธรรมสังเวช คาถาที่อาจารย์ได้กล่าวไว้ แสดงว่าไม่ได้โศกเศร้าแค่ในมนุษยโลก แต่เทวโลก พรหมโลกก็โศกเศร้าใช่ไหมครับ ?

ตอบ : พูดง่ายๆ ว่าทั้ง ๓๑ ภพภูมิ ยกเว้นอสัญญีสัตว์[๑]

ถาม : ถือว่าวันอัฏฐมีบูชามีความสำคัญมาก เมื่อพระพุทธองค์ปรินิพพานแล้ว ๘ วัน ก็จะเป็นวันถวายพระเพลิง ซึ่งวันนี้ก็คือ วันคล้ายวันถวายพระเพลิง ใช่ไหมครับ ?

ตอบ : หลังจากวันถวายพระเพลิง ก็จะมีการสมโภชต่ออีก ตอนที่เป็นพระจิตกาธาน (เชิงตะกอน) ก็สมโภช ๗ วัน แล้วก็สมโภชพระธาตุ เรียกว่า **ธาตุบูชา** บูชาพระธาตุอีก ๗ วัน รวมแล้ว ๒๑ วัน ในการสมโภช

---

[๑] อสัญญี แปลว่า ไม่มีสัญญา : อสัญญีสัตว์ คือ สัตว์จำพวกที่ไม่มีสัญญา ไม่เสวยเวทนา หรือ พรหมลูกฟัก พรหมชั้นที่เป็นที่เกิดของผู้เพ่งอยู่เป็นนิตย์ว่าจิตไม่มี พอหมดอายุขัยจึงเกิดใหม่เป็นพรหมลูกฟักที่มีแต่รูปขันธ์อย่างเดียว ไม่มีนามขันธ์

ถาม : ในวันอัฏฐมีบูชานี้ มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้างครับ ?

ตอบ : มีเหตุการณ์เกิดขึ้นมาก เช่น การจุดพระเพลิงครั้งแรก เปลวไฟไม่ติด เพราะเทวดามาห้ามไว้ เพื่อรอพระมหากัสสปะซึ่งยังมาไม่ถึง ท่านกำลังเดินทางมาจากเมืองปาวา พระมหากัสสปะนี้ ถือได้ว่าเป็นมหาสาวกองค์ที่ ๓ รองจากพระสารีบุตรและพระมหาโมคคัลลานะ ท่านมีความสำคัญและเป็นบุคคลสำคัญในการนำสืบทอดพระพุทธศาสนาด้วย เมื่อพระมหากัสสปะมาถึง จึงเริ่มการประชุมเพลิงได้

หลังจากการประชุมเพลิง ก็จะเกิดมหกรรมแย่งชิงพระบรมธาตุ พระเจ้าอชาตศัตรูและพวกกษัตริย์จากเมืองต่างๆ ก็อยากได้พระบรมธาตุไปบูชา ก็ส่งทูตมาขอ แต่ถ้าไม่ได้ ก็คงจะต้องทำสงครามกัน ตอนนั้นถ้าทำสงครามก็คงจะเอาชนะพวกมัลละไม่ได้ เพราะตามคัมภีร์บอกว่าพวกเทวดาอยู่ฝั่งมัลละกันหมด

แต่ในที่สุด โทณพราหมณ์ก็เข้ามาทำหน้าที่แบ่งพระธาตุในวันขึ้น ๕ ค่ำเดือน ๗ ซึ่งก็น่าจะเป็นวันสำคัญอีก เรียกว่า วันแบ่งพระธาตุ

พอเข้าพรรษาแล้ว จะมีการทำกิจกรรมที่ยิ่งใหญ่สำหรับพระพุทธศาสนาอีกคือ การทำสังคายนา ต่อเนื่องกันมา ฉะนั้น ไม่ใช่แค่วันอัฏฐมีบูชาแล้วจบเลย

หลังจากที่พระพุทธองค์ปรินิพพาน ๗ วัน มีเรื่อง พระสุภัททะ พระภิกษุชรารูปหนึ่ง กล่าวจ้วงจาบพระธรรมวินัย จนสะเทือนพระมหาเถระ ได้ยินถึงพระมหากัสสปะ ดังนั้น เพื่อที่จะสนองพระกรุณาคุณของพระพุทธเจ้า พระมหากัสสปะจึงปรารภที่จะสถาปนา ประดิษฐานพุทธศาสนาให้มั่นคง มิฉะนั้นแล้ว แค่ ๗ วัน พระสรีระยังไม่บุบสลายไปไหนเลย คำพูดจ้วงจาบก็เกิดขึ้นมาแล้ว พระมหากัสสปะเกิดความสังเวชขึ้นมา จึงต้องประชุมขอมติพระอรหันต์ ๕๐๐ รูป ซึ่งตอนนั้นมี ๔๙๙ รูป เว้นพระอานนท์ที่ยังไม่บรรลุพระอรหันต์

ถาม : ในประเทศไทย น้อยคนที่จะรู้จักวันอัฏฐมีบูชา ซึ่งก็ไม่ใช่วันหยุดราชการด้วย แล้วในประเทศเมียนมา เขาให้ความสำคัญกับวันอัฏฐมีบูชามากน้อยแค่ไหนครับ ?

ตอบ : วันหยุดราชการก็ขึ้นอยู่กับรัฐบาล คงคล้ายๆ ไทย แต่ในด้านของประวัติศาสตร์ ด้านของคัมภีร์ เราก็รู้กันว่า มีมาในคัมภีร์อรรถกถาฎีกา ฉะนั้น คนเมียนมาเขาก็รู้จักวันนี้ ถ้าเป็นชาวพุทธก็จะรู้จักวันนี้พอสมควร

ถาม : แสดงว่าที่เมียนมาก็ให้ความสำคัญกับวันนี้ ใช่ไหมครับ ?

ตอบ : ก็ให้ความสำคัญ จริงๆ แล้วความสำคัญนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่า เราไปเวียนเทียนหรือเป็นวันหยุดไม่ได้สำคัญแบบนั้น แต่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนา เพราะตราบใดที่ยัง

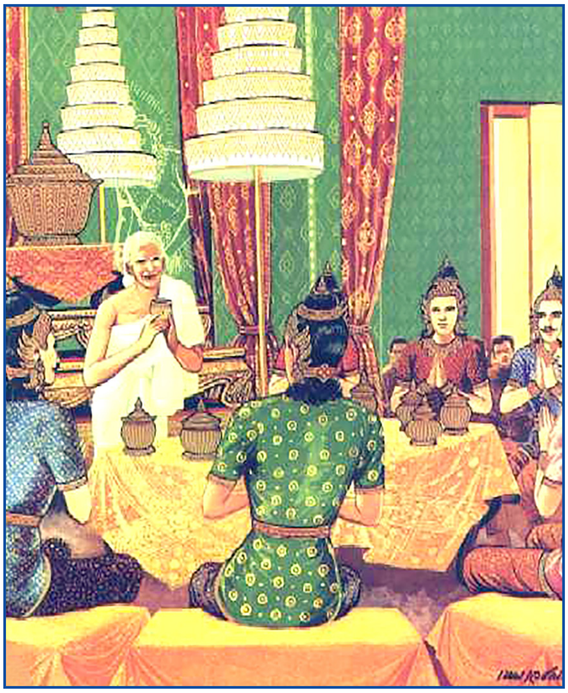

มีพระธาตุอยู่ ก็ถือว่าพระพุทธองค์ยังอยู่ ดังนั้นจึงถือว่าสำคัญ

ถาม : วันอัฏฐมีบูชานี้สอนอะไรให้กับเราชาวพุทธบ้างครับ ?

ตอบ : อย่างที่พระอินทร์ พระพรหม หรือพระอรหันต์อื่นๆ ท่านได้กล่าวคาถาที่เรียกว่า สังเวคกถา ให้เราได้รู้ว่า แม้แต่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ที่สามารถต่อกรกับมัจจุราชได้ แต่ก็ไม่ทรงทำ ทรงปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติ คือ เสด็จดับขันธปรินิพพาน แสดงถึงความที่รูปนามสังขารของทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ศาสนาใดก็ตาม เกิดมาก็ต้องพบกับสังสารวัฏอย่างนี้ ฉะนั้น ในฐานะที่เราเป็นชาวพุทธ เราต้องมีโยนิโสมนสิการ ไม่ใช่ว่าเรารู้แต่อัฏฐมีบูชา เพื่อที่จะไปขอพระธาตุ แล้วเราก็จะเจอพระธาตุปลอมๆ ซึ่งปัจจุบันนี้มีอยู่มากมาย อันนี้ต้องระวัง

ความเป็นพระธาตุในที่นี้ หมายความว่า นี้เป็นอายุของพระพุทธศาสนา เราจะรักษาพระศาสนาให้อยู่นานถึง ๕,๐๐๐ ปี ได้อย่างไร เพราะว่าการอันตรธานหายสาบสูญไปแห่งพระศาสนา เช่น อธิคมอันตรธาน ปริยัติอันตรธาน ปฏิปัตติอันตรธาน...ในนั้นจะมีธาตุอันตรธานด้วย

ฉะนั้น ในฐานะที่เราเป็นชาวพุทธ เราก็ควรที่จะน้อมรำลึกนึกถึงวันนี้ แล้วพยายามทำหน้าที่ของชาวพุทธให้ดีที่สุด หน้าที่ของชาวพุทธเป็นอย่างไร เราก็ต้องศึกษา เช่น จะรักษาศีล ๕ ควรทำอย่างไร ปฏิบัติต่อพระพุทธ พระธรรม พระภิกษุสงฆ์อย่างไร ไปวัดควรทำอย่างไร อยู่ที่บ้านควรทำอย่างไร อันนี้เป็นวัตรปฏิบัติของชาวพุทธ ไม่ใช่เฉพาะวันอัฏฐมีบูชาเท่านั้น เพียงแต่ว่าวันอัฏฐมีบูชาเป็นวันประวัติศาสตร์ที่ทำให้เราได้น้อมรำลึกนึกถึงพระพุทธคุณ พระพุทธองค์ทรงอยู่ในโลก ๔๕ พรรษา ทรงบำเพ็ญพระพุทธกิจตลอดเวลา เป็นบุคคลที่ให้ประโยชน์แก่โลกอย่างมากมายมหาศาล เราก็ควรจะน้อมระลึกนึกถึงพระพุทธองค์ทุกวัน

ถาม : คำถามสุดท้าย เราในฐานะที่เป็นพุทธบริษัท ควรจะปฏิบัติตัวอย่างไรในวันอัฏฐมีบูชานี้ ซึ่งเป็นวันสำคัญในพระพุทธศาสนาครับ ?

ตอบ : ชาวพุทธ ที่เรียกว่า “พุทธมามกะ” จะต้องถือตามโอวาทของพระพุทธองค์ เช่น พระพุทธองค์ทรงสอน *สพฺพปาปสฺส อกรณํ ห้ามทำบาปทั้งปวง* เราห้ามได้ไหม สมมติทุกวันเราไม่ห้ามแต่ขอวันนี้วันเดียว *สพฺพปาปสฺส อกรณํ* ห้ามทำบาปทั้งปวง บาปในที่นี้หมายถึง อกุศลจิต ๑๒ ดวง

ตามอภิธรรม ซึ่งก็คือทุจริตทั้งหมด *กุสลสฺส อุปสมฺปทา ทำกุศลให้ถึงพร้อม* ก็คือบำเพ็ญบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ หรือ สุจริต ๑๐ ประการ *สจิตฺตปริโยทปนํ* อันนี้ก็เป็นเรื่องของการชำระจิตใจของตนเอง ต้องเจริญสมาธิ เจริญวิปัสสนา เจริญสติปัฏฐาน พูดง่ายๆ คือ ทำตนเองให้บริสุทธิ์ สละเวลานิดหนึ่ง สละเวลาให้กับพระพุทธศาสนา ซึ่งจริงๆ แล้วไม่ใช่สละให้กับพุทธศาสนา แต่เป็นการสละเวลาให้กับตนเอง แล้วเราก็จะมีความสุข เราลองปฏิบัติธรรมดูแค่ไม่ถึง ๕ นาที เราก็มีความสุขแล้ว แล้วถ้า ๑ ชั่วโมงล่ะ เรามีสติตลอดเวลา ๑ ชั่วโมง มีสัมปชัญญะตลอดเวลา ๑ ชั่วโมง ทุกข์ โทมนัสก็จะไม่มี ๑ ชั่วโมง ถ้ามีสติตลอดวัน ทุกข์โทมนัสก็จะไม่มี นี่คือสิ่งที่พระพุทธองค์ได้ทรงสั่งไว้ *อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ จงทำประโยชน์ให้ถึงพร้อม ด้วยความไม่ประมาท* (ปัจฉิมโอวาทก่อนปรินิพพาน)

ฉะนั้น สิ่งที่ดีที่สุดก็คือ *กตํ เม พุทฺธาน สาสนํ* เราได้ชื่อว่าทำตามคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วในวันนี้เป็นวันสำคัญ ถึงแม้ว่าเราจะไม่สามารถทำได้ทุกวัน เพราะเราเป็นฆราวาส อาจจะมีกิจ มีธุรกิจ แต่ถ้าเป็นวันนี้ชาวพุทธที่ดีก็ควรจะวางธุระอะไรที่ไม่จำเป็น เราก็มาประพฤติปฏิบัติธรรม ตามที่พระพุทธองค์ทรงสอนเอาไว้ เรียกว่าเป็นการทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

วันนี้ผมต้องกราบขอบพระคุณ อาจารย์จำรูญ ธรรมดา ที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ รวมถึงกราบขอบพระคุณ พระมหาชัยวุฒิ ชยวุฑฺโฒ รองผู้อำนวยการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย พระอาจารย์พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล (ป.ธ. ๙) ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระอารามหลวง วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฏิ์ ที่กรุณาเป็นที่ปรึกษาในเรื่องต่างๆ รวมถึงขอบคุณสถานที่ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มา ณ โอกาสนี้ครับ

ที่มา : สัมภาษณ์ Live สด ทาง Facebook Page “จำรูญสอนบาลี” ในวันอัฏฐมีบูชา ๒๕๖๓ (วันแรม ๘ ค่ำ เดือนวิสาขะ คือหลังจากวันเสด็จดับขันธปรินิพพานได้ ๘ วัน)

สุธาวัชร์ ปานเงิน ผู้สัมภาษณ์

รู้คุณ แทนคุณ

พระธรรมเทศนา

พระเทพพัชรญาณมุนี (ชยสาโรภิกขุ)

สมัยพุทธกาล พระพุทธองค์เคยตรัสไว้ว่า ผู้กตัญญูกตเวที เป็นผู้หาได้ยากในโลก ก็ชวนให้คิดอยู่เหมือนกันว่า แม้แต่ในสมัยนั้น กตัญญู-กตเวทีธรรม ไม่ใช่เรื่องง่าย ไม่ใช่จะเห็นได้ทั่วไป พุทธองค์จึงตรัสว่าเป็นเรื่องของบุคคลที่หาได้ยากในโลกนี้

ความกตัญญูและความกตเวที เป็น ๒ คำด้วยกัน คำแรกคือความกตัญญู มาจาก กต + อัญญุะ คำว่า กต แปลว่า "กระทำไว้แล้ว" ส่วน อัญญุะ นี้ มีรากศัพท์ เหมือนพระอัญญาโกณ-ฑัญญะ พระโสดาบันองค์แรก คือผู้รู้ ผู้เห็น อัญญุะ แปลว่า "รู้" **กตัญญู ก็คือ "รู้คุณที่ได้กระทำไว้แล้ว"** เป็นเรื่องของความรู้ เป็นเรื่องของปัญญารู้คุณ

แล้วเราจะมีเครื่องชี้วัดไหมว่า เรารู้คุณจริง **เครื่องชี้วัดก็คือความกตเวที ความต้องการจะตอบแทน** ถ้าเป็นแค่การยอมรับในคุณ แต่ยังไม่นำไปสู่ความต้องการที่จะตอบแทนคุณ อันนี้เรายังไม่ค่อยยอมรับว่าเป็นของจริง เพราะ ๒ ข้อนี้ต้องไปด้วยกัน เมื่อเวลาเราแปลความกตัญญู-กตเวทีเป็นภาษาอังกฤษ ก็จะมีปัญหา เพราะว่าในภาษาอังกฤษ จะมีแต่คำว่า grateful แต่ความหมายของความกตัญญูกตเวทีมีมากกว่านั้น เพราะ grateful คือ รู้สึก หรือซาบซึ้งในคุณ แต่ยังไม่กล่าวถึงการตอบแทน

อย่างไรก็ตาม ในการตอบแทนนั้น คำถามที่ควรจะตั้งไว้ก็คือ การตอบแทนคุณของผู้มีพระคุณ ต้องทำอย่างไรบ้าง ซึ่งพระพุทธองค์เองก็วางหลักไว้ สำหรับการตอบแทนพระคุณของครูบาอาจารย์ พระพุทธองค์ก็ตรัสไว้ว่า พระองค์ไม่ค่อยพอใจ หรือจะใช้คำว่าไม่ค่อยตื่นเต้นก็ได้กับ **อามิสบูชา** ไม่ถือว่าสิ่งที่คนเอาไปถวายท่านจะเป็นดอกไม้ ธูปเทียน หรือจะเป็นอะไรก็แล้วแต่ว่าเป็นการตอบแทนที่ดีที่สุด แต่พระพุทธองค์ทรงพอพระทัยกับ **ปฏิบัติบูชา** หมายถึงว่า ผู้ที่ตั้งใจฟังธรรมะด้วยความเคารพ แล้วนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อดับทุกข์ตัวเอง และเพื่อสร้างประโยชน์และความสุขให้กับคนอื่นได้ด้วย เป็นสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงพอพระทัยมากกว่า

ครูบาอาจารย์ทุกยุคทุกสมัย ตั้งแต่สมัยพุทธกาลก็เช่นกัน ท่านก็ไม่ได้ยินดีในวัตถุธรรมในสิ่งที่ญาติโยมเอาไปถวายท่าน แต่ถ้าท่านเห็นว่า ผู้ฟังธรรมะแล้วจำไว้ เอาไปทดลอง เอาไปทดสอบ ดูว่าจริง หรือไม่จริง แล้วได้เอาไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชีวิตของตน ของชุมชน สังคมของตน ครูบาอาจารย์จะมีความพอใจตรงจุดนี้ กลายเป็นว่า **เราตอบแทนคุณ ด้วยการสร้างคุณของเราเอง จึงจะเป็นที่ชื่นใจของท่าน**

ส่วนการตอบแทนคุณของคุณพ่อคุณแม่ ครูคนแรกในชีวิตเรา พระพุทธองค์ก็ตรัสคล้ายกันว่า การตอบแทนด้วยวัตถุยังไม่พอ อย่างเช่น เราดูแล เราปรนนิบัติรับใช้ทุกอย่าง เป็นสิ่งที่สมควรจะทำ เป็นบุญเป็นกุศล และผู้ที่ได้พิจารณาถึงคุณ รู้คุณ รู้สิ่งที่เราได้รับมาจากคุณพ่อคุณแม่ ก็อยากทำตอบแทน แต่ขณะเดียวกัน พระพุทธองค์บอกว่า ถึงจะรับใช้หรือตอบแทนบุญคุณท่านอย่างเต็มที่ ดูแล ๑๐, ๒๐, ๓๐ ปี ยังตอบแทนไม่ได้หมด เพราะบุญคุณของท่านนั้นมากมายทีเดียว ฉะนั้น การรับใช้ด้วยกาย ด้วยวาจา สมควรมาก ไม่ทำไม่ได้ แต่เราไม่ควรประมาทว่า แค่นี้พอแล้ว

พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า ผู้จะตอบแทนบุญคุณของผู้มีพระคุณได้อย่างแท้จริง หรืออย่างสมบูรณ์ ก็ต้องมีผลดีต่อการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารของตนด้วย แม้ว่าชาตินี้เราเกิดมาเป็นลูกของท่าน แต่ก่อนที่จะเกิดมาเป็นลูกของท่าน เราเคยเกิดมาแล้วไม่รู้กี่ครั้ง นับไม่ถ้วน คุณพ่อคุณแม่ก็เช่นเดียวกัน มีความสัมพันธ์กันมาแล้วในอดีต เป็นไปได้ว่า ท่านอาจเคยเป็นลูกของเรา หรือเป็นพี่เป็นน้อง เป็นปู่ย่าตายาย เป็นอะไรก็เป็นได้ทุกอย่างในอดีตชาติ

ฉะนั้น เราเกิดมาคราวนี้ เราก็เกิดมาในฐานะเป็นลูก ก็ขอให้เราคำนึงถึงว่า ท่านจะต้องมีการเดินทางต่อเหมือนกับเรา วันใดวันหนึ่ง เราก็ต้องจากโลกนี้ไป เรามีลูกมีหลาน เราก็ต้องพลัดพรากจากกันไป อันนี้ก็คือการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร ถ้าเรารับใช้ เราดูแลปรนนิบัติทั่วไป เหมือนลูกที่ดีลูกกตัญญู เราก็ได้ตอบแทนส่วนของกายของท่านในชาติปัจจุบัน แต่ถ้าตอบแทนในความหมายของพระพุทธเจ้า จะมีผลดีต่อท่านในชาติต่อๆ ไปด้วย ซึ่งจะมีคุณค่าลึกซึ้งกว่ากันเยอะ

ที่นี้จะพูดถึงความกตัญญู ก็มีประเด็นหนึ่งว่า ถ้าเรารู้คุณแล้ว คิดพิจารณาว่า ทำไมเราจึงมีโอกาสได้เกิดเป็นมนุษย์ ได้เกิดเป็นมนุษย์ในประเทศอันสมควร เป็นพุทธศาสนิกชน...โอ้ แสดงว่าเราต้องได้เคยทำบุญไว้ตั้งแต่ชาติก่อนไม่ใช่น้อย แต่ในบุญกุศลที่เราทำไว้ เพื่อการสร้างเหตุสร้างปัจจัยที่จะได้เกิดเป็นมนุษย์นั้น สำคัญที่สุด

ก็คือ **ศีล ๕** ฉะนั้นเรื่องความกตัญญูกตเวที **เราต้องกตัญญูต่อศีล ๕ นะ เรามาอยู่กันที่นี่ได้ก็เพราะศีล ๕** เพราะเราเคยถือศีล ๕ ในอดีต นี่ก็มีความหมายลึกซึ้งมากทีเดียว

พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า **ผู้ที่มีส่วนทำให้พ่อแม่ตั้งอยู่ในศีล ๕ ตั้งอยู่ในศีลธรรม นี่คือการตอบแทนบุญคุณอย่างแท้จริง** เพราะมีความหมาย มีความสำคัญต่อการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารของท่านอย่างแน่นอน อย่างแท้เลยนี่ก็เป็นเรื่องยากเหมือนกันว่า ลูกจะมีผลต่อพฤติกรรมของคุณพ่อคุณแม่ได้อย่างไร มันไม่ใช่ว่าเราจะมีสิทธิ์สั่งสอนท่านได้ นอกจากว่าท่านแก่มากแล้ว อาจจะสอนอะไรได้บ้าง แต่ตอนนี้เราต้องใช้สติปัญญาของเรา ในทางที่เราจะช่วยให้ท่านมีกำลังใจ ช่วยให้ท่านมีความคิดของท่านเอง หรือว่าจะมีการกระทำ หรือการพูดโดยตรง หรือว่าทางอ้อม ก็แล้วแต่สติปัญญาของเรานะ ถ้าพ่อแม่ที่ไม่เคยให้ความสำคัญกับศีลธรรมมาก่อน เกิดเห็นคุณค่า เกิดตั้งมั่นอยู่ในศีลเพิ่มมากขึ้นเพราะเรา นี่คือบุญอย่างยิ่งของเรา เราเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อท่าน

ในการส่งเสริม หรือการมีส่วนร่วม ก็เป็นเรื่องที่น่าจะมาคุยกัน เหมือนกับว่ามีใครมีความคิดเห็นเรื่องนี้บ้าง แต่สิ่งที่น่าจะเป็นไปได้ โดยเฉพาะในเมื่อเราเป็นผู้น้อย ก็คือการที่ท่านไม่เอาด้วย หรือไม่ต้องมาสั่งสอน เรียกว่าสั่งสอนไม่ได้ แต่บางทีในสิ่งที่ผู้ใหญ่ทำและเรามั่นใจว่าไม่ถูก เราต้องระวังนะ ท่านก็จะ sensitive (อ่อนไหว) มาก แล้วบางทีเราพูดอะไรไป ท่านก็อาจจะโกรธ แต่ถ้าเราเองก็ไม่ยินดีด้วยกับสิ่งที่ท่านทำ และเราก็พยายามไม่ทำด้วย อย่างน้อยก็น่าจะพอให้ท่านได้สำนึกในตัวเองมากขึ้น ในการที่เราเอาตัวเองเป็นตัวอย่าง ให้คนรอบข้างได้เห็นว่า เพราะเราเป็นผู้ตั้งใจรักษาศีล เราจึงดำเนินชีวิตอย่างไม่เป็นทุกข์ ไม่เดือดร้อน ไม่วุ่นวายเท่าไหร่ หมายถึงว่าเราต้องการให้คนอื่น ไม่ว่าผู้มีพระคุณ หรือคนอื่นทุกคน เห็นประโยชน์ของศีล เราเองก็ต้องเป็นตัวอย่างด้วยใช่ไหม

อย่างที่พระท่านสอนเรื่องศีล ก็มีน้ำหนักพอสมควร ในเมื่อเราเชื่อและเคารพนับถือ ในการเป็นผู้ทรงศีลของท่าน แต่ถ้าท่านเป็นพระทุศีล พระที่ไม่เรียบร้อยมาสอน ถึงแม้ว่าสิ่งที่พูดจะเหมือนกัน คือถ้าถอดเทปอาจจะมีเนื้อหาเหมือนกันกับที่พระปฏิบัติดีปฏิบัติชอบสอน แต่ว่าไม่ถึงใจ เพราะว่าตัวท่านเองไม่ทำ แต่จะให้เราทำ อันนั้นคือกิเลส มันก็ไม่อยากจะฝืนอยู่แล้ว ที่นี้มันก็มีข้ออ้างทันทีเลยว่า ผู้ที่สอนให้เราทำ ท่านเองก็ไม่ได้ทำ หรือทำไม่ได้ แล้วทำไมเราจึงจะต้องทำ หรือจะทำได้ แต่ถ้ามีผู้ที่ทำเองได้ประโยชน์และมีความสุขเพราะทำ ถึงท่านจะไม่สอนใคร ใครเห็นแล้วก็จะประทับใจ

อาตมาเคยสอนพระบวชใหม่ที่วัดป่านานาชาติ บางทีท่านก็บอกว่า ผมยังมีกิเลสเยอะ พวกพระฝรั่งบวชใหม่ท่านว่า เวลาออกไปรับบาตร ผมอายชาวบ้านเขา เขาก็ทำงานหนัก แล้วก็อุตส่าห์เอาข้าวเอาของมาถวายผม ผมก็ไม่เหมาะที่จะรับของเขาเลย เพราะว่าสงบก็ไม่สงบ สมาธิยังไม่ได้

ยังสั่งสอนอะไรเขาไม่ได้ อาตมาก็ต้องปลอบใจว่า แค่อยู่ในพระวินัย แค่ตั้งอกตั้งใจให้ได้ในระดับของศีล อันนี้ก็เหมาะแก่การกราบไหว้บูชาแล้ว เพราะเป็นประโยชน์ต่อสังคมมาก เป็นข้อพิสูจน์ว่าคนเราอยู่ในกรอบของศีลได้ เราก็ดูว่ามันงามแค่ไหน ศีลธรรม เราเองอยู่ในศีล ฝึกตัวเองด้วยสิกขาบทต่างๆ อย่างน้อยมันก็จะเป็นประโยชน์ต่อตัวเอง เรามีส่วนที่ทำให้ผู้ที่อยู่รอบข้าง หรือผู้ที่มีพระคุณ อาจจะเปลี่ยนความคิด หรือเปลี่ยนพฤติกรรมที่สำคัญได้บ้าง

เรื่องศีล จริงๆ ไม่ได้จบลงอยู่ที่ศีล ๕ เพราะในอริยมรรคมีองค์ ๘ มีเรื่องสัมมาอาชีพด้วย สัมมาอาชีพคือการประกอบอาชีพที่ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อสังคม ในพระสูตรท่านก็ให้ ๕ ข้อว่า ห้ามขายอาวุธ ห้ามขายยาพิษ ยาเสพติด ค้ามนุษย์ ค้าสัตว์เพื่อฆ่าเป็นอาหาร ทุกวันนี้ก็มีอาชีพใหม่ๆ ออกมาเยอะ อย่างเป็นอาชีพเกี่ยวกับอาวุธ เป็นต้น อีกอย่างหนึ่ง อาวุธเป็นธุรกิจใหญ่กำไรมากในปัจจุบัน อาชีพเหล่านี้เราควรจะเลี่ยง

ในการพิจารณาเรื่องสัมมาอาชีพ ก็ควรคิดว่าตัวงานมีผลอย่างไรต่อสังคม และในที่ทำงานนั้น เราสามารถรักษาศีลได้ไหม สิ่งแวดล้อมบรรยากาศในที่ทำงาน ทำให้เรายังเจริญในธรรมได้ไหม หรือเป็นอุปสรรค ทำให้สิ่งเศร้าหมองในจิตใจเพิ่มมากขึ้น สิ่งดีๆ น้อยลง ถึงแม้ไม่ได้เรียกว่าเป็นมิจฉาชีพ แต่สำหรับเรามันก็ไม่เหมาะ ยิ่งถ้าเรารู้ว่าอยู่ตรงนี้รักษาศีล ๕ ไม่ได้แน่ๆ อันนี้เราต้องระวัง เรื่องการเลี้ยงชีพเป็นส่วนหนึ่งของศีล เราควรเป็นตัวอย่าง หรือช่วยสนับสนุนความดีในคุณพ่อคุณแม่ หรือผู้มีพระคุณ นี่ก็เป็นข้อดีอีกข้อหนึ่งที่ควรพิจารณา

ข้อต่อมาคือเรื่อง**ศรัทธา** ขอสรุปเรื่องศรัทธาในพระพุทธศาสนาว่า ไม่ใช่ศรัทธาในคัมภีร์ ไม่ใช่ศรัทธาในเหตุการณ์ในอดีต แต่เริ่มต้นด้วยความเชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าว่า พระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง การตรัสรู้ธรรมมีจริง การดับทุกข์มีจริง แต่ในเมื่อเราเข้าใจ หรือเรามองว่า พระพุทธเจ้าตรัสรู้ในฐานะเป็นตัวแทนของหมู่มนุษย์ มองว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้พิสูจน์ถึงศักยภาพของมนุษย์ ซึ่งก่อนหน้านั้น ศาสนาทั้งหลายในส่วนอื่นของโลกมักจะมองมนุษย์ว่าเป็นสัตว์ที่อ่อนแอ ไม่มีสติ ไม่มีปัญญาพอที่จะพึ่งตนเองได้ ต้องพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์สิ่งที่มองไม่เห็น แต่พุทธศาสนายืนยันว่า มนุษย์นี่แหละสูงสุด ถ้าพัฒนาตนให้ถึงที่สุดแล้ว ย่อมเป็นสัตว์ประเสริฐ แม้แต่เทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย หรือแม้แต่พระพรหมทั้งหลายก็มากราบไหว้บูชาพระอรหันต์ ถือว่าสูงสุดในจักรวาล

ฉะนั้น ศักยภาพของมนุษย์จึงสูงที่สุด เพราะเหตุนั้น **เมื่อเราเชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ความเชื่อนี้ย่อมนำไปสู่ความเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ที่จะบรรลุธรรม และขั้นสุดท้ายที่สำคัญที่สุด คือ ควรจะน้อมไปสู่ความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองที่จะบรรลุธรรมได้**

ศักยภาพในการบรรลุธรรม คือศักยภาพในการละบาป ศักยภาพในการบำเพ็ญกุศล ศักยภาพในการชำระจิตใจของตนให้ขาวสะอาด ซึ่งเราควรจะสังเกตจากหลักความเชื่อ

นี้ว่า ไม่ใช่สิ่งที่เชื่อแล้วจบ นับถือแล้วจบ แต่ว่าเป็นการท้าทายตัวเราว่า ถ้าเชื่อว่า มนุษย์เราจะดีเพราะการฝึก ฝึกได้จนถึงขั้นสูงสุด ดับทุกข์ดับกิเลส ด้วยการคอยละบาป บำเพ็ญกุศล เราต้องลองดูว่าจริงหรือเปล่า ที่พระพุทธเจ้าสอนว่า เรามีอะไรไม่ดีในจิตใจ แล้วเราสามารถละได้ชนะได้ เราลองดูสิ ลองฝึกตามที่ท่านสอน เราชนะได้ไหม ถ้าพบว่าสิ่งดีๆ ในจิตใจ คุณธรรมที่เราเห็นในผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เราก็ทำให้เกิดขึ้นในจิตใจของเราได้เหมือนกัน เพราะฉะนั้น ต้องลองดูลองทำตามที่ท่านสอนว่าจริงหรือเปล่า

ความเชื่อในพุทธศาสนา ต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อพิสูจน์สิ่งที่เชื่อ ไม่ใช่เชื่อในอุดมการณ์ เชื่อปรัชญา เชื่ออะไรที่ไม่มีทางจะรู้ได้ เราเชื่อว่าเราทำได้ จึงนำไปสู่การพิสูจน์ หรือพยายามพิสูจน์ว่า จริงหรือไม่จริง ฉะนั้น ความเชื่อในศักยภาพของตนถือว่ามีความสำคัญ และจำเป็นสำหรับการฝึกตน เราเชื่อว่ามนุษย์ที่ฝึกตนดีแล้วเป็นสัตว์ประเสริฐนี้ นับเป็นศรัทธาหลักใหญ่ในพุทธศาสนา

ศรัทธาข้อที่ ๒ ซึ่งเกี่ยวพันกัน คือ **ความเชื่อในกฎแห่งกรรม** ความเปลี่ยนแปลงในโลก ความเปลี่ยนแปลงในตัวเรา ความเจริญ ความเสื่อม ทุกอย่างเป็นไปตามกฎแห่งกรรม คือการกระทำด้วยกาย วาจา ใจ **กรรม คือ การกระทำ ซึ่งประกอบด้วยเจตนา** ถ้าเราเชื่อในกฎแห่งกรรม เราก็จะไม่เชื่อว่า สิ่งทั้งหลายเป็นไปตามการดลบันดาล ไม่ต้องไปอ้อนวอน ไม่ต้องไปร้องขอ เพราะว่ามันไม่เกี่ยว มันเกี่ยวกับว่าทุกวันนี้เราทำอะไรอยู่ เราคิดอย่างไรอยู่ เราพูดอย่างไรอยู่ เราทำอย่างไรอยู่ เพราะการกระทำในปัจจุบันเป็นสิ่งสร้างอนาคตของเรา

ในการตอบแทนบุญคุณของผู้มีพระคุณ ถ้าเรามีส่วน มีโอกาสที่จะทำให้ท่านเชื่อใน ๒ ข้อนี้ เชื่อในศักยภาพตน มีความต้องการ มีความสนใจในการพัฒนาตน เชื่อในกฎแห่งกรรม ว่าสิ่งทั้งหลายเป็นไปตามกฎแห่งกรรม กฎแห่งการกระทำ อันนี้ก็เป็นการตอบแทนบุญคุณของท่านได้

ข้อ ๓ คือ **จาคะ จาคะคือจิตใจที่งดงาม ที่มีความสุขในการให้** ข้อนี้ในสังคมไทย สังคมพุทธไทยจะเห็นชัดกว่าอีก ๒ ข้อ ที่กล่าวมาเพราะว่า เราเน้นวัฒนธรรมไทยในข้อนี้ ระหว่างจาคะกับทาน การให้ทานกับจาคะสัมพันธ์กันอย่างไร จาคะเป็นคุณธรรมอยู่ในใจ ทานก็คือการกระทำ การให้วัตถุ การให้ความรู้ การให้อภัย การให้ธรรมะ เหล่านี้ก็เป็นกิริยาที่เกิดจากคุณธรรมภายใน ที่เรียกว่าจาคะ

เพราะมีจาคะ มีความรัก ความพอใจ ความต้องการ ในการที่จะให้ ที่จะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ที่จะช่วยให้คนอื่นได้พ้นทุกข์ ได้ทำให้โลกนี้ดีขึ้น น่าอยู่ขึ้น เมื่อความทุกข์เกิดที่ไหน ความเสียหายเกิดที่ไหน ก็ต้องการให้ ต้องการช่วยเท่าที่จะช่วยได้ นี่ก็เป็นเหตุให้เกิดทาน ทานเป็นเหตุ

ให้เกิดความปลาบปลื้มปีติ ความสุข ทำให้เกิดความอบอุ่นในสังคม ทำให้เกิดวัฒนธรรมที่งดงาม ชนะความเห็นแก่ตัว ชนะความตระหนี่ ถ้าเรามีโอกาสสนับสนุน มีส่วนช่วยให้คุณพ่อคุณแม่ท่านมีความสุขในการให้ ในการทำบุญ ในการช่วยเหลือสังคมส่วนรวม นี่เรียกว่าเป็นการตอบแทนบุญคุณของท่านที่สุดยอด ในการที่มีส่วนในการสนับสนุนเรื่องศรัทธา เรื่องศีล และเรื่องจาคะของท่าน

และข้อที่ ๔ ซึ่งไม่เคยขาดในหมวดธรรมสำคัญก็คือ **ปัญญา** นั่นเอง ปัญญาในที่นี้ หมายถึงปัญญาที่เข้าใจชีวิตตามความเป็นจริง โดยเฉพาะในเรื่องความไม่เที่ยง ความเปลี่ยนแปลงทั้งหลายไปตามเหตุตามปัจจัย การที่สิ่งทั้งหลายทั้งปวงย่อมเปลี่ยนแปรปรวนอยู่ตลอดเวลา ไม่เคยนิ่งแม้แต่วินาทีเดียว นี้คือความจริงที่เรียกว่า**อนิจจัง** ในการที่ความเปลี่ยนแปลงนั้นไม่เป็นไปตามใจเรา ไม่ได้อยู่ใต้การบังคับบัญชาของเรา แต่เป็นไปตามเหตุตามปัจจัย นั้นเรียกว่า **อนัตตา**

การที่สิ่งทั้งหลายทั้งปวงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ตามเหตุตามปัจจัย ไม่เป็นไปตามความคิดความต้องการบางอย่างของใคร หมายความว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่ไม่เที่ยงนั้น ไม่สามารถจะให้ความสุขที่เที่ยงแท้ถาวรแก่เราได้ ความสุขที่ได้จากสิ่งที่ไม่เที่ยง ก็มีข้อบกพร่องอยู่ในตัวของมันเองไม่มากก็น้อย นี่เรียกว่า**ทุกขัง**

การเข้าใจในเรื่องชีวิต ความเข้าใจในความไม่แน่ไม่นอนของชีวิต ความเข้าใจเรื่องบาปเรื่องบุญ เรื่องคุณเรื่องโทษ หลักความเจริญหลักความเสื่อม นี่ก็เป็นเรื่องของปัญญา ถ้าเราสามารถมีส่วน มีโอกาสช่วยให้ผู้มีพระคุณได้เจริญงอกงามในปัญญา นี่ก็เป็นการตอบแทนบุญคุณของท่านอย่างสุดยอด

สี่ข้อนี้ คือ **ศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา เป็นคุณธรรมประจำของพระโสดาบัน** ผู้ที่บรรลุธรรมขั้นแรก จะไม่ตกต่ำลงไปในอบายอีก มีแต่จะสูงขึ้น

ในการพยายามสนับสนุน หรือมีส่วนส่งเสริม ๔ ข้อนี้ ไม่ว่าในผู้มีพระคุณ หรือแม้แต่เพื่อนฝูง หรือในชุมชนสังคม เพื่อเป็นการส่งเสริมเหตุปัจจัยให้เกิดการพ้นทุกข์ ซึ่งจะมีความหมายลึกซึ้งในการเวียนว่ายตายเกิดของพวกเราทั้งหลาย วันนี้อาตมาก็ได้ให้ข้อคิดบ้างเล็กน้อยเรื่องการตอบแทนบุญคุณ โดยเน้นที่คุณธรรม ๔ ข้อ คือ ศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา พอสมควรแก่เวลา ขอจบลงเพียงเท่านี้ เอวัง

ที่มา : ธรรมเทศนา ณ บ้านบุญ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙

กวีนิพนธ์

วิสาขะ-วิสังขาร

วันวิสาขบูชา พระศาสดาตรัสเตือนพวกเราทั้งหลายว่า
ให้อยู่อย่างไม่ประมาท คือ การไม่ขาดสติอยู่เสมอ
และเจริญสัพพัตถกกรรมฐาน* อย่างต่อเนื่อง

สติปัฏฐานมีสี่ฐาน	สัพพัตถกกรรมฐานก็มีสี่ฐาน
๑ กายานุปัสสนา	๑ อสุภะ
๒ เวทนานุปัสสนา	๒ เมตตา
๓ จิตตานุปัสสนา	๓ พุทธานุสสติ
๔ ธัมมานุปัสสนา	๔ มรณัสสติ

ซึ่งฐานทั้งสอง มีความสัมพันธ์กันดังนี้

ความไม่ประมาท

กายาสติตั้ง อสุภา
เวทนาทุกข์ต่างหา มิตรกว้าง
จิตเกิดดับอย่าหลับตา พุทธแจ้ง
ธรรมทั้งหลายตายร้าง หน่ายสร้าง สังขารฯ

(* กรรมฐานที่สามารถมีได้ในทุกที่ ไม่เหมือนปาริหาริยกรรมฐาน เช่น กสิณ หรือ อานาปานสติเป็นต้น
ที่ต้องปลีกจากกิจการงานเพื่อไปหาที่สงัดเงียบทำอย่างจริงจัง)

ปปัญจา

บทบาทของพระสงฆ์ในพุทธศาสนา

ธรรมกถา

พระไพศาล วิสาโล

เมื่อ ๓ – ๔ วันที่ผ่านมา พระที่วัดบางตา แม่ชีกับฆราวาสหลายคนก็ไม่ได้อยู่ที่วัด เพราะทั้งพระ แม่ชี และโยมไปร่วมงานที่กรุงเทพฯ ที่หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ จัดงานอาจาริยบูชาแด่หลวงพ่อคำเขียน ซึ่งจะว่าไปไม่ใช่แค่ไปร่วมงานอย่างเดียว แต่ไปช่วยสอน ช่วยชักชวนญาติโยมที่มาปฏิบัติในที่นั้น ซึ่งมีการปฏิบัติธรรม ๓ วัน สนทนาธรรม ๑ วัน ถือเป็นงานส่วนหนึ่งของวัด เป็นการแสดงอาจาริยบูชาแด่หลวงพ่อคำเขียนซึ่งเป็นครูบาอาจารย์ของพวกเรา แม้ว่าท่านจะมรณภาพแล้ว แต่คำสอนและคุณงามความดีของท่าน ยังดำรงอยู่ในหัวใจของพวกเรา เมื่อถึงโอกาสสำคัญ ได้แก่ วันคล้ายวันเกิด วันคล้ายวันมรณภาพของท่าน เราก็ไปช่วยกันจัดงาน นอกจากระลึกถึงท่านแล้ว ยังใช้โอกาสนี้ทำความเพียร ปฏิบัติธรรมร่วมกัน เหมือนกับที่ท่านเคยสอน เคยชักชวนให้พวกเราทำ สมัยที่ท่านยังมีชีวิตอยู่

พวกเราส่วนใหญ่ใช้ชีวิตในป่า แต่เมื่อมีกิจเราก็ลงไปทำ กิจนั้นบางทีก็อยู่ในเมือง บางทีก็จัดในเมืองหลวง เราก็ไปช่วยกัน เพื่อชักชวนให้คนหันมาใส่ใจกับการทำความเพียร และช่วยชี้แนะเขาด้วย เมื่อเสร็จกิจก็กลับมาใช้ชีวิตอยู่ในป่าเหมือนเดิม พอมีกิจ ถ้าเป็นกิจที่จะต้องเกี่ยวข้องกับคนในเมือง เราก็เดินทางเข้าเมืองใหม่ เสร็จกิจเราก็กลับมาอยู่ป่า ใช้ชีวิตแบบง่ายๆ

เหมือนกับมีสองโลก โลกหนึ่งเป็นโลกที่สงบสงัด ที่เราใช้ฝึกจิตเพื่อประโยชน์ตน อีกโลกเป็นโลกที่มีความเจริญ แต่ก็วุ่นวาย เร่งรีบ บางทีก็ชุลมุน อันนั้นเราก็ไปเกี่ยวข้องเหมือนกัน เพื่อไปทำกิจเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น

สมัยที่หลวงพ่อคำเขียนมีชีวิตอยู่ ท่านก็เดินทางไปๆ มาๆ ระหว่างสองโลกนี้แหละ คือที่วัดป่าสุคะโต ซึ่งท่านมาบุกเบิกสืบต่อจากหลวงพ่อบุญธรรม บางครั้งท่านก็อยู่วัดป่าสุคะโตคนเดียว สมัยนั้นยังมีสภาพเป็นป่ามากกว่าจะเป็นวัด แต่เมื่อหลวงพ่อเทียนจัดอบรมที่ไหน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการจัดอบรมในเมือง เช่น ขอนแก่น กรุงเทพฯ หาดใหญ่ หลวงพ่อคำเขียนก็เดินทางไปช่วยงานด้วย เสร็จแล้วก็กลับมาอยู่ป่า

ต่างจากลูกศิษย์ส่วนใหญ่ของหลวงพ่อเทียน ซึ่งพักอยู่ในวัดใกล้ๆ เมือง เช่น วัดโมกข์ วัดสนามใน วัดป่าพุทธยาน สวนธรรมสากล สมัยก่อนมีที่แหลมสิงห์ เมืองจันท์ด้วย ส่วนใหญ่เป็นวัดที่อยู่ใกล้ๆ เมือง หรืออยู่ในเมือง หลวงพ่อเทียนอยากให้พระสอนญาติโยมได้สะดวก จึงอยากให้ไปอยู่ใกล้ๆ ชาวบ้าน และทำเป็นวัดแบบง่ายๆ อย่างวัดสนามใน สภาพคล้ายวัดป่าในเมือง เมื่ออยู่ใกล้เมืองคนก็ไปวัดได้สะดวก ปฏิบัติธรรมก็ไม่เสียเวลาเดินทาง ไม่เหมือนวัดป่าสุคะโตอยู่ไกล อยู่ในป่า หลวงพ่อเทียนเคยขอให้หลวงพ่อคำเขียนไปอยู่ในเมือง วัดโมกข์ก็ได้ วัดสนามในก็ได้ อยู่แบบต่อเนื่องเลย แต่หลวงพ่อคำเขียนเลือกที่จะกลับมาอยู่ป่าเมื่อเสร็จงาน

การมาอยู่ป่า ก็เพื่อรักษาป่า ทำให้เป็นที่ที่สัปปายะ เหมาะกับการภาวนา สำหรับคนเมืองที่รู้สึกว้าวุ่นกับชีวิตในเมือง เมื่อได้มาที่นี่ พบความสงบสงัด ก็เอื้อให้ทำความเพียรได้ง่าย อีกอย่างหลวงพ่อคำเขียนอยากให้มีสถานที่สำหรับชาวบ้าน ชาวชนบทที่ขาดโอกาส หลวงพ่อเห็นว่าคนในเมืองโชคดี มีหลวงพ่อเทียนและครูบาอาจารย์มากมายหลายท่านอยู่ใกล้ ท่านรู้สึกว่าเป็นภาพน่าประทับใจมากที่คนเมือง คนกรุงเทพฯ พากันเข้าวัด มิใช่เพื่อไปทำบุญ ถวายสังฆทาน แต่ว่าไปปฏิบัติธรรม

ท่านอยากเห็นภาพแบบนี้เกิดขึ้นในชนบทบ้าง มีชาวบ้านมาเข้าวัดปฏิบัติธรรม ใช้ประโยชน์จากพุทธศาสนาเพื่อการฝึกจิตใจ ไม่ใช่แค่มาทำบุญ หรืออธิษฐานขอให้ได้นั่นได้นี่ ซึ่งเป็นแค่การปลอบประโลมใจ หรือว่าสร้างความหวัง ความทุกข์จริงๆ อยู่ในจิตใจ แต่ไม่รู้จักวิธีแก้ ไม่รู้จักหาทางออก หลวงพ่อคำเขียนก็เลยมาอยู่ที่วัดป่าสุคะโตเป็นหลัก แต่ความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นลูกศิษย์หลวงพ่อเทียนก็มี หลวงพ่อเทียนจัดงานอบรมที่ไหน ท่านก็พร้อมจะไปไม่ว่าไกลแค่ไหน เพราะว่าหลวงพ่อคำเขียนเคารพหลวงพ่อเทียนมาก และมีความกตัญญูรู้คุณ

พวกเราที่นี่ก็เหมือนกัน เรามาอยู่ป่า ก็ช่วยรักษาป่าด้วย แต่งานหลักของเรา คือการฝึกจิตพัฒนาตน อันนี้เป็นการทำประโยชน์ตน แต่ว่าการทำประโยชน์ท่านเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ บางครั้งเราก็สอนญาติโยมที่นี่ บางคราวเราก็ไปสอนญาติโยมที่อื่น ในเมือง บางครั้งไม่ใช่แค่เมืองไทยอย่างเดียว ไปถึงต่างประเทศ หลวงพ่อก็เคยทำ

มาแล้ว แต่ก็ไม่บ่อย ท่านทำเป็นครั้งคราว ไปสอนคนไทย สอนคนต่างชาติ ที่อเมริกา ไต้หวัน สิงคโปร์ ตอนหลังไปเมืองจีน ทว่างานหลักก็คืองานที่เมืองไทย การสอนญาติโยมเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่ง และเมื่อไปไหนก็ให้เป็นการสอนจริงๆ การสอนให้ญาติโยมรู้จักหนทางแห่งการดับทุกข์ในใจ เป็นสิ่งที่ทำให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาอย่างแท้จริง

ศาสนา แปลว่า คำสอน แต่สำหรับคนทั่วไป ศาสนาในความเข้าใจ หรือความรู้สึกของเขา คือ สิ่งปลอบประโลมใจ เป็นสิ่งที่ช่วยกล่อมใจ เช่น เวลามีความทุกข์ก็มาวัด มาถวายสังฆทานแล้วก็รู้สึกสบายใจ อาจจะมีความทุกข์เรื่องครอบครัว เรื่องเจ็บไข้ได้ป่วย มีความกลัดกลุ้มเรื่องการเรียนการสอบ แต่พอมาวัดก็แค่มาทำบุญ บางคนมาสะเดาะเคราะห์ บางทีก็ขอให้พระรดน้ำมนต์ ผูกสายสิญจน์ให้ ก็รู้สึกสบายใจ เพราะมีความหวังว่า ประเดี๋ยวความทุกข์เหล่านั้นจะผ่านพ้นไป ความติดขัดก็จะหายไป สอบได้ หายป่วย กิจการจะเจริญรุ่งเรือง อันนี้เป็นการปลอบประโลมใจ เป็นการให้ความหวัง ซึ่งก็มีประโยชน์

ศาสนาแต่ดั้งเดิมก็ทำหน้าที่เช่นนี้ สมัยคนยังอยู่ป่า อยู่ถ้ำ มีสิงสาราสัตว์ที่ดุร้าย เช่น เสือ ช้าง และภัยธรรมชาติ ไฟป่า น้ำท่วม เขาก็ไม่รู้ว่าจะพึ่งพาอะไร สมัยนั้นความรู้มีน้อย มีแต่หอก ขวาน แม้แต่ธนูก็ยังไม่มี ก็สู้พวกสัตว์ป่าไม่ได้ ต้องหวังพึ่งพาอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จึงมีการบูชา มีการบวงสรวง มีการสร้างพระเจ้า หรือเทพเจ้าขึ้นมา เพื่อให้เป็นความหวัง หรือสิ่งปลอบประโลมใจ เพื่อเป็นสิ่งยึดเหนี่ยว ทำให้ความกลัวน้อยลง มีความมั่นใจมากขึ้น

ศาสนาแต่ก่อน ส่วนใหญ่เกิดขึ้นแบบนี้ เป็นเครื่องปลอบประโลมใจให้ความหวัง แต่ว่าพุทธศาสนาไม่ใช่อย่างนั้น พุทธศาสนาเกิดมาทีหลัง และทำสิ่งที่ดีกว่า คือ ชี้แนะ บอกแนวทางในการออกจากทุกข์ ทุกข์ในที่นี้คือทุกข์ใจ ไม่ว่าจะมีความเจ็บป่วย หรือมีปัญหาอะไรก็ตาม เช่น มีปัญหาการทำมาหากิน มีปัญหาความสัมพันธ์ สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ตัวการสร้างทุกข์อย่างแท้จริง ตัวการที่ก่อทุกข์มันอยู่ในใจ มันเป็นเพราะความหลง เพราะความยึดมั่นถือมั่น เพราะความไม่รู้

ไม่รู้ มี ๒ อย่าง คือ **ไม่รู้ตัว** กับ **ไม่รู้ความจริง** ดังนั้นการแก้ทุกข์ก็ต้องแก้ที่ใจ ซึ่งอาจจะเริ่มต้นจากการปฏิบัติตัวให้ถูกต้อง คือการไม่เบียดเบียน ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น คือ มีศีล ศีลช่วยป้องกันทุกข์ได้ในระดับหนึ่ง แต่ว่าทุกข์ก็ยังมีในคนที่มีศีลพร้อม ไม่ว่าศีล ๕ หรือศีล ๒๒๗ ข้อ ก็ยังมีความทุกข์ มีเหตุร้ายเกิดขึ้น เช่น ถูกต่อว่าด่าทอ สูญเสียคนรัก งานล้มเหลว พลัดพรากจากของรักคนรัก ถ้าวางจิตวางใจไม่ถูกก็เป็นทุกข์ เป็นทุกข์ที่ใจ

ด้วยเหตุนี้ การออกจากทุกข์จึงเป็นสิ่งจำเป็นไม่ใช่แค่หวังว่า ความเจ็บป่วยจะหายไป ไม่ใช่หวังว่าธุรกิจจะเจริญ

รุ่งเรือง การเรียนจะประสบความสำเร็จ จบปริญญาโท ปริญญาเอกได้ เราไม่ต้องรอความหวังแบบนั้น **เราสามารถแก้ทุกข์เดี๋ยวนี้ได้เลย คือแก้ทุกข์ที่ใจ ด้วยการมีสติ มีความรู้สึกตัว มีปัญญา** สติและปัญญาเป็นเครื่องพาออกจากทุกข์ได้ นี้แหละคือหน้าที่ของพุทธศาสนา

พวกเราควรจะเข้าใจพุทธศาสนาในแง่นี้ และใช้ประโยชน์จากพุทธศาสนาในการฝึกจิตฝึกใจ รวมทั้งปรับเปลี่ยนชีวิตเรา เพื่อจะได้ออกจากทุกข์อย่างแท้จริง ด้วยการรู้ทุกข์ เข้าใจทุกข์

พระพุทธเจ้าสอนว่า ทุกข์เป็นสิ่งที่ต้องกำหนดรู้ ส่วนสิ่งที่ต้องละ คือ เหตุแห่งทุกข์ เมื่อเจอทุกข์แล้ว เราไม่หนี เราไม่กลัว แต่เรารู้จักพิจารณาใคร่ครวญ จนเห็นเหตุแห่งทุกข์ อันนี้ต้องใช้ปัญญา แต่สติก็สำคัญ เวลามีอารมณ์ใดที่ทำให้ทุกข์ใจ เช่น โกรธ เกลียด เศร้า วิตกกังวล ก็ให้รู้ทัน ให้รู้ว่าสิ่งนี้มันเกิดขึ้นในใจ หลวงพ่อคำเขียนใช้คำว่า "เห็น" เห็นมัน อย่าเข้าไปเป็นมัน เพราะไม่เห็นจึงเข้าไปเป็น แทนที่จะมีแต่ความโกรธ ก็กลายเป็นผู้โกรธ แทนที่จะมีแต่ความเศร้าก็กลายเป็นผู้เศร้า แทนที่จะมีแต่ความวิตกกังวลก็กลายเป็นผู้วิตกกังวล อย่างนี้เรียกว่าเข้าไปเป็นแล้วทำให้อารมณ์เหล่านี้ครอบงำจิตใจจนเป็นทุกข์ ถึงกับกินไม่ได้ นอนไม่หลับ แต่พอเห็นมันเท่านั้น มันก็ละลายหายไป อันนี้เป็นการแก้ทุกข์ในระดับหนึ่ง ทุกข์จะเข้ามาบีบคั้น เผาผลาญจิตใจไม่ได้ เพราะเรารู้ทันมัน

แต่เผลอเมื่อไรมันก็มาอีก เพราะว่ามันยังมีตัวหลงเป็นพื้นฐานอยู่ คือ "อวิชชา" ซึ่งทำให้เกิดความยึดมั่นถือมั่น พอเจออะไรที่ไม่เป็นไปอย่างที่ยึดมั่นถือมั่น เราก็ทุกข์ หรือถึงแม้ว่ามันเป็นไปอย่างที่ยึดมั่นเอาไว้ แต่ว่ามันไม่ถึงอกถึงใจ ไม่สมอยาก ก็ทุกข์เหมือนกัน เช่นอยากได้ และได้มาแล้ว แต่ว่าได้น้อยไปก็เป็นทุกข์ อยากรวย แต่รวยน้อยกว่าคนอื่นก็เป็นทุกข์ อยากดังอยากมีชื่อเสียง แต่ถ้าดังน้อยกว่าคนอื่นก็เป็นทุกข์ หรือว่าปรารถนาสิ่งใดแล้วไม่ได้ก็เป็นทุกข์ ทั้งๆ ที่มีอะไรต่ออะไรมากมายแล้วก็ตาม

อันนี้แหละคือตัวการที่ทำให้เกิดความทุกข์ เมื่อทุกข์แล้ว จะไปแก้ทุกข์ด้วยการบนบานศาลกล่าว ไปสะเดาะเคราะห์ มันไม่ใช่วิถีทางของพุทธศาสนาอย่างแท้จริง พุทธศาสนาส่วนหนึ่งมีเครื่องปลอบประโลมใจให้ความหวัง เช่น ทำบุญแล้ว จะมี อายุ วรรณะ สุขะ พละ แต่พุทธศาสนายังมีอีกด้านหนึ่งคือชี้ทางออกจากทุกข์ ไม่ใช่รอหรือหวังว่ามันจะหายไปในวันหน้า แต่แก้ทุกข์เดี๋ยวนี้เลย แก้ทุกข์ที่ใจ อย่างเช่น ป่วยอยู่ แต่ใจไม่ทุกข์ หรือว่างานยังมีปัญหา แต่ใจไม่ทุกข์ ยังมีคนต่อว่าด่าทออยู่ แต่ว่าใจเป็นปกติ

อันนี้ต่างหากคือหน้าที่ของศาสนา เป็นหน้าที่ของพระ หน้าที่ของพระไม่ใช่ให้แค่ความหวังหรือปลอบประโลมใจผู้คน เห็นว่าโยมมีความเครียด มีความวิตกกังวล เดี๋ยวหลวงพ่อจะรดน้ำมนต์ให้ ผูกข้อมือให้ สะเดาะเคราะห์ให้ เพื่อให้ความหวังว่า เดี๋ยวก็จะดี เดี๋ยวทุกข์ก็จะหายไป ทำอย่างนั้นก็มีประโยชน์อยู่ แต่มันยังไม่ใช่หน้าที่

ของพระอย่างแท้จริง **หน้าที่ของพระ ไม่ใช่ให้แค่ความหวังหรือกล่อมใจ แต่ชี้ทางออกจากทุกข์** แค่ชี้แนะเท่านั้น ส่วนคนที่จะต้องลงมือทำ คือเจ้าตัว ชี้เท่าไร แต่ถ้าเขาไม่ปฏิบัติ มันก็ไม่เกิดผล

เคยมีคนถามพระพุทธเจ้าว่า พระพุทธเจ้าสอนคนมามากมาย ทำไมบางคนยังไม่หมดทุกข์เสียที เหมือนจะกล่าวโทษว่า เป็นความผิดพลาดของพระพุทธเจ้าที่คนไม่พ้นทุกข์ พระพุทธเจ้าตรัสว่า พระองค์เป็นแค่ผู้ชี้ทาง ทางเดินสู่จุดหมายนั้นมีอยู่แล้ว พระองค์ก็ชี้ทางให้แล้ว แต่ถ้าคนไม่ไป หรือไปแล้วหลงกลางทาง จะโทษผู้ชี้ทางไม่ได้ เพราะพระพุทธองค์เป็นเพียงแค่ผู้ชี้ทาง พระเราก็เช่นกัน ทำได้อย่างมากก็เป็นแค่ผู้ชี้ทาง แต่จะชี้ทางได้ก็ต้องเคยผ่านทางมาก่อน คุ้นกับทางเส้นนั้น หรือถ้าไปถึงจุดหมายปลายทางมาแล้ว ก็ยิ่งมั่นใจว่าชี้ทางถูกแน่นอน

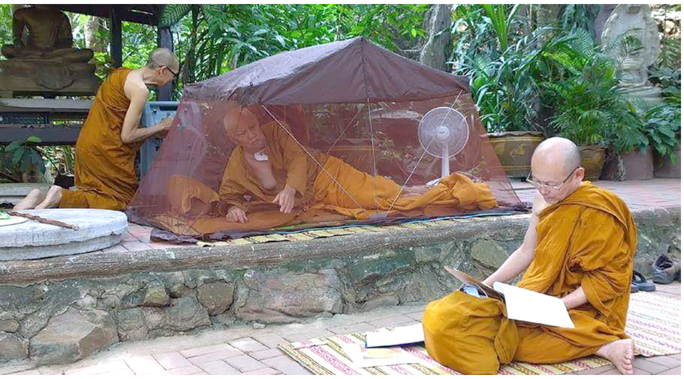

คนที่เคยมาถึงวัดป่าสุคะโต เขาสามารถชี้ทางบอกทางคนอื่นได้ถูกต้อง สามารถบอกได้ว่าถึงชัยภูมิแล้ว จะไปยังไงต่อ ตรงไหนเป็นทางที่หลงง่าย ตรงไหนต้องเลี้ยวซ้าย ตรงไหนต้องเลี้ยวขวา ตรงไหนตรงไปก็บอกได้ แต่ถ้ายังไม่เคยถึงวัดป่าสุคะโต มาถึงแค่ชัยภูมิ ก็อาจแนะนำได้บ้าง อาจจะบอกได้ไม่หมด แต่ก็บอกเท่าที่รู้ ก็ได้

หลวงพ่อคำเขียนเคยพูดว่า "พี่รู้สอง น้องรู้หนึ่ง" พี่รู้ยังไม่ถึงสิบหรอก แต่ถ้ารู้สองก็สอนน้อง

ซึ่งรู้แค่หนึ่งได้ พวกเราก็เหมือนกัน ถึงแม้ว่าเรายังไปไม่ถึงจุดหมายปลายทาง คือความพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิง แต่ในระหว่างเส้นทาง เราก็ได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติ ขณะเดียวกัน เราสามารถชี้แนะแก่คนที่ยังไม่เคยปฏิบัติเลยได้ด้วย อันนี้ดีกว่าการไปให้ความหวังผู้คน พระหลายรูปให้ความหวังโยมว่า เดี๋ยวก็จะรวย บางทีก็พูดในสิ่งที่โยมอยากได้ยิน รวย รวย รวย แต่ไม่ได้บอกความจริงว่า ถึงรวยแล้ว ก็ไม่ทำให้หายทุกข์ รวยแล้วก็ยังทุกข์อยู่ อีกทั้งความรวยก็ไม่เที่ยง วันนี้รวย พรุ่งนี้อาจจนก็ได้ ต้องบอกความจริงแบบนี้ด้วย แต่โยมไม่อยากฟัง ก็เลยหลงต่อไป แต่ถ้าบอกความจริงว่า รวยก็ไม่เที่ยง รวยก็ยังไม่สามารถออกจากทุกข์ได้ เราก็ควรชี้แนะต่อไปว่า จะออกจากทุกข์ได้อย่างไร ต้องมาฝึกจิตให้สว่าง ไม่ใช่แค่สงบชั่วครั้งชั่วคราว สว่างเพราะมีปัญญา และมีสติเป็นเครื่องเกื้อหนุน

อันนี้เป็นบทบาทหน้าที่ที่แท้จริงของพระ และเป็นงานสำคัญของพุทธศาสนาด้วย ซึ่งหลวงพ่อคำเขียนได้ทำเป็นแบบอย่าง วางแนวทางเอาไว้ เราก็ควรดำเนินตามท่าน พร้อมๆ กับการเดินตามรอยของพระพุทธองค์ ซึ่งพระพุทธองค์ได้ทำเป็นแบบอย่างไว้อย่างดี อย่างชัดเจน อย่างประเสริฐที่สุด

ที่มา : ธรรมะรับอรุณ ณ วัดป่าสุคะโต อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๐

ประสบการณ์ธรรม

พระอาจารย์ อจโล ภิกขุ (BRETT HANSEN)

เรื่องเล่าจากแดนไกล ตอน ๑

พ่อแม่ครูบาอาจารย์ (๑) มหาสมุทรแปซิฟิก

ใครคืออาจารย์สอนกรรมฐานคนแรกของพระอาจารย์ครับ ?

“คำตอบของอาตมาอาจจะฟังดูแปลกสักหน่อยนะ แต่เมื่อพิจารณาถึงคำถามนี้อย่างลึกซึ้งอาตมาคงต้องตอบว่าอาจารย์คนสำคัญคนแรกในชีวิตนี้คือ การใช้เวลาบนชายหาดของมหาสมุทรแปซิฟิก

อาตมาโตที่เมืองริมทะเล จึงใช้เวลาเยอะมากกับท้องทะเล แน่นอนล่ะ สำหรับเด็กๆ แล้วการเล่นสนุกสนานเป็นความสุขเสมอ อาตมาวิ่งเล่นกับพี่น้องบนชายหาด ก่อปราสาททรายหรือเล่นโต้คลื่น แต่ก็มีบางครั้งที่กลายเป็นความน่าเบื่อ เวลาผ่านไปช้าเสมอสำหรับเด็กๆ

ถ้าเกิดรู้สึกเบื่อขึ้นมา ก็จะไปว่ายน้ำ ว่ายฝ่าคลื่นที่พัดเข้าฝั่ง มุ่งหน้าออกทะเลกว้าง ครอบครัวเราโตมากับทะเล เลยว่ายน้ำเก่งทุกคน เวลาที่คลื่นลมสงบดี อาตมาจะนอนลอยตัว ผ่อนคลายสัมผัสความเย็นสบายของน้ำทะเล ท่ามกลางมหาสมุทรอันกว้างขวาง รับรู้ถึงอาณาเขตอันกว้างใหญ่ไพศาลของท้องฟ้า ใช้เวลาพิจารณาธาตุน้ำ ลักษณะของธาตุทั้ง ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ เป็นการรับรู้ ตามดูเฉยๆ ไม่ใช่ความคิด หรือสิ่งที่คิดขึ้น และไม่ใช่ความรู้สึกของการมีตัวตน ‘ไม่ใช่เรา ไม่ใช่เขา’ จิตใจของอาตมาจะได้พักผ่อนอย่างแท้จริง สุข สงบ กว้างขวาง

บางครั้ง อาตมาอยากกลับบ้านแล้ว แต่พี่สาวยังอยากจะนอนอาบแดดต่อ อาตมาก็จะนอนหลับตาบนผ้าเช็ดตัว ฟังเสียงคลื่นกระทบหาด

ชายหาดนี้อยู่ริมมหาสมุทรแปซิฟิก ทอดตัวไปไกลสุดลูกหูลูกตา มหาสมุทรกว้างใหญ่ไพศาล มีคลื่นซัดถาโถมเข้าฝั่ง การนอนฟังเสียงคลื่นจากทุกทิศทางเช่นนี้ รับรู้ได้ถึงความกว้างใหญ่ไพศาล ความว่างเปล่า ความรู้สึกของตัวตนค่อยๆ หายไป ไม่ใช่เด็กชายเบรทคนนั้นอีกต่อไป เหลือเพียงเสียงที่มากระทบ มีเพียงแค่การรับรู้ถึงการได้ยินเสียงคลื่น

ตอนนั้นคงบอกไม่ได้ว่านั่นคือการทำสมาธิ ยังเล็กเกินกว่าจะอธิบายเป็นถ้อยคำได้ แต่เมื่อมองย้อนกลับไป อาจกล่าวได้ว่า อาตมาได้พิจารณาลักษณะความเป็นธาตุ 'สติผู้รู้' รับรู้ถึงความว่างเปล่า รับรู้ผัสสะ ที่เกิดจากการกระทบสัมผัส ความเย็นสบายของกระแสน้ำ ความอบอุ่นของดวงอาทิตย์ ความรู้สึกถึงสายลมที่พัดผ่านผิวกาย หรือการรับรู้ถึงเสียงคลื่นที่กระทบ ช่างเป็นความสงบเย็นอย่างเหลือเกิน

และนั่นคือเหตุผลที่อาตมาอาจกล่าวได้ว่า มหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งอาตมาใช้เวลาส่วนใหญ่ในวัยเด็กที่ออสเตรเลีย คือ อาจารย์สอนกรรมฐานคนแรกของอาตมา"

พ่อแม่ครูบาอาจารย์ (๒) คุณพ่อคุณแม่

ใครคืออาจารย์คนสำคัญลำดับที่ ๒ ของพระอาจารย์ครับ ?

"อาตมาขอตอบว่า ครูบาอาจารย์คนสำคัญที่เป็นผู้นำจิตวิญญาณของอาตมา คือ**คุณพ่อคุณแม่**ของอาตมาเอง คือพระอรหันต์ในบ้าน

ตอนอาตมาอายุ ๑๐ ขวบ ครอบครัวของอาตมาต้องเผชิญกับการสูญเสียครั้งใหญ่ เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจถดถอย พวกเราสูญเสียทุกอย่างที่มี โดยเฉพาะคุณพ่อได้รับผลกระทบหนักที่สุด จากที่เคยเป็นเจ้าของธุรกิจ เคยเป็นประธานบริหารสนามกอล์ฟ เคยดำรงตำแหน่งระดับบริหาร เคยมีบ้านหลังใหญ่ ๔ ห้องนอน มีสระว่ายน้ำ มีรถ ๒ คัน ต้องสูญเสียสิ่งเหล่านี้ทั้งหมด คุณพ่อเคยเล่าให้อาตมาฟังภายหลังว่าท่านถึงกับคิดจะฆ่าตัวตายทีเดียว

พระอาจารย์อจโลภิกขุ ตอนเป็นฆราวาส ก่อนอุปสมบท

พวกเราต้องย้ายที่อยู่ เพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่ คุณพ่อเริ่มต้นใหม่ด้วยการทำงานเป็นพนักงานจัดเก็บสินค้าขึ้นชั้นในโกดังซุปเปอร์มาเก็ต จนในที่สุดได้งานเป็นผู้จัดการอีกครั้ง คราวนี้คุณพ่อได้งานประจำที่มีรายได้ดีและสามารถยื่นขอกู้เงินได้อีกครั้ง ท่านซื้อบ้านใหม่หลังเล็กๆ หลังหนึ่งและค่อยๆ เรียนรู้วิธีขยายต่อเติมออกไป จากบ้าน ๓ ห้องนอนให้กลายเป็น ๔ ห้องนอน แล้วก็ต่อเติมห้องน้ำเพิ่มอีก ๑ ห้อง เพิ่มห้องนั่งเล่น ต่อระเบียงออกไปให้ยาวขึ้น โดยคุณแม่จะเป็นผู้ออกแบบตกแต่งภายใน ทั้งคุณพ่อและคุณแม่ช่วยกันแต่งสวนปลูกดอกไม้ แล้วก็ขายบ้านหลังนั้นออกไปทำกำไร นำเงินมาซื้อบ้านหลังเล็กหลังใหม่ต่อไป คุณพ่อคุณแม่ก็ทำในลักษณะเดิมอีก ในช่วงเวลา ๑๐ ปี ท่านทำแบบนี้ถึง ๔ ครั้ง

หลังจากปีที่ ๑๐ ผ่านไป ท่านก็มีโอกาสเป็นเจ้าของบ้านหลังใหม่ที่ใหญ่โตสวยงามอีกครั้ง ระหว่างช่วงเวลานี้ คุณพ่อไม่ได้เพียงทำงานประจำวันจันทร์ถึงวันศุกร์เท่านั้น แต่ยังทำงานในวันหยุดเสาร์อาทิตย์อีกด้วย คุณพ่อคุณแม่สอนอาตมาให้เรียนรู้ว่า เมื่อชีวิตประสบกับความทุกข์ยาก จงอย่ายอมแพ้ แต่จงทำงานให้หนักขึ้น ใช้ประสบ-การณ์ทั้งหมดที่มีอยู่ ศึกษาเพิ่มเติมและพัฒนาทักษะใหม่ๆ และต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม ไม่ว่าจะรู้สึกผิดหวัง ท้อแท้ หรืออยากจะล้มเลิกเพียงใดก็ตาม จงอย่าปล่อยใจยอมแพ้ แต่จงทำงานให้หนักขึ้นอย่างชาญฉลาด ด้วยการร่วมมือกัน

เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นตอนที่อาตมาอายุได้ ๑๐ ขวบ เป็นช่วงรอยต่อระหว่างความเป็นเด็กกับการเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น เรื่องนี้จึงเป็นความทรงจำที่ชัดเจน เป็นความประทับใจที่ลึกซึ้งที่อาตมามีต่อคุณพ่อคุณแม่ ท่านเป็นตัวอย่างของคนที่มีความซื่อตรงและมุ่งมั่นต่อการทำงานหนักอย่างที่มนุษย์เราควรจะเป็น”

อาจารย์สัตยา นารายัน โกเอ็นก้า

พ่อแม่ครูบาอาจารย์ (๓) อาจารย์ สัตยา นารายัน โกเอ็นก้า

อาจารย์ท่านไหนเป็นคนแรกที่สอนให้พระ-อาจารย์รู้จักพระพุทธศาสนาครับ

“อาจารย์ที่สอนวิปัสสนาในรูปแบบคนแรกของอาตมาคือ ท่านอาจารย์ **สัตยา นารายัน โกเอ็นก้า** อาตมาเข้าฝึกอบรมวิปัสสนาครั้งแรก ๑๐ วัน ต้องนั่งสมาธิวันละ ๑๒ ชั่วโมง แม้ว่าจะเจ็บปวดทรมานมาก แต่ท่านก็ให้กำลังใจ ให้ฝึกสติให้ตั้งมั่น รับรู้อารมณ์ ตามดูความรู้สึก ท่านคอยเตือนสติว่า เริ่มต้นใหม่ เริ่มต้นใหม่

เมื่อปฏิบัติไปถึงวันที่ ๘ อาตมาก็ได้พบกับสภาวะความสุขสงบเป็นครั้งแรกในชีวิต เป็นความสุขสงบที่ละเอียด ที่ลึกซึ้งที่สุดที่เคยพบมาในชีวิตขณะนั้น หลังจากต้องอดทนฝึกขันติอย่างมากมาตลอด ๗ วัน แม้ว่าสภาวะที่เกิดขึ้นนี้ อยู่แค่เพียง ๑๐ วินาทีเท่านั้น แต่ให้อะไรกับอาตมาหลายอย่าง เป็นความสุขสงบที่ลึกซึ้ง เย็นสบาย สดชื่น หล่อเลี้ยงจิตใจของอาตมา ที่ตอนนั้นแห้งผาก แล้วก็ทุกข์ทรมานมาก

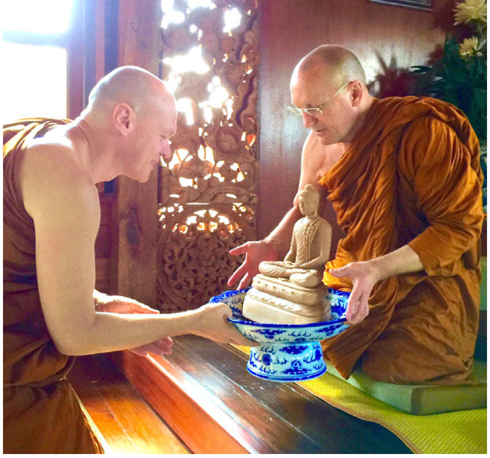

อาตมาสนใจสภาวธรรมนั้นมาก แล้วก็สังเกตว่าเกิดขึ้นจากอะไร ถึงได้เรียนรู้ว่าสภาวธรรมเช่นนี้เป็นผลของความเพียร อดทน เจริญสติ และรักษาสติให้ตั้งมั่นอย่างต่อเนื่อง กระทั่งความสงบสุขนั้นเกิดขึ้นภายใน อาตมาจึงเกิดความมั่นใจว่า เส้นทางนี้แหละคือเส้นทางที่อาตมามองหา นี่แหละคือชีวิตที่มีความหมาย สิ่งที่เราตามหานั้น อยู่ในใจเรานี่เอง ไม่ได้อยู่ข้างนอก ไม่ใช่วัตถุภายนอก

ท่านโกเอ็นก้าสอนเรื่องคุณค่าและอานิสงส์ของการทำสมาธิทุกวัน อาตมาน้อมรับคำสอนของท่านใส่ใจและทำสมาธิทุกวันตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา อาตมาระลึกถึงบุญคุณของท่านจนถึงทุกวันนี้ว่า นี่แหละคือพื้นฐานที่ทำให้เกิดสติ ความสว่าง ความแจ่มแจ้ง ทำให้อาตมาสามารถดำรงตนอยู่บนเส้นทางบรรพชิตได้จนทุกวันนี้”

(โปรดติดตามอ่านต่อไป)

ชีวประวัติ

พระอาจารย์ อจโล ภิกขุ (Brett Hansen)

นาม-ฉายา พระอาจารย์ อจโล ภิกขุ Brett Hansen ฉายา อจโล

อายุ ๔๘ ปี พรรษา ๒๓

สถานะเดิม ชื่อเมื่อกำเนิดคือ เบร็ท เมลตัน แฮนเซ่น (Brett Melton Hansen)

พ.ศ. ๒๕๑๕ เกิดที่เมืองบริสเบน ประเทศออสเตรเลีย

พ.ศ. ๒๕๓๙ บรรพชาเป็นสามเณร พระอุปัชฌาย์ พระมงคลกิตติธาดา (อมร เขมจิตโต) เจ้าอาวาสวัดป่าวิเวกธรรมชาน์ และเจ้าคณะอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี

พ.ศ.๒๕๔๐ อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ที่วัดหนองป่าพง ตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยมี พระราชภาวนาวิกรม (เลี่ยม ฐิตธมฺโม) เจ้าอาวาสวัดหนองป่าพง เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูสุตธรรมาภิวัฒณ์ (คำทูล กมฺพุทฺโต) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และพระเทพพัชรญาณมุนี (ฌอน ชยสาโร) เป็นพระอนุสาวนาจารย์

พ.ศ. ๒๕๔๑ - ๒๕๕๓ ได้ศึกษาปฏิบัติธรรมและจำพรรษา ตามวัดสาขาหนองป่าพง ทั้งในและนอกประเทศ เช่น วัดป่านานาชาติ วัดมาบจันทร์ วัดอภัยคีรี ท่านจึงมีครูบาอาจารย์ที่สำคัญ เช่น พระเทพญาณวิเทศ (พระราชสุเมธอาจารย์) พระโพธิญาณวิเทศ วิ. (ปสันโนภิกขุ) พระเทพพัชรญาณมุนี (ฌอน ชยสาโร) พระครูปลัดอนันต์ อกิญจโน

พ.ศ. ๒๕๕๔ - ปัจจุบัน เป็นประธานสงฆ์ ณ ที่พักสงฆ์อานันทคิรี เขาค้อ เพชรบูรณ์

https://buddhistartnews.wordpress.com II www.siddharthathebuddha.com II www.jknglobal.com

พระพุทธเจ้าในจอ

ธรรมะผ่านจอ

กองบรรณาธิการ

ปีนี้ ประเทศไทยได้รับฉันทามติจากคณะกรรมการบริหารสภาสากลวันวิสาขบูชาโลก ให้เป็นเจ้าภาพจัดงานเฉลิมฉลองวันวิสาขบูชาโลกขึ้นในประเทศไทย ระหว่างวันที่ ๑ - ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๓ แต่ทว่า การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้ต้องยกเลิกการจัดงานดังกล่าวไป พุทธศาสนิกชนของไทยจึงได้แต่ดำเนินศาสนกิจของวันวิสาขบูชากันด้วยรูปแบบใหม่ๆ ที่ปลอดภัยจากเชื้อโควิด-19 ตามแนวทาง *“อยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ”* เช่น การสวดมนต์และฟังธรรมออนไลน์ และเวียนเทียนออนไลน์ ที่ยังสามารถสร้างช่องทางให้เกิดทัสสนานุตตริยะ (การเห็นอันเยี่ยม) สวนานุตตริยะ (การฟังอันเยี่ยม) และอนุสสตานุตตริยะ (การระลึกอันเยี่ยม เช่น การระลึกถึงพระตถาคต) ได้

คณะกรรมการบริหารสภาสากลวันวิสาขบูชาโลก (ICDV)
ประชุมเตรียมงานวิสาขบูชาโลกที่ มจร วังน้อย
https://www.mcu.ac.th/news/detail/21273

https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/879009

https://www.thairath.co.th/entertain/news/1104634

กองบรรณาธิการจึงขอสร้างอีกหนึ่งช่องทางสำหรับร่วมงานวิสาขบูชาแบบนิวนอร์มัล ซึ่งเป็นโอกาสให้ได้อนุสสตานุตตริยะ ได้ระลึกถึงพระพุทธเจ้าโดยการเล่าเรื่องราวของกากัน มาลิก (Gagan Malik) ซุปเปอร์สตาร์ชาวอินเดียที่นับถือศาสนาฮินดูมาตั้งแต่เกิด ผู้ศึกษาเล่าเรียนและใช้ชีวิตในวัฒนธรรมฮินดูมาโดยตลอด (โดยผู้เป็นมารดาอ่านมหากาพย์เรื่องรามายณะให้ฟังตั้งแต่ยังเล็ก เล่นละครพื้นเมืองที่เรียกว่า *"รามลีลา"* ในบทพระรามมาตั้งแต่เด็ก จนโตขึ้นได้มาเล่นบทพระรามในซีรีส์ละครโทรทัศน์เรื่องรามายัน และรับทั้งบทพระราม พระวิษณุ และพระกฤษณะ ในเรื่องหนุมานสงครามมหาเทพ และละครโทรทัศน์ของอินเดียเรื่องอื่นๆ ที่เป็นเรื่องร่วมสมัย ซึ่งก็อยู่ในแวดวงของคนฮินดู) แต่หลังจากที่เขาได้สวมบทบาทเจ้าชายสิทธัตถะ/พระพุทธเจ้า ในภาพยนตร์แนวมหากาพย์ของศรีลังกาเรื่อง *"สิทธัตถะ–เจ้าชายผู้กลายเป็นพระพุทธเจ้า"* (Sri Siddhartha Gautama) ที่แสดงหลักธรรมสำคัญของพุทธศาสนาผ่านเรื่องราวในพุทธประวัติ ให้ชาวโลกได้รับรู้กันอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น คนผู้นี้กลับเลือกที่จะเปลี่ยนมานับถือพุทธศาสนา มาให้พระธรรมนำทางชีวิต ซึ่งเขาได้ดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรมอย่างเคร่งครัดและด้วยความสุขอันแท้จริง ภาพยนตร์เรื่องนี้ได้รับรางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยม นักแสดงยอดเยี่ยม และยังคว้ารางวัลอื่นๆ มาอีกเกือบทั้งหมด ทั้งจากเทศกาลภาพยนตร์ขององค์การสหประชาชาติ และเทศกาลภาพยนตร์ของกรุงนิวเดลีในอินเดีย

นอกจาก กากัน มาลิก จะเป็นชาวฮินดูที่หันมาเป็นพุทธศาสนิกชนแล้ว เขายังเป็นผู้ที่รักและประทับใจประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เขารักและเทิดทูนในหลวงรัชกาลที่ ๙ ของเราเป็นอย่างสูง กองบรรณาธิการจึงรวบรวมความคิดและเรื่องราวที่น่าสนใจของเขามาเล่าสู่กันฟังดังนี้

https://mgronline.com/entertainment/detail/9620000038296

อะไรเป็นเหตุที่ทำให้ดาราหนุ่มอินเดียคนนี้ที่เป็นชาวฮินดูมาตั้งแต่เกิด หันมาศรัทธาพุทธศาสนา จนยอมรับนับถือพุทธศาสนาอย่างมั่นคง จริงจัง พร้อมทั้งได้ปฏิญาณตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่วัดมหินตเลในศรีลังกา และทำไม กากัน มาลิก จึงรักและเทิดทูนในหลวงรัชกาลที่ ๙ ยิ่งนัก ?

เรื่องนี้เกิดขึ้นเมื่อ กากัน มาลิก ถูกเรียกตัวมาแสดงภาพยนตร์เรื่อง *"สิทธัตถะ-เจ้าชายผู้กลายเป็นพระพุทธเจ้า"* ที่ถ่ายทำในศรีลังกา ตามปกติเมื่อได้รับบทสำคัญ กากัน มาลิก จะตั้งใจศึกษาตัวละครอย่างละเอียดลึกซึ้งอยู่แล้ว

เพื่อให้เข้าถึงจนตีบทได้แตกจริงๆ และเมื่อมาเล่นบทพระพุทธเจ้า เขายิ่งพลาดไม่ได้ จึงตั้งใจศึกษาทั้งพุทธประวัติและเนื้อหาของพุทธศาสนาที่เพิ่งรู้จักเป็นครั้งแรก ครั้นพอได้รู้เรื่องราวความเป็นมาในชีวิตอันเปี่ยมคุณค่าของพระพุทธองค์ ได้ตระหนักถึงสาระที่แท้จริงแห่งธรรมะของพระพุทธองค์ รวมทั้งความทุกข์ยากลำบากที่ได้สัมผัสเองในระหว่างการถ่ายทำ เช่น การเดินเท้าเปล่าในป่าที่ต้องเหยียบย่ำหนามไหน่ ให้หมอในกองถ่ายต้องรักษาแผลอยู่เป็นนิจ การยอมลดน้ำหนักถึง ๘ กิโลกรัม เพื่อให้ผ่ายผอมจนเห็นซี่โครงสมจริงในการแสดงช่วงการบำเพ็ญทุกรกิริยา จนเขาปวดศีรษะอย่างหนักและเดินตามปกติไม่ได้ กากัน มาลิก จึงเข้าใจถึงความเสียสละของเจ้าชายสิทธัตถะ ที่ยอมทิ้งความสุขสำราญสะดวกสบายของพระโอรสแห่งกษัตริย์ ผู้ยอมตัดใจจากโอรสและมเหสีของพระองค์เองออกมาเผชิญความยากลำบากในป่าใหญ่ ต้องฝ่าฟันความยากลำบากถึงปานใดและต้องอดทนแค่ไหน เพื่อให้ได้มาซึ่งสัจธรรมอันล้ำค่าสำหรับมวลมนุษยชาติ และเมื่อศึกษาธรรมะของพระพุทธเจ้าจนเข้าใจได้ดีแล้ว เขาจึงได้เห็นว่า

https://www.youtube.com/watch?v=4JYVc7mfWPg

คนส่วนใหญ่ยังเข้าใจผิด คิดว่าพุทธศาสนาเป็นเรื่องพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งที่จริงไม่ใช่ พุทธศาสนาเป็นวิถีชีวิตที่ควรดำเนินไปตามนั้น ตามแนวทางของพระพุทธศาสนาในเรื่องความเมตตา ความสมานฉันท์ และสันติภาพ ดังนั้นไม่ว่าใครจะนับถือศาสนาใดก็มาใช้หลักการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธได้โดยไม่ต้องละทิ้งศาสนาเดิม แต่จะทำให้เป็นคนฮินดูที่ดีขึ้น เป็นคนมุสลิมที่ดีขึ้น เป็นคนคริสต์ที่ดีขึ้น

แล้วเขาก็เริ่มสงสัยว่า ในเมื่อพุทธศาสนาประเสริฐขนาดนี้ แล้วทำไมคนอินเดียไม่รู้จักนำขุมทรัพย์แห่งวิถีธรรมของพระพุทธเจ้าไปใช้กันบ้างเล่า ข้อคิดสะกิดใจนี้เองที่เปลี่ยนชีวิตของเขาไปในทันที และเปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง หลังจากนั้น เขาก็ศึกษาอย่างลึกซึ้งจริงจังในเรื่องหลักของศีล ข้อธรรมต่างๆ และหลักการดำเนินชีวิตจนเกิดแรงบันดาลใจอย่างสูงที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้น กากัน มาลิก จึงตัดสินใจหันมานับถือศาสนาพุทธ ปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะเพื่อดำเนินชีวิตด้วยหลักและแนวทางพุทธต่อไป โดยเขาไปปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะที่วัดมหินตะเลในศรีลังกา อันเป็นสถานที่แรกที่ศรีลังกาได้รับพุทธศาสนา (อ่านเรื่องนี้เพิ่มเติมได้จากวารสารโพธิยาลัยฉบับที่ ๔๗ ตามลิ้งค์ http://www.kanlayanatam.com/book/podhi-yalai_47.pdf หรือ QR code)

ในทำนองเดียวกัน เขาเห็นว่า ประเทศไหนจะมีการปกครองในระบอบใด ก็ไม่สำคัญเท่ากับการที่ผู้นำและประชาชนในประเทศได้ยึดถือหลักการที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิตด้วยสันติสุขเพื่อความเจริญก้าวหน้าแล้วหรือไม่ หลักการที่ถูกต้องตามความเห็นของเขาก็คือ หลักธรรม

และคุณธรรมที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้ให้นั่นเอง อันจะยังประโยชน์สุขให้กับประชาชนได้จริงแท้แน่นอน แต่น่าเสียดายที่มักจะไม่ค่อยมีที่ไหนนำไปปฏิบัติกัน

แต่เขามองว่าประเทศไทยมีความต่าง ใครที่มาถึงเมืองไทยก็จะเห็นได้เองว่า เมื่อได้พบคนไทย ก็จะสัมผัสได้ทันทีถึงคุณธรรมของพุทธ-ศาสนาที่แสดงออกมาให้เห็น เช่น ความเอื้อเฟื้อการนับถือผู้สูงวัย ความมีอัธยาศัยไมตรี ความใจดีมีน้ำใจ อันทำให้คนไทยเป็นคนมีมิตรจิตมิตรใจ ยินดีต้อนรับขับสู้และใส่ใจกับผู้มาเยือน คนไทยโดยทั่วไปก็ประพฤติตนดีงาม ประกอบหน้าที่การงานด้วยดี อันจะทำให้ประเทศไทยเจริญรุดหน้าไปได้อย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้ กากัน มาลิก จึงสนใจและชอบวัฒนธรรมไทยที่ส่วนใหญ่อิงอยู่กับหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

กากัน มาลิก เข้าเฝ้าสมเด็จพระสังฆราช ถวายรายงานการจัดงานเทิดพระเกียรติ และรำลึกถึงในหลวงรัชกาลที่ ๙ ที่เมืองนาคปุระ อินเดีย
https://www.thaich8.com/news_detail/51967

เจ้าคุณอลงกต เจ้าอาวาสวัดพระบาทน้ำพุ มอบของที่ระลึกให้ กากัน มาลิก ผู้รับหน้าที่เป็น "พรีเซนเตอร์กิตติมศักดิ์" ให้วัดพระบาทน้ำพุ เพื่อเชิญชวนผู้มีจิตศรัทธามาร่วมทำบุญที่วัดฯ
http://soceleb.net/wp-content/uploads/2019/05/hi.jpg

เขาจึงมองว่าประเทศไทยเป็นเมืองหลวงแห่งพุทธศาสนาอย่างแท้จริง และพุทธศาสนานี้เองที่เป็นเสมือนสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือแม่เหล็กที่ดึงดูดให้เขาหวนกลับมาเยือนไทยบ่อยๆ โดยเขาได้มาเยือนไทยกว่า ๒๐ ครั้งแล้ว

ในแง่ที่ว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้ชี้หนทางสู่ความสุขที่แท้จริงให้กับผู้คนนั้น กากัน มาลิก มองว่า หนึ่งในความสุขดังกล่าวก็คือการทำเพื่อผู้อื่น และในข้อนี้ เขาเห็นว่า ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ผู้ทรงเพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและทรงปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธองค์มาโดยตลอดในทุกเรื่อง ทั้งยังทรงสั่งสอนและปลูกฝังหลักพุทธธรรมในรูปแบบต่างๆ ให้แก่ชาวไทยเสมอมา ก็ทรงให้ความสำคัญกับการทำเพื่อผู้อื่นเป็นอย่างมาก ใน 'สาร' ที่เขาโพสต์ไว้ในเฟซบุ๊กแฟนคลับชาวไทยของเขากล่าวว่า โครงการชัยพัฒนา โครงการฝนหลวง โครงการตามพระราชดำริอื่นๆ อีกมากมาย รวมทั้งการพระราชทานหลัก

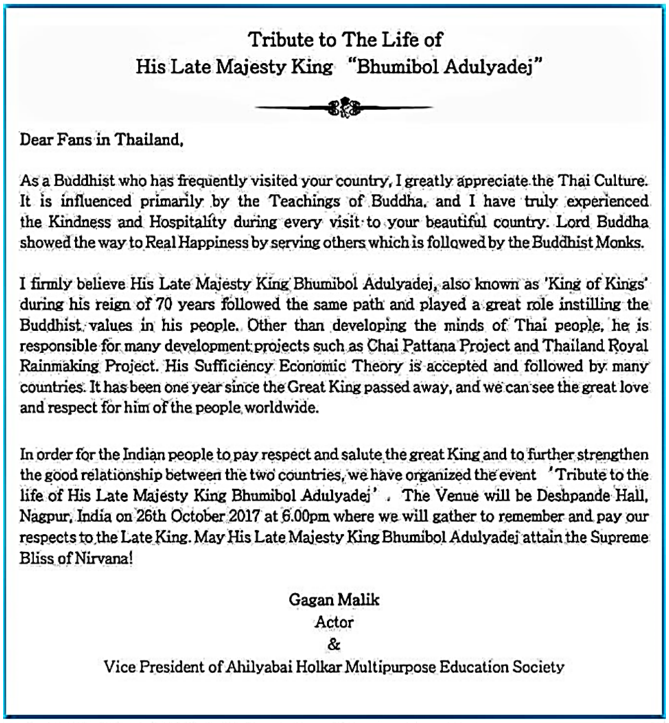

Tribute to The Life of
His Late Majesty King "Bhumibol Adulyadej"

Dear Fans in Thailand,

As a Buddhist who has frequently visited your country, I greatly appreciate the Thai Culture. It is influenced primarily by the Teachings of Buddha, and I have truly experienced the Kindness and Hospitality during every visit to your beautiful country. Lord Buddha showed the way to Real Happiness by serving others which is followed by the Buddhist Monks.

I firmly believe His Late Majesty King Bhumibol Adulyadej, also known as 'King of Kings' during his reign of 70 years followed the same path and played a great role instilling the Buddhist values in his people. Other than developing the minds of Thai people, he is responsible for many development projects such as Chai Pattana Project and Thailand Royal Rainmaking Project. His Sufficiency Economic Theory is accepted and followed by many countries. It has been one year since the Great King passed away, and we can see the great love and respect for him of the people worldwide.

In order for the Indian people to pay respect and salute the great King and to further strengthen the good relationship between the two countries, we have organized the event 'Tribute to the life of His Late Majesty King Bhumibol Adulyadej'. The Venue will be Deshpande Hall, Nagpur, India on 26th October 2017 at 6.00pm where we will gather to remember and pay our respects to the Late King. May His Late Majesty King Bhumibol Adulyadej attain the Supreme Bliss of Nirvana!

Gagan Malik
Actor
&
Vice President of Ahilyabai Holkar Multipurpose Education Society

CR: https://www.facebook.com/IndiaActorsThailandFC/posts/279615442549943

เศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นประโยชน์กับคนไทยและในนานาประเทศ ล้วนแสดงถึงการเสียสละเพื่อผู้อื่นที่แท้จริงของพระองค์ ทั้งสละพระราชทรัพย์และสุขส่วนพระองค์เพื่อช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์และยกระดับชีวิตให้ดีขึ้นสูงขึ้นได้ การเสียสละเพื่อผู้อื่นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก แต่เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงทำไว้ให้เห็น แล้วพระสงฆ์ในพุทธศาสนาก็รับไปปฏิบัติตาม และในหลวงรัชกาลที่ ๙ ก็ทรงดำเนินตาม จนทรงเป็นตัวอย่างอันดียิ่งของการทำเพื่อผู้อื่น เป็นต้นแบบให้สามัญชนและผู้นำของทั้งโลกได้ประจักษ์กันทั่วไป

งานเทิดพระเกียรติและรำลึกถึงในหลวงรัชกาลที่ ๙ ที่ กากัน มาลิก จัดขึ้นที่เมืองนาคปุระ อินเดีย แท้จริงเขาทำไปเพื่ออะไร ?

ด้วยความที่ กากัน มาลิก เป็นผู้ที่เทิดทูนในหลวงรัชกาลที่ ๙ ของเราอย่างสูง เขาจึงได้จัดงานรำลึกถึงพระองค์ท่านขึ้นที่เมืองนาคปุระในรัฐมหาราษฏระของอินเดีย (อันได้ชื่อว่าเป็นเมืองที่สะอาดที่สุดของอินเดีย) เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๐ ซึ่งตรงกับช่วงงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพฯ ในประเทศไทย ตามที่เขาบอกเล่าไว้ในเฟซบุ๊ก ดังกล่าว จึงแน่นอนว่า จุดประสงค์แรกของเขา ก็คือการเทิดพระเกียรติและรำลึกถึงพระองค์ท่านอย่างจริงใจ เพราะเขาได้มีโอกาสรับรู้ว่าพระองค์ท่านทรงเป็นอย่างไร ทรงทำอะไร ทรงคิดเพื่อผู้อื่นขนาดไหน ทรงเสียสละขนาดไหน ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อคนไทยและคนต่างชาติไปทั่วโลกเพียงใด เขาจึงศรัทธาในพระองค์ท่านเป็นอย่างสูง เขาเห็นว่า ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ของเรานั้น ทรงเป็นทั้งชาวพุทธที่สุดประเสริฐ เป็นผู้นำที่ยอดเยี่ยม เป็นพระราชาที่ยิ่งใหญ่ เป็นราชาแห่งราชา เป็นแบบอย่างของชีวิตที่ถูกต้องงดงาม มีความหมาย ให้ทั้งต่อตัวของเขาเองและต่อคนทั่วโลก กากัน มาลิก จึงต้องการให้คนอินเดียและประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นที่กำเนิดของพุทธศาสนา ได้รับประโยชน์จากทั้งคุณค่าของพุทธศาสนา และจากตัวอย่างของการปฏิบัติตนตามแนวทางพุทธศาสนาของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ของเราได้บ้างในทางใดทางหนึ่ง

https://www.youtube.com/watch?v=4cz8Z-R-KcY

นี่เป็นสิ่งที่เขาน่าจะคิดอยู่ในใจมานานแล้ว อาจจะมีมาตั้งแต่เมื่อเขาเกิดฉุกใจว่า ทำไมคนอินเดียไม่รู้จักนำขุมทรัพย์แห่งวิถีธรรมของพระพุทธเจ้า ไปใช้ในการพัฒนาชีวิตและประเทศกันบ้าง ซึ่งเขาก็น่าจะมีคำตอบอยู่แล้วว่า ก็เพราะคนอินเดียยังไม่รู้จักวิถีพุทธในการดำเนินชีวิต และในส่วนของผู้ที่มีผลงานการนำแนวทางพุทธไปปฏิบัติจนเกิดประโยชน์โพดผลมากมายจนเป็นที่ประจักษ์แก่ชาวโลก ซึ่งก็คือในหลวงรัชกาลที่ ๙ ของเรา อันจะนำมาเป็นแบบอย่างให้คนอินเดียได้ แต่คนอินเดีย ซึ่งแม้ว่าจะให้ความนับถือพระองค์ท่านเป็นการทั่วไปอยู่แล้ว แต่ก็ยังไม่รู้จักสิ่งที่พระองค์ท่านทรงทำได้ดีพอ และที่รู้จักพระองค์ท่านดีแล้วก็ยังมีจำนวนไม่มากพอ ดังนั้น วัตถุประสงค์ที่สองของเขาก็คือ การสร้างความตระหนักรู้ให้

คนอินเดีย โดยให้ได้รับรู้ทั้งทางด้านทฤษฎี คือ รู้จักหลักและคุณธรรมแนวพุทธที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต และทั้งทางด้านการปฏิบัติ คือจะนำหลักและธรรมเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริงอย่างไร ซึ่งสิ่งที่ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ท่านทรงทำไว้ตลอด ๗๐ ปีของการครองราชย์นั่นเอง ที่สามารถเป็นตัวอย่างให้คนอินเดียเห็น และเข้าใจได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น ในงานเทิดพระเกียรตินี้ จึงได้มีกิจกรรมต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้มีการบอกเล่าเรื่องราวของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ให้คนอินเดียได้รับทราบ อาทิ จากปาฐกถาของรัฐมนตรีการพัฒนาสวัสดิการสังคมของรัฐมหาราษฏระซึ่งมาร่วมงานในฐานะองค์ปาฐกหลัก และจากการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิอื่นๆ ในที่ประชุม ซึ่งสรุปรวมได้ว่า ในหลวงรัชกาลที่ ๙ นั้น ทรงเป็นกษัตริย์เพื่อประชาชนอย่างแท้จริง ทรงเป็นนักมนุษยธรรม ทรงเป็นคนใจบุญ ที่มีจิตใจรักและชอบช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และทรงเป็นผู้ที่มีศรัทธาแก่กล้าในพุทธศาสนา และทรงพระราชทานพระบรมราโชบายต่างๆ ในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

https://www.facebook.com/IndiaActorsThailandFC/posts/283400392171448

เมื่อกิจกรรมดังกล่าวได้รับความร่วมมือจากสื่อมวลชนต่างๆ ที่มาถ่ายทอดการจัดงาน และนำข้อมูลผลงานและคุณธรรมความดีของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ไปเผยแพร่ต่ออย่างกว้างขวาง (รัฐมหาราษฏระซึ่งมีเมืองนาคปุระอันเป็นสถานที่จัดงานนั้น จัดว่ามีขนาดใหญ่เป็นลำดับที่ ๓ และมีประชากรมากที่สุดเป็นอันดับ ๒ ของอินเดีย) งานเทิดพระเกียรติจึงได้รับความสนใจและการตอบสนองด้วยดีจากชาวอินเดียในระดับที่ กากัน มาลิก บอกว่า ‘ดีมากๆ’ และโดยที่เมื่อกล่าวถึงในหลวงรัชกาลที่ ๙ ก็ย่อมมีการกล่าวถึงพระราชดำริและพระจริยวัตรของพระองค์ที่ท่านดำเนินไปด้วยการตามแสงแห่งพุทธธรรมอย่างครบถ้วน จึงนับว่า กากัน มาลิก ประสบความสำเร็จด้วยดีในการสร้างความตระหนักรู้ให้คนอินเดีย อันเป็นการสร้างพื้นฐานสำหรับก้าวต่อไปของเขานั่นเอง

แบบพระพุทธรูปสำหรับศูนย์วิปัสสนา https://www.youtube.com/watch?v=4cz8Z-R-KcY

ก้าวที่สองของ กากัน มาลิก ก็คือ โครงการเปิดศูนย์วิปัสสนา เพื่อสอนและเผยแพร่การนำหลักปฏิบัติแนวพุทธไปใช้ในชีวิตประจำวัน ให้ดำเนินไปด้วยความสุข และนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าได้ง่ายขึ้น ในการนี้ กากัน มาลิก เล่าว่า ทางด้านหน้าศูนย์วิปัสสนา จะประดิษฐานพระพุทธรูปขนาดสูง ๘๔ ฟุต ที่จะนำไปจาก

ประเทศไทย เพื่อให้เป็นสัญลักษณ์ของ *"ขุมทรัพย์แห่งธรรม"* (treasure of dhamma) คือหลักธรรมและคุณธรรมของพุทธศาสนา เพื่อให้คนอินเดียมองเห็นและระลึกถึงข้อธรรมอันเป็นประโยชน์ได้ง่ายขึ้น อันน่าจะเป็นไปในทำนองพุทธวจนะที่ว่า *"ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต ผู้ใดเห็นตถาคต ผู้นั้นเห็นธรรม"*

ดังนั้น ความฝันที่ กากัน มาลิก อยากให้คนอินเดียได้รู้จักขุมทรัพย์แห่งวิถีธรรมของพระพุทธเจ้า และมีหนทางนำขุมทรัพย์นี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งส่วนตัวและส่วนรวม ก็คงขยับเข้าใกล้ความเป็นจริงได้มากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อดำเนินการร่วมไปกับโครงการ 'โลตัสเวิลด์' (Lotus World) ที่เขาเป็นหนึ่งในผู้ก่อตั้ง และได้รับความร่วมมือจากมูลนิธิแสงแห่งเอเชีย (The Light of Asia Foundation) เพื่อเผยแพร่พุทธศาสนาไปทั่วโลกโดยวีดิทัศน์และสื่อสาร-สนเทศต่างๆ และได้มีการดำเนินการกันแล้ว นอกจากนั้น กากัน มาลิก ยังต้องการสร้าง *"Lotus Family"* ที่สมาชิกครอบครัวจะคิดและปฏิบัติตนตามครรลองเดียวกัน คือตามแนวของมรรคมีองค์แปด ที่สรุปเป็นสามเสาหลักสำหรับสร้างความรักและน้ำใจไมตรีต่อกัน คือ (๑) การคิดดีทำดี มี*สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ* และ*สัมมา-วาจา* กับ*สัมมากัมมันตะ*และ*สัมมาอาชีวะ* (๒) มิตรภาพ ซึ่งถือเป็นเรื่องที่มีความหมายต่อโลกมากที่สุด (๓) *สัมมาวายามะ สัมมาสติ* และ*สัมมาสมาธิ* โครงการนี้จึงจะช่วยส่งเสริมให้คนอินเดียรู้จักคิดเพื่อผู้อื่นและเสียสละเพื่อผู้อื่น อันเป็นคุณธรรมที่ตัวเขาเองให้ความสำคัญเป็นลำดับต้น และเป็นสิ่งที่เขาได้เห็นอยู่ ในพระราชจริยวัตรของในหลวงรัชกาลที่ ๙ และจากโครงการต่างๆ ของพระองค์ท่านนั่นเอง ดังนั้น

พิธีเปิดโครงการ "Lotus World" พฤศจิกายน ๒๕๕๗
http://www.island.lk/index.php?page_cat=article-details&page

หนึ่งในโครงการของ 'โลตัสเวิลด์' ก็คือ *"ความดีทำได้ทุกวัน"* โครงการนี้มุ่งส่งเสริมให้เยาวชนเคยชินกับการทำความดี โดยให้ทำความดีอย่างน้อยวันละครั้ง แล้วบันทึกไว้ใน *"สมุดบันทึกความดี"* อันจะฝึกนิสัยให้ชอบช่วยเหลือคนอื่น แล้วจะได้สามารถสัมผัสถึงความสุขจากการช่วยเหลือคนอื่น เท่ากับสามารถเป็นผู้มีความสุขจากภายในได้นั่นเอง

ยังมีทีเด็ดที่แสดงให้เห็นความคิดอันเฉียบคมของ กากัน มาลิก ในอีกเรื่องหนึ่งคือ เขาคิดจะสร้างและนำพระบรมรูปหล่อของในหลวงรัชกาลที่ ๙ มาประดิษฐานไว้ที่หน้าศูนย์ฝึกวิปัสสนา ณ เบื้องหน้าพระพุทธรูปที่เขามองว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งขุมทรัพย์แห่งธรรม (treasure of dhamma) โดยหวังจะให้พระบรมรูปเป็นแบบอย่างของการดำเนินชีวิตด้วยหลักและวิถีธรรมของศาสนาพุทธ (role model of Buddhism) โดยเน้นเรื่องการคิดและทำเพื่อผู้อื่น ที่จะช่วยเตือนใจคนอินเดียให้คิดถึงการให้และการเสียสละ ภูมิทัศน์เช่นนี้ ก็คงจะช่วยให้เกิดมีทัสสนา-นุตตริยะ (การเห็นอันเยี่ยม) ขึ้นมาได้

สำหรับคนไทยเรานั้นสรุปได้ไม่ยากว่า ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ของเราทรงเป็นพระราชาผู้ทรงธรรมโดยสมบูรณ์แบบ เมื่อเราเห็นพระองค์

ท่านก็คือได้เห็นธรรมราชาที่แท้จริง แต่สำหรับคนอินเดียยุคนี้ที่อาจไม่มีแนวคิดเรื่องธรรมราชาหลงเหลืออยู่แล้ว และเมื่อเขาเน้นคุณธรรมเรื่องการเสียสละ ก็อาจมองพระองค์ท่านในทำนองพุทธวจนะที่ว่า *"ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต ผู้ใดเห็นตถาคต ผู้นั้นเห็นธรรม"* เช่นกัน แต่ลดมุมมองลงเป็น *"เห็นพระองค์ท่าน เห็นการเสียสละเพื่อผู้อื่น"* อันเป็นการกระตุ้นให้ได้คิดอุทิศตนเพื่อผู้อื่นนั่นเอง

สุดท้าย ขอบอกเล่าถึงสิ่งที่ กากัน มาลิก ได้ทำเพื่อพุทธศาสนา เมื่อเขาเริ่มไม่ยึดติดกับความเป็นซุปเปอร์สตาร์ และความภาคภูมิใจกับรางวัลที่ได้รับ ซึ่งเขาบอกว่าคำเหล่านี้ไม่มีในพจนานุกรมของเขาอีกแล้ว เพราะปัจจุบันนี้เขาจะดีใจมากกว่าถ้าได้ทำอะไรเพื่อเพื่อนมนุษย์ ให้เพื่อนมนุษย์ได้เข้ามาอยู่ในครรลองที่สามารถจะพบกับความสุขที่แท้จริง ด้วยการให้เดินตามแนวพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเขาก็ได้ทำสิ่งเหล่านี้ไว้หลายอย่างแล้ว และหลายเรื่องก็ได้รับการสนับสนุนจากคนไทยเรานี้เอง เช่น การนำพระพุทธรูปไปแจกจ่ายชาวพุทธที่เป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศต่างๆ พระพุทธรูปองค์เล็กๆ ที่พวกเขาเหล่านั้นไม่อาจหามาบูชาได้ง่ายๆ จึงเป็นของที่มีคุณค่าอย่างสูงสำหรับพวกเขา นอกจากนั้น กากัน มาลิก ยังได้นำภาพยนตร์เรื่อง *"สิทธัตถะ-เจ้าชายผู้กลายเป็นพระพุทธเจ้า"* ที่เขาแสดงเป็นพระพุทธเจ้า ไปฉายให้ชาวพุทธในหลายประเทศได้รับชมกันฟรีๆ โดยถือเป็นการ "เผยแพร่ธรรมะผ่านภาพยนตร์" ประเทศที่เขาไปมาแล้วคือ เวียดนาม สิงคโปร์ มาเลเซีย ออสเตรเลีย จีน และศรีลังกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศรีลังกาซึ่งกลายเป็นบ้านหลังที่สองของเขาไปแล้วนั้น ตำบลใดที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ เขาก็เช่ารถขนาดใหญ่ นำจอแอลซีดีและเครื่องปั่นไฟไปฉายภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวให้ได้รับชมกัน ซึ่งเขาตระเวนไปฉายจนครบทุกตำบลแล้ว การเผยแพร่ธรรมะผ่านภาพยนตร์นี้ นับว่าเป็นกลยุทธ์ที่ชาญฉลาดอย่างยิ่งในการเผยแพร่พุทธศาสนา ที่ทำได้แม้ในประเทศจีนซึ่งยังห้ามการเผยแพร่ธรรมะอยู่ (อันที่จริง จีนไม่ได้ห้ามการรับธรรมะที่ถูกต้อง แต่เพื่อแก้ไขและป้องกันพุทธพาณิชย์และความงมงายที่ชาวไทยกลุ่มหนึ่งนำไปให้ชาวจีนถึงในประเทศจีน ด้วยการขายพระเครื่อง ของขลัง และบริการไสยศาสตร์ต่างๆ จีนจึงออกมาตรการ

https://www.iwmbuzz.com/television/news/gagan-malik-conferred-doctoral-degree-global-peace-morality-bangkok/2017/11/02

ป้องกันดังกล่าว) การอุทิศตนเพื่อพุทธศาสนาเช่นนี้ ทำให้ กากัน มาลิก ได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ในสาขาคุณธรรมและการส่งเสริมสันติภาพโลก จากมหาวิทยาลัย International University of Morality โดยมีพิธีรับปริญญาที่วัดธาตุทองในกรุงเทพมหานคร

เรื่องราวของพระเอกนอกจอที่ได้รับแรงบันดาลใจจากพระพุทธเจ้าในจอที่เขาสวมบทเองดังที่เล่ามานี้ นับเป็นเรื่องน่ายินดีของชาวพุทธที่ได้มีดาราดังระดับโลกมาตระหนักถึงคุณค่าของพุทธศาสนา จนเกิดศรัทธาอันแรงกล้า และมีความมุ่งมั่นอันเด็ดเดี่ยวที่จะเผยแผ่พุทธศาสนาไปให้ชาวโลกได้ลิ้มรสพระธรรมอันประเสริฐ แต่ขณะที่เราอาจตื่นตันใจกับคนฮินดูที่เพิ่งค้นพบและตระหนักถึงคุณค่าของธรรมะของพระพุทธองค์ จนเข้ามาเป็นอีกหนึ่งพลังอันเข้มแข็งในการเผยแผ่พุทธศาสนา เราจะฉุกใจบ้างไหมว่า แล้วเราที่เป็นชาวพุทธมาตั้งแต่เกิดอยู่ภายใต้ร่มเงาพุทธศาสนามาตลอดชีวิต เรากลับจะยอมรับให้เทพฮินดูเข้ามาอยู่ในวัดของเรา มาเป็นอีกสรณะในชีวิตของเราหรือ หรือ

ว่าเราควรจะคิดและปฏิบัติตนกันอย่างไร ที่จะช่วยให้ศาสนาพุทธดำรงคงอยู่ไปอีกนานเท่านานในยามที่กระแสนิยมฮินดูหลั่งไหลเข้ามาเรื่อยๆ หนึ่งในคำตอบของเรื่องนี้คือที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) เคยเขียนไว้ในหนังสือเรื่องทวนกระแสไสยศาสตร์ว่า *“พระพุทธเจ้าดึงเราขึ้นมาแล้ว จากเทพ มาสู่ธรรม มาสู่กรรม มาสู่สิกขา มาสู่ความไม่ประมาท และมาสู่การพึ่งตนได้ ..... หากขาดจิตสำนึกในสิกขานี้เสียแล้ว ก็หมดพลังก้าว ชาวพุทธก็ย่อมร่วงหล่นหลุดออกไปจากธรรม หล่นลงไปสู่เทพ หรือเฉไปเข้าไสย์โดยง่าย คือตกไปจากพุทธศาสนานั่นเอง.....”*

แจก หนังสือ

“สวดมนต์ต้องไม่โค่นสาธยาย”

ผลงานของ **เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต)** ซึ่งได้แสดงปาฐกถาธรรม ณ อุโบสถ วัดญาณเวศกวัน ในวันเพ็ญกลางเดือน ๒ (๙ มกราคม ๒๕๖๓) มีการจัดพิมพ์เป็นหนังสือ ซึ่งช่วยให้ความกระจ่างในหลักของการสาธยาย ที่มีมาแต่สมัยพุทธกาล และความแตกต่างระหว่างการสาธยายกับการสวดมนต์ เพื่อให้พุทธบริษัทได้เข้าถึงแก่นสารของทั้งสองอย่างและเข้าถึงคุณค่าที่สูงสุด พร้อมทั้งรักษาหลักและสาระแห่งพระพุทธธรรมสืบทอดต่อไปอย่างเข้มแข็ง วารสารโพธิยาลัยยินดีมอบหนังสือนี้ให้ทุกท่าน ที่เขียนจดหมายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวารสารโพธิยาลัย เพื่อคณะผู้จัดทำจักได้นำความคิดเห็นนั้น มาปรับปรุงคุณภาพของวารสารต่อไป ส่งความคิดเห็นไปที่ **ทพญ.อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ์** อีเมลล์ acharak7153@gmail.com หรือเขียนเป็นจดหมายส่งไปรษณีย์ถึง **ชมรมกัลยาณธรรม เลขที่ ๑๐๐ ถ.ประโคนชัย ต.ปากน้ำ อ.เมือง จ.สมุทรปราการ ๑๐๒๗๐** วงเล็บมุมซองว่า **(วารสารโพธิยาลัย)** หนังสือมีจำนวนจำกัด โปรดส่งความคิดเห็นของท่านมาก่อนหนังสือจะหมด และโปรดแจ้ง ชื่อ ที่อยู่ และเบอร์โทรศัพท์ของท่านให้ชัดเจน เพื่อความสะดวกในการส่งหนังสือถึงท่านอย่างรวดเร็ว

กวีนิพนธ์

วินาทีเดียว

เหยียบพระบาทชาติสุดท้ายอย่างองอาจ
เปล่งประกาศวาจดัชนีชี้เหนือเศียร
“เราเป็นเลิศประเสริฐสุดในมณเฑียร
จะไม่เวียนกลับมาเกิดอีกต่อไป”

คู้บัลลังก์ตั้งกายตรงทรงสมาธิ
ดอกบัวผลิใต้ต้นโพธิ์สว่างไสว
“นี่นายช่าง เรารู้จักเจ้าแล้วไง
เรือนอะไร เจ้าจะมาปรุงแต่งเรา”

บรรทมนอนถอนจากฌานแล้วขานขับ
สงบรับความจริงดั่งขุนเขา
“ทุกสังขารมีความเสื่อมอย่ามัวเมา
นี่คำเราครั้งสุดท้ายตลอดกาล”

อยู่ที่ไหนทำอะไรน้อมรำลึก
ชวนสำนึกพุทธคุณอันไพศาล
“วินาทีมีค่าเพื่อกราบกราน
อภิบาลพระสัทธรรมตลอดไป ฯ”

ษ์

กุศลกรรมบถ ๑๐ คือการงดเว้นจากการประพฤติผิดทางกายทุจริต ๓ วจีทุจริต ๔ และมโนทุจริต ๓ แล้วมาประพฤติดีทางกายสุจริต ๓ วจีสุจริต ๔ และมโนสุจริต ๓ (เป็นการเว้นจากบาปมาทำบุญ) ซึ่งสามารถทำได้ครบทั้ง ๓ ทวาร คือ ทางกายทวาร ทางวจีทวาร และทางมโนทวาร

การสงเคราะห์กุศลกรรมบถ ๑๐ จัดอยู่ในลักษณะที่เรียกว่ากุศลมูล ๓ คือ

๑. การให้ทาน เช่น การให้อภัยทาน

๒. การรักษาศีล การไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

๓. การเจริญภาวนา เช่น การไม่ผูกเวรผู้อื่นแล้วเจริญเมตตาภาวนาแทน

กุศลมูล ๓ เมื่อมีความประพฤติตามแบบกุศลกรรมบถ ๑๐ แล้ว เป็นเหตุเบื้องต้นแห่งการทำความดี เกิดกุศลมูล ๓ ได้แก่ การให้ทาน การมีศีล และการภาวนา

สารธรรมจากพระสูตร

พระมหาสมปอง มุทิโต

มงคล ๓๘ ประการ มงคลสูงสุดที่มนุษย์ทำได้ ตอน ๔

มงคลที่ ๑๖ ธมฺมจริยา จ การประพฤติธรรม

ธรรม หมายถึงกุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นต้น

จริยา แปลว่า การประพฤติ ประกอบด้วยการกระทำอยู่เนืองๆ อย่างสม่ำเสมอ ไม่เว้น (ไม่เลือกทำตามเวลาเฉพาะที่ตนต้องการเท่านั้น)

ธรรมจริยา หมายถึงการมีเจตนาในการบำเพ็ญกุศลกรรมบถ ๑๐ อยู่อย่างสม่ำเสมอเป็นประจำ

กุศลกรรมบถ ๑๐ แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑. มีกายสุจริต ๓

๒. มีวจีสุจริต ๔

๓. มีมโนสุจริต ๓

กายสุจริต ๓

๑. การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นกายสุจริต (แต่มีใจควบคุม)

๒. การงดเว้นจากการลักทรัพย์ และงดเว้นจากการถือเอาทรัพย์จากเจ้าของที่เขาไม่ได้ให้ ควรเอาแต่ของที่ได้มาจากมีผู้ให้ หรือได้มาด้วยความสามารถแห่งตนในทางสุจริต จึงเป็นกายสุจริต

๓. การงดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม ไม่ล่วงเกินบุคคลต้องห้ามที่มีผู้ครอบครองดูแลรับผิดชอบ (การล่วงละเมิดจะมีการสมยอมกันหรือไม่ก็ตาม) เช่น หญิงที่มีสามี ชายที่มีภรรยา กฎหมายระบุไว้ ห้ามล่วงเกินเด็กมีอายุไม่เกิน ๑๕ ปี เป็นต้น การงดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม จึงเป็นกายสุจริต

วจีสุจริต ๔

๑. เว้นจากการพูดคำไม่จริง คือ คำที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง ไม่มีประโยชน์ ทำให้ผู้อื่นต้องเสียหาย การงดเว้นพูดสิ่งที่ไม่จริง จึงเป็นการทำสำเร็จด้วยทางวาจา เป็นวจีสุจริต

๒. เว้นจากการกล่าวคำหยาบคาย คำกระด้างที่พูดแล้วผู้ฟังเจ็บเสียดแทงใจ เป็นคำที่สังคมนั้นๆ ถือว่าเป็นคำหยาบคาย ขึ้นอยู่กับสังคมยอมรับหรือไม่ (บางคำเป็นคำหยาบ แต่มีผู้พูดที่คนเขาเคารพบูชา ไม่ถือว่าเป็นคำหยาบก็มี) เว้นจากการพูดหยาบคายจึงสำเร็จด้วยทางวาจา เป็นวจีสุจริต

๓. เว้นจากการพูดส่อเสียด เป็นคำที่ยุยงให้เกิดการแตกแยกความสามัคคีกัน ส่วนมากมักจะมีคำพูดโกหกอยู่ด้วย แม้บางเรื่องเป็นความจริง แต่ก็พูดส่อเสียดให้คนเขาแตกแยกกัน ขึ้นอยู่กับมีเจตนาให้ผู้อื่นเสียหาย เมื่อเว้นการพูดส่อเสียดแล้ว จึงเป็นวจีสุจริต

๔. เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ เป็นคำหาสาระไม่ได้ (คำเพ้อเจ้อจะมีมากกว่าคำโกหก) แม้จะไม่ได้ไปทำลายใคร แต่เป็นการทำลายตนเอง ตัดประโยชน์ในมรรคผลของตน (บัณฑิตไม่คบหากับบุคคลพูดเพ้อเจ้อ เวลาแนะนำสิ่งที่มีสาระธรรมให้ ก็ไม่ตั้งใจฟังและไม่นำไปปฏิบัติ เอาแต่พูดเรื่องไร้สาระ ไม่รับฟังผู้อื่น การเว้นพูดเพ้อเจ้อ จึงเป็นวจีสุจริต

มโนสุจริต ๓

๑. เว้นจากการพยาบาท ไม่ผูกใจแค้น ไม่เกิดความขัดเคือง ไม่หงุดหงิดรำคาญ ไม่ขุ่นเคืองรำคาญสิ่งต่างๆ เมื่อเว้นจากการทำจิตให้ผูกพยาบาทอาฆาตแล้ว จึงเป็นมโนสุจริต

๒. เว้นจากการเพ่งเล็งอยากได้ทรัพย์ของผู้อื่น (คิดในใจ) เมื่อเว้นจากจิตที่อยากได้ของผู้อื่นแล้ว จึงเป็นมโนสุจริต

๓. เว้นจากการมีความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม ไม่มีเหตุ ไม่มีผล เห็นธรรมไม่เป็นธรรม เห็นศีลไม่เป็นศีล เมื่อทำผิดแล้วเกิดความเดือดร้อนใจ (นับเอาภาวะปกติของมนุษย์) เป็นการรับกรรมที่ไม่ดีแล้ว การเว้นจากความเห็นผิดมาเป็นฝ่ายดีเห็นถูกนั้น เรียกว่า มโนสุจริต (ได้กุศลทางใจ)

จริยา คือการเว้นจากการทำอกุศลมาเจริญกุศล **ธรรม** คือกุศลกรรมบถ ๑๐ การเว้นอกุศลกรรมบถ ๑๐ แล้วประพฤติตามกุศลกรรมบถ ๑๐ อยู่สม่ำเสมอ เรียกว่า **ธรรมจริยา** การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา ก็สงเคราะห์เป็นกุศลได้ โดยแต่ละบุคคลมีพื้นฐานในการทำ

กุศลทั้งสามอย่างมีความมากน้อยต่างกัน หากจะแตกต่างกันก็เพราะอุปนิสัยที่ได้สั่งสมไว้ต่างกัน ดังนี้

อุปนิสัย ๓ ประการ ได้แก่

๑. ทานูปนิสัย ผู้ที่ทำกุศลกรรมบถ ๑๐ โดยมีพื้นฐานมาจากการให้ทาน

๒. สีลูปนิสัย ผู้ที่ทำกุศลกรรมบถ ๑๐ โดยมีพื้นฐานมาจากการมีศีล

๓. ภาวนูปนิสัย ผู้ที่ทำกุศลกรรมบถ ๑๐ โดยมีพื้นฐานมาจากการทำภาวนา

ผลกุศลของอุปนิสัย มี ๒ ระดับ ดังนี้

๑. **ทานูปนิสัย**และ**สีลูปนิสัย** มีกำลังส่งผลแผ่วเบา และส่งผลสูงสุด คือ สำเร็จเป็นพระอนาคามี

๒. **ภาวนูปนิสัย** มีกำลังส่งผลแรงและเร็วกว่า ส่งผลสูงสุด คือ สำเร็จเป็นพระอริยะตั้งแต่ขั้นพระโสดาบันจนถึงพระอรหันต์

บางคนมีอุปนิสัยทำได้ครบทั้ง ๓ อย่าง บางคนก็มีอุปนิสัยทำไม่ได้ครบหมด แต่ทุกอุปนิสัยก็มีความสามารถที่จะบรรลุธรรมสูงสุดได้ โดยการค่อยๆ สั่งสมพื้นฐานกุศลให้หนักแน่นเข้มแข็งไปตามลำดับที่ตนจะประพฤติได้ ไม่มีทางไหนง่าย ทางลัดหรือเร็วกว่า เช่น บางคนทำภาวนาแล้วไม่ก้าวหน้า ต้องย้อนกลับมาหมั่นให้ทานและรักษาศีลให้หนักแน่นและไม่บกพร่อง เพื่อให้องค์ประกอบมีแรงผลักดันขึ้น

ความเป็นมงคลแห่งการประพฤติธรรม เป็นเหตุแห่งอิฏฐผลทั้งในโลกียะและได้โลกุตระ เช่น เรื่องพระมิลกเถระ สำเร็จธรรมชั้นพระอนาคามีด้วยอาศัยความมีศีล

โทษของการไม่ประพฤติธรรม เป็นการสร้างวิบากกรรมที่ไม่ดีให้เกิดแก่ตนทั้งปัจจุบันและในสัมปรายภพ เป็นการตัดประโยชน์ในมนุษยสมบัติ สวรรคสมบัติ และนิพพานสมบัติ

มงคลที่ ๑๗
ญาตกานญฺจ สงฺคโห
การสงเคราะห์ญาติ

การสงเคราะห์ ในภาษาไทย สงเคราะห์มี ๒ ลักษณะ คือ

๑. **สงเคราะห์** การให้แก่บุคคลที่เป็นญาติสายโลหิต

๒. **อนุเคราะห์** การให้แก่บุคคลที่ได้เกี่ยวข้องเป็นญาติ

การให้บุคคลอื่นๆ เช่น การให้แก่บิดามารดาเรียกว่าการอุปัฏฐาก ส่วนการให้แก่สมณพราหมณ์เรียกว่าการให้ทานหรือถวายทาน หรือถวายความอุปถัมภ์

ญาติ หมายถึงผู้ที่มีความเกี่ยวเนื่องกันทั้งฝ่ายมารดาและบิดา โดยนับตามสายเลือด ๗ ชั่วคน รวมทั้งผู้ที่เป็นญาติที่มีนามสกุลเหมือนกันทางสายเลือด (โดยยังรู้จักที่มาที่ไปของกันอยู่) แยกออกเป็น ๒ สาย ดังนี้

๑. **การนับญาติตามฝ่ายชาย** คิดจากตัวเราเป็นชาย ในการเรียกญาติต่อไปนี้ได้แก่ ปู่ทวด ย่าทวด ปู่ย่า มารดาบิดา ตัวเรา บุตรธิดา หลาน และลูกของหลาน

๒. **การนับญาติทางฝ่ายหญิง** คิดจากตัวเราเป็นหญิง ในการเรียกญาติต่อไปนี้ ได้แก่ ตาทวด ยายทวด ตายาย มารดาบิดา ตัวเรา บุตรธิดา หลาน และลูกของหลาน

การสงเคราะห์ญาติ หมายถึงการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลญาติทั้งหลาย (เว้นมารดาบิดา สามีภรรยา บุตรธิดา เพราะการสงเคราะห์บุคคลเหล่านี้จัดอยู่ในมงคลข้ออื่นๆ ก่อนหน้านี้แล้ว) ผู้ที่ลำบากเดือดร้อนในการครองชีพ ต้องการให้เราช่วยเหลือ ซึ่งเรามีกำลังและความสามารถที่จะช่วยได้

ลักษณะของการสงเคราะห์ มี ๒ อย่าง

๑. **สงเคราะห์ญาติด้วยอามิส** เช่น ทรัพย์สินเงินทอง หรือการให้ความช่วยเหลือในเรื่องปัจจัย ๔ มีอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการรักษาพยาบาล

๒. **สงเคราะห์ญาติด้วยธรรม** เช่น การให้คำแนะนำต่างๆ ที่มีสาระ ช่วยแก้ไขปัญหาด้วยปัญญา การให้กำลังใจที่มีเหตุผล

ความเป็นมงคลในการสงเคราะห์ญาติ เป็นเหตุแห่งการบรรลุคุณที่ปรารถนา ทั้งในปัจจุบันและในสัมปรายภพ เช่น การได้รับคำสรรเสริญ เป็นที่รักในหมู่ญาติ ช่วยเหลือพึ่งพากันและกันได้ในยามลำบาก เมื่อสิ้นอายุขัยแล้วมีสุคติเป็นที่ไป

โทษของการไม่สงเคราะห์ญาติ หากอยู่ในฐานะที่ช่วยเหลือได้ แต่ไม่ได้ทำ ความเป็นมงคลก็ไม่ได้เกิดกับตน เช่น ย่อมได้รับคำติฉิน เป็นที่รังเกียจในหมู่ญาติ ยามเมื่อตนตกอับก็จะไม่มีใครช่วย เพราะเคยทำไม่ดีไว้

มงคลที่ ๑๘
อนวชฺชานิ กมฺมานิ
การทำงานปราศจากโทษ

อนวัชชานิ แปลว่า ไม่มีโทษ ปราศจากโทษ

กัมมานิ แปลว่า การงานทั้งหลาย

อนวัชชานิ กัมมานิ จึงหมายถึงการประพฤติปฏิบัติในการงานทั้งหลายที่ไม่มีโทษ ทั้งเรื่องทางโลกและทางธรรม ที่ถือว่าเป็นมงคลมีดังต่อไปนี้

การงานไม่มีโทษ มี ๓ อย่าง คือ

๑. **การรักษาศีลอุโบสถ** มงคลข้อนี้เน้นที่การมีศีลอุโบสถ โดยถือตลอด ๑ วัน ๑ คืน เช่น คนโบราณรักษาศีลอุโบสถวันขึ้น ๘ ค่ำ แต่ท่านจะเข้าสมาทานตั้งแต่วันขึ้น ๗ ค่ำ (เวลาใดก็ได้) ก่อนรุ่งอรุณขึ้นของวัน ๘ ค่ำ และจนถึงอรุณขึ้นวัน ๙ ค่ำ (เพื่อให้ศีลมีความเต็มสมบูรณ์ครบ ๑ วัน ๑ คืน)

ใน ๑ ปักษ์ (๑๕ วัน) มีอุโบสถ ๕ วัน นับวันที่คาบเกี่ยวด้วยเป็น ๖ วัน คือ วัน ๗ ค่ำ วัน ๘ ค่ำ วัน ๙ ค่ำ วัน ๑๔ ค่ำ วัน ๑๕ ค่ำ และวัน ๑ ค่ำ

ถ้า ๑ ปักษ์ มีอุโบสถ ๒ วัน คือวัน ๘ ค่ำ กับวัน ๑๔ ค่ำ (ในเดือนขาด) หรือวัน ๑๕ ค่ำ กลายเป็นศีลอุโบสถเดือนละ ๔ วัน แต่คนโบราณรักษาศีลอุโบสถเดือนละ ๘ อุโบสถ คือ วัน ๕ ค่ำ วัน ๘ ค่ำ วัน ๑๔ ค่ำ วัน ๑๕ ค่ำ ถ้าเดือนขาดเป็นวัน ๑๓ ค่ำ วัน ๑๔ ค่ำ บาลีนับเดือนขาดนับแค่ ๑๔ วัน ในรอบ ๑ เดือนมีอุโบสถ ๘ วัน คือวัน ๔ ค่ำ วัน ๕ ค่ำ วัน ๖ ค่ำ วัน ๗ ค่ำ วัน ๘ ค่ำ วัน ๙ ค่ำ และวัน ๑๔ ค่ำ รวมแล้วในเดือนขาดมี ๕ วัน รวม เดือนเต็ม ๖ วัน

ในไทยนิยมนับวันอุโบสถ ๔ วัน ปักษ์ละ ๒ วัน ได้แก่ วัน ๘ ค่ำ วัน ๑๔ ค่ำ หรือวัน ๑๕ ค่ำ เช่น ส่วนมากในเมืองจะรับศีลอุโบสถไม่เต็มหนึ่งวันหนึ่งคืน แต่ตามชนบทจะถือได้เต็มมากกว่า เช่น ไปวัดรับศีลตั้งแต่วัน ๗ ค่ำ และรักษาไว้จนถึง วัน ๙ ค่ำ จึงลาศีล

วันอุโบสถมี ๘ วัน ต่อเดือน คือในชุณหปักษ์ ๔ วัน ได้แก่ วัน ๕ ค่ำ วัน ๘ ค่ำ วัน ๑๔ ค่ำ วัน ๑๕ ค่ำ ในกาฬปักษ์ก็อย่างเดียวกัน แต่ถ้าเดือน (แรม) ขาดมีแค่วัน ๑๔ ค่ำ เดือนนั้นมี ๗ อุโบสถ วันอุโบสถมี ๑๑ วัน นับวัน ๔ ค่ำ วัน ๖ ค่ำ วัน ๗ ค่ำ วัน ๙ ค่ำ วัน ๑๓ ค่ำ เรียกว่าชุณหปักษ์

(๕ วัน) นับวัน ๑ ค่ำ วัน ๔ ค่ำ วัน ๖ ค่ำ วัน ๗ ค่ำ วัน ๙ ค่ำ วัน ๑๒ ค่ำ หรือ วัน ๑๓ ค่ำ เรียกกาฬปักษ์ (๖ วัน) ข้างขึ้นมี ๕ วัน ข้างแรมมี ๖ วัน รวมเป็นเดือนหนึ่งมี ๑๑ อุโบสถ

อุโบสถกรรม แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. **ปกติอุโบสถ** อุโบสถตามปกติ ใน ๑ เดือน มี ๘ วันอุโบสถ เป็นต้น

๒. **ปฏิชาครอุโบสถ** มีความพิเศษขึ้นมา เดือนหนึ่งมี ๑๑ อุโบสถ เช่น ถ้าจะเข้าอุโบสถวัน ๕ ค่ำ ต้องเข้าวัน ๔ ค่ำ ออกวัน ๖ ค่ำ และตลอดเดือนในฤดูฝน เป็นต้น

องค์ของอุโบสถ มีเจตนาในการเว้นไม่กระทำการ ๘ ประการ ดังนี้

๑. ไม่ฆ่าสัตว์

๒. ไม่ลักทรัพย์

๓. ประพฤติพรหมจรรย์โดยการเว้นจากเสพเมถุน

๔. ไม่พูดโกหกหลอกลวง

๕. ไม่รับประทานอาหารในเวลาวิกาล หลังเที่ยงถึงก่อนอรุณขึ้นอีกวันหนึ่ง

๖. ไม่ทัดทรงดอกไม้ เครื่องประดับ ลูบไล้ของหอม

๗. ไม่ดูการละเล่น ฟ้อนรำ ดนตรีต่างๆ และการขับร้อง

๘. ไม่นั่งหรือนอนบนที่นอนสูงใหญ่

ส่วนสิกขาบทของสามเณรมีศีล ๑๐ ข้อ ของอุบาสกอุบาสิกามีศีล ๕ ข้อ ยิ่งรักษาได้ถึง ๑๐ ข้อ และมีศีล ๘ อันเป็นองค์อุโบสถ ก็ยิ่งจะเป็นสิ่งที่ขัดเกลากิเลสได้ดีขึ้น ก่อนจะรับศีลอุโบสถ ต้องเตรียมตัวให้พร้อมทุกอย่าง ช่วงที่รักษาศีลอุโบสถให้หมั่นประพฤติศีลให้สมบูรณ์ และทำตนให้อยู่แต่ในการเจริญธรรม เช่น เจริญกรรมฐาน หรือฟังธรรม ทำตัวให้สงบสำรวมไม่เป็นที่รบกวนผู้อื่น

อานิสงส์ในการทำกุศลต่างๆ ดังนี้

๑. การให้ทาน เป็นอานิสงส์อันได้มาซึ่งมนุษยสมบัติ และสวรรคสมบัติ

๒. การรักษาศีล อานิสงส์ได้สวรรคสมบัติ และเป็นปัจจัยแห่งพระนิพพาน

๓. การเจริญภาวนา อานิสงส์ได้สวรรคสมบัติและนิพพานสมบัติ

การสมาทานอุโบสถศีลเป็นมงคล เป็นเหตุแห่งการเกิดในสวรรค์ ข้อนี้พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสกับนางวิสาขา เรื่องการที่พระมหาราชาครอบครองรัตนะมากมาย ๗ อย่าง ซึ่งมีค่ามหาศาล แต่ก็เป็นของเล็กน้อย เทียบไม่ได้กับเสี้ยวที่ ๑๖ ของอานิสงส์แห่งอุโบสถศีล เพราะความสุขอันเป็นทิพย์ ย่อมมีอยู่ในสวรรค์

๑. **เวลาในเมืองมนุษย์เปรียบเทียบกับเวลาของสวรรค์ชั้นต่างๆ** ดังนี้

๕๐ ปี ของโลกมนุษย์เป็นคืนหนึ่งและวันหนึ่งของสวรรค์ชั้นจาตุมหาราช (เทวดามีอายุอยู่ประมาณ ๙ ล้านปีของมนุษย์)

๑๐๐ ปี ของโลกมนุษย์ เป็นคืนหนึ่งและวันหนึ่งของสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ (เทวดามีอายุอยู่ประมาณ ๓ โกฏิกับ ๖ ล้านปีของมนุษย์)

๒๐๐ ปี ของโลกมนุษย์ เป็นคืนหนึ่งและวันหนึ่งของสวรรค์ชั้นยามา (เทวดามีอายุอยู่ประมาณ ๑๔ โกฏิกับ ๔ ล้านปีของมนุษย์)

๔๐๐ ปี ของโลกมนุษย์ เป็นคืนหนึ่งและวันหนึ่งของสวรรค์ชั้นดุสิต (เทวดามีอายุอยู่ประมาณ ๕๗ โกฏิกับ ๖ ล้านปีของมนุษย์)

๘๐๐ ปี ของโลกมนุษย์ เป็นวันหนึ่งคืนหนึ่งของสวรรค์ชั้นนิมมานรดี (เทวดามีอายุประมาณ ๒๓๐ โกฏิกับ ๔ ล้านปีของมนุษย์)

๑,๖๐๐ ปี ของโลกมนุษย์ เป็นวันหนึ่งและคืนหนึ่งของสวรรค์ชั้นปรนิมมิตวสวัตตี (เทวดา

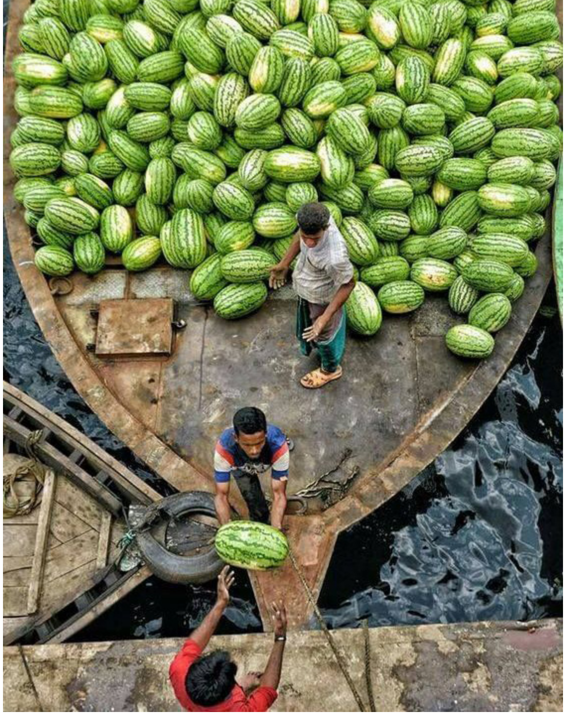

มีอายุอยู่ประมาณ ๙๒๑ โกฏิกับ ๖ ล้านปีของมนุษย์)

๒. **การขวนขวายในกิจต่างๆ** มีเจตนาทำเพื่อเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เป็นกรรมอันหาโทษไม่ได้ โดยเฉพาะเป็นงานเพื่อพระพุทธศาสนา งานที่ทำให้ผู้ที่สูงกว่าด้วยชาติวุฒิ คุณวุฒิ และวัยวุฒิ เช่น ส่งเสริมให้มีการเผยแผ่การศึกษาเล่าเรียนพระไตรปิฎกและพระบาลี การช่วยกิจของภิกษุสงฆ์และครูอาจารย์ การช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องน้ำ อาหารให้แก่ผู้ใหญ่ที่มางานบุญงานกุศลต่างๆ เป็นต้น

การขวนขวายเป็นมงคล เพราะเป็นเหตุแห่งการได้พาหนะอันวิเศษ ได้รับความสะดวกในการคมนาคม

๓. **การทำสาธารณกุศลต่างๆ** ทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม เช่น การปลูกต้นไม้ให้เงาร่มรื่น การสร้างสะพาน การสร้างบ่อน้ำ การทำถนนให้คนสัญจรได้สะดวก การสร้างศาลาที่พักแก่ผู้เดินทาง

การทำสาธารณกุศลต่างๆ เป็นมงคล เป็นเหตุให้เกิดในสวรรค์ มีความสุขในกามคุณ ๕ ผิวพรรณงดงามและมีทิพยสมบัติต่างๆ เป็นต้น

มงคลที่ ๑๙
อารตี วิรตี ปาปา
การงดเว้นจากบาป

อารติ คือการงด (เคยทำแล้วและจะไม่ทำอีก) ในบาลี อารติ หมายถึงความไม่ยินดีอย่างยิ่งของบุคคลผู้มีปกติเพราะเห็นโทษในบาป (ผู้เว้นทำด้วยทางใจ)

วิรติ คือการเว้น (ไม่เคยทำมาก่อนและจะไม่ทำเลย) ในบาลี วิรติ หมายถึงการเว้นจากทางกายและทางวาจา (อารติและวิรติเป็นการเว้นเหมือนกัน)

อารตี วิรตี ปาปา หมายถึงการงดเว้นจากการทำบาป โดยการไม่ล่วงละเมิดศีลทั้งหลาย แต่มงคลข้อนี้ ความหมายของการเว้น เป็นการเว้นทั้งทางใจ ทางกาย และทางวาจา (รวมทั้ง ๓ ทวาร) จึงเน้นใช้การวิรัติ (การเว้น)

วิรัติ (การเว้น) มี ๓ อย่าง ดังนี้

๑. **สัมปัตตวิรัติ** การเว้นซึ่งทำโดยปกติ คนที่ไม่เคยทำผิดศีลมาก่อน แม้ในใจจะมีการสมาทานหรือไม่ก็ตาม เมื่อมีเหตุให้ทำต่อหน้าก็ไม่ทำ เพราะคิดว่าเป็นสิ่งที่ไม่สมควร เจตนาที่จะทำไม่เคยอยู่ในความคิดเป็นปกตินิสัย เช่น การฆ่าสัตว์ การพูดปด เป็นต้น

๒. **สมาทานวิรัติ** มีความตั้งใจในการเว้นจากการทำผิดศีล เช่น คนที่เคยทำผิดศีล เมื่อรับสิกขาบท (รับศีล) แล้ว จะไม่ทำผิดอีกต่อไป การสมาทานแล้วเมื่อยังไม่ล่วงละเมิดศีล ไม่จำเป็นต้องสมาทานศีลอีก ยกเว้นว่าได้ล่วงศีลแล้วจึงสมาทานใหม่

๓. **สมุจเฉทวิรัติ** การเว้นโดยสภาวะของพระอริยะ เมื่อมีอริยมรรคแล้ว อกุศลจิตไม่มี จิตที่จะทำบาปไม่มี (การเว้นจึงเป็นไปโดยปริยาย) เป็นการสงบแล้วจากการมีเจตนาในการทำบาปเวร ๕ คือการทำผิดศีล ๕

การมีเจตนาทำผิดศีล เป็นเหตุก่อภัยและเวรทั้งหลาย

กรรมกิเลส เป็นบาปอกุศล ๔ อย่าง ได้แก่ มีเจตนาในการทำผิดศีลข้อ ๑ ถึงข้อ ๔ (จากศีล ๕ อันเป็นทางกายกรรม ๓ วจีกรรม ๑) ดังนี้

๑. กรรมกิเลสฆ่าสัตว์

๒. กรรมกิเลสลักทรัพย์

๓. กรรมกิเลสประพฤติผิดในกาม

๔. กรรมกิเลสในการพูดปด

ผู้ประพฤติอกุศลเพราะมีกิเลสอยู่ เมื่อทำแล้วย่อมได้รับความทุกข์ ความเศร้าหมองจากการกระทำนั้น จึงชื่อว่าเป็นกรรมกิเลส

การทำผิดทางกายกรรม หากทำไม่ครบองค์ก็เป็นเพียงอกุศลกายทุจริต แต่ไม่เป็นอกุศลกรรมบถ เช่น ชายผู้หนึ่งมีเจตนาที่จะฆ่าศัตรู นำเอาปืนไปเพื่อใช้ยิง แต่หาคนๆ นั้นไม่พบ การฆ่านี้ถือว่ายังไม่สำเร็จ ไม่ครบองค์ของกรรมบถ เป็นเพียงกายทุจริต

การทำผิดทางวจีกรรม หากไม่ครบองค์ก็เป็นเพียงอกุศลวจีทุจริต ไม่เป็นอกุศลกรรมบถ เช่น ไปพูดให้เพื่อนเก่าฟังว่าเพื่อนใหม่ขโมยแหวนของตนเองไป ทั้งที่ความจริงเขาไม่ได้เอาไป แต่เพื่อนเก่าไม่เชื่อ เพราะรู้จักนิสัยของคนพูดว่าเป็นคนชอบใส่ความคน เมื่อผู้ฟังไม่เชื่อตามที่บอก จึงเป็นเพียงวจีทุจริต ไม่เป็นอกุศลกรรมบถ

การทำผิดทางมโนกรรม เมื่อมีเจตนาเกิดขึ้นในใจทำผิดอย่างใดอย่างหนึ่งใน ๓ อย่าง คือ ในการผูกพยาบาทอาฆาต ในการเพ่งเล็งอยากได้ของๆ คนอื่น หรือมีความเห็นผิด แม้เป็นความคิดในใจ ก็ถือว่าครบองค์ในการทำอกุศลแล้ว จึงเป็นอกุศลกรรมบถ

มงคลในการงดเว้นจากบาป ทำให้ละเวรและภัย เป็นเหตุให้ได้มนุษยสมบัติ สวรรคสมบัติ และเป็นปัจจัยแห่งนิพพานสมบัติ

โทษของการทำบาป เป็นเหตุก่อเวรและภัย ทำให้เกิดทุกข์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า มีอบายภูมิเป็นที่ไป เป็นต้น

มงคลที่ ๒๐
มชฺชปานา จ สญฺญโม
การสำรวมจากการดื่มน้ำเมา

มัชชะ แปลว่า ของเมา **ปานา** แปลว่า การดื่ม

สัญญโม แปลว่า การสำรวม การระวัง

มัชชปานา จ สัญญโม หมายถึงการสำรวมจากการดื่มของมึนเมาโดยมีเจตนาเว้นในใจ การเสพของเมาในที่นี้คือการดื่ม โดยให้เข้าไปทางปาก หากของนั้นเป็นเม็ดต้องกลืนไปพร้อมกับน้ำ ดังนั้นจึงเน้นที่เป็นของดื่ม

เครื่องมึนเมา หมายถึงวัตถุเป็นเหตุแห่งความเมา ๑๐ อย่าง คือ สุรา ๕ ชนิด เมรัย ๕ ชนิด ดังนี้

สุรา เป็นการหมักดองไว้ประมาณ ๓ เดือนขึ้นไป สุราจึงจะรสดี แบ่งออกเป็น ๕ ชนิด คือ

๑.๑ **สุราแป้ง** เอาแป้งกับน้ำหมักไว้ด้วยกัน

๑.๒ **สุราข้าว** เอาข้าว (ข้าวสุก) กับน้ำหมักไว้ด้วยกัน

๑.๓ **สุราใส่เชื้อ** เอาข้าว แป้ง กับน้ำ ใส่เชื้อแล้วหมักไว้รวมกัน

๑.๔ **สุราขนม** เอาข้าวและแป้งที่เขาทำเป็นขนม นำขนมไปหมักกับน้ำไว้

๑.๕ **สุราปรุงแต่ง** เป็นการผสมเครื่องปรุงต่างๆ เข้าไปกับของที่หมักไว้ เพื่อให้ได้สี กลิ่นและรสที่กลมกล่อม

เมรัย เป็นของดองไว้ไม่เกิน ๑๕ วัน (แล้วแต่ประเภทของที่ดอง) ส่วนมากนิยมดื่มเมื่อดองได้ ๑ - ๗ วัน แบ่งออกเป็น ๕ ชนิด คือ

๒.๑ **เมรัยดองด้วยดอกไม้**โดยการนำดอกไม้มาดองกับน้ำ ซึ่งเป็นดอกไม้ที่สามารถใช้ดองดื่มได้

๒.๒ **เมรัยดองด้วยผลไม้** โดยการนำผลไม้มาดองกับน้ำ เป็นผลไม้ที่ใช้ดอง ดื่มได้

๒.๓ **เมรัยดองด้วยน้ำหวาน** โดยการนำน้ำหวานมาดอง เช่น ใช้น้ำผึ้ง

๒.๔ **เมรัยดองด้วยน้ำอ้อย** โดยเป็นรสน้ำอ้อยงบ หมักไว้นาน

๒.๕ **เมรัยดองผสม** โดยเอาดอกไม้หรือผลไม้มาหมัก แล้วปรุงแต่งเพิ่ม ได้สี กลิ่น รสที่ดีขึ้น

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ของเมาเมื่อดื่มแล้วเป็นโทษ เป็นเหตุให้เกิดความประมาท

ปานะ การดื่ม ในที่นี้หมายความถึงมีเจตนาดื่ม มีการตั้งใจดื่ม (มีจิตคิดอยากดื่ม แต่ไม่ดื่ม

ก็ไม่ถือว่าเป็นมงคล) ความเป็นมงคลถือเอาเจตนางดเว้นจากใจ

สัญญโม การสำรวมมีเจตนาในการเว้นความเป็นมงคลสำรวมจากการดื่มน้ำเมา เจตนามีจิตตุปบาทด้วยสามารถเว้นจากบาปได้เป็นอุปการคุณอย่างยิ่ง ความเป็นมงคลจึงเกิดขึ้นทำให้ละภัยและเวร ทั้งในปัจจุบันและสัมปราย-ภพ มีการบรรลุคุณวิเศษ เป็นต้น

โทษของการดื่มสุราและเมรัย หากดื่มของเมาแล้วย่อมทำให้ขาดสติ เป็นเหตุให้มีความประมาทเกิดขึ้นได้ง่าย อันจะก่อผลเสียหายแก่ตนและผู้อื่นได้ ทำให้เกิดการก่อเวรภัย เป็นทางแห่งความเสื่อมทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เช่น เมาแล้วขับรถเกิดอุบัติเหตุ เมื่อกายแตกดับตายไปมีอบายภูมิรออยู่ หรือได้เกิดเป็นมนุษย์แล้วทำให้เป็นคนบ้า เป็นโรคจิต เป็นต้น

การดื่ม มีองค์ประกอบ ๔ อย่าง ดังนี้

๑. น้ำนั้นเป็นสุราหรือเมรัยจริงๆ

๒. มีเจตนาจะดื่ม (มีจิตคิดอยากดื่ม)

๓. มีความพยายามในการดื่ม เช่น แวะตามร้านค้าหาซื้อสุราไว้ดื่ม

๔. มีการดื่ม โดยน้ำนั้นไหลล่วงพ้นเข้าลำคอจะเมาหรือไม่ก็ตาม ดื่มปริมาณมากน้อยแค่ไหนก็ตาม หากให้น้ำเมาเข้าสู่ลำคอแล้วถือว่าเป็นการดื่ม

เมื่อรู้ว่าเป็นของเมาแล้ว มีเจตนาจะดื่ม ถือว่าเริ่มมีความประมาทแล้ว สุราและเมรัยจึงเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท แม้ไม่ผิดกฎหมายในการดื่ม แต่ก็ผิดในทางธรรม ทำให้เกิดความเสื่อมเป็นต้น

การดื่ม บางอาจารย์ก็ว่ามีองค์ประกอบ ๒ อย่าง คือ

๑. น้ำนั้นเป็นน้ำเมา

๒. มีการดื่มเข้าไป การดื่มจะมีความตั้งใจหรือไม่ก็ตาม และจะมีความพยายามดื่มหรือไม่ก็ตาม ถือว่าเป็นการดื่มทั้งสิ้น

บัณฑิตเห็นภัยในนิรยภูมิ (นรก) แล้ว ควรเว้นจากบาป ควรมีการสมาทาน**อริยธรรม** เมื่อมีความบากบั่นอยู่ ไม่ควรเบียดเบียนสัตว์ รู้อยู่ไม่ควรพูดโกหก ไม่ควรหยิบของที่เจ้าของไม่ได้ให้ พึงยินดีในภรรยาของตน และไม่ควรดื่มสุราและเมรัยที่จะทำจิตให้ลุ่มหลง

อริยธรรม คือศีล ๕ พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า ทานที่เป็นมหาทาน เป็นวงศ์แห่งอริยะ ทานมี ๕ อย่าง คือ

๑. ละจากการฆ่าสัตว์ (ให้ความไม่เบียดเบียนแก่ชีวิตสัตว์)

๒. ละจากการลักทรัพย์ (ให้ความปลอดภัยแก่ทรัพย์สินของผู้อื่น)

๓. ละจากการประพฤติผิดในกาม (ให้ความปรองดองแก่ครอบครัวผู้อื่น)

๔. ละจากการพูดปด (ให้ความจริงแก่ผู้อื่น)

๕. ละจากเหตุเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท (ให้ความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของตนและผู้อื่น เป็นการให้ความสงบสุขแก่สังคม)

ศีล ๕ เป็นอริยธรรม พระอริยะท่านยอมสละชีวิตเพื่อรักษาอริยธรรม

(โปรดติดตามตอนต่อไป)

ชวนรู้ กองบรรณาธิการ

วันวิสาขบูชา

วันต้นไม้ประจำปีของไทย

ต้นไม้เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของโลก เป็นแหล่งกำเนิดของพลังงานและธาตุอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นดิน น้ำ ลม ไฟ ต้นไม้หลายๆ ต้นรวมกันมากขึ้น มากขึ้นเป็น "ป่าไม้" ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อโลกที่เป็นบ่อเกิดของอากาศ อาหาร น้ำ สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่ล้วนเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และสัตว์ทั้งหลายบนโลก การตัดต้นไม้ ทำให้สภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์สูญสิ้นไป เป็นการทำลายความสมดุลของธรรมชาติ ปัจจุบันการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ในหลายประเทศทั่วโลกเป็นปัญหาใหญ่ที่องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) มีมติในปี พ.ศ. ๒๔๙๔ ให้ประเทศสมาชิกจัดกิจกรรมปลูกต้นไม้ประจำปีของแต่ละประเทศขึ้น

สำหรับประเทศไทย วันต้นไม้ประจำปีเกิดขึ้นก่อนที่องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ FAO จะกำหนดขึ้น คือ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๑ กรมป่าไม้ได้เชิญชวนข้าราชการ พ่อค้าและประชาชน ร่วมกันปลูกต้นไม้ในวันชาติ ซึ่งขณะนั้นตรงกับวันที่ ๒๔ มิถุนายน นับเป็นครั้งแรกที่มีการปลูกต้นไม้ตามแบบฉบับที่ปฏิบัติกันในต่างประเทศ ซึ่งเรียกว่า *"วันปลูกต้นไม้"* (Arbor

Day ในสหรัฐอเมริกา) และเมื่อ FAO มีมติให้แต่ละประเทศกำหนดวันต้นไม้ประจำปีขึ้น คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้วันชาติ วันที่ ๒๔ มิถุนายนของทุกปี เป็นวันต้นไม้ประจำปีของประเทศไทย แต่ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีให้ยกเลิกวันชาติ วันที่ ๒๔ มิถุนายน จึงมีมติเปลี่ยน *“วันต้นไม้ประจำปีของชาติ”* เป็นวันเข้าพรรษาของทุกปีแทน

ปัญหาการทำลายป่าไม้ลุกลามไปทั่วโลก องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติประกาศให้ ปี พ.ศ. ๒๕๒๘ เป็นปีต้นไม้สากล และโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติได้เชิญชวนประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ประกาศให้ปี พ.ศ. ๒๕๓๑ เป็นปีต้นไม้สากล ดังนั้น เพื่อเป็นการสนับสนุนและเพื่อให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าไม้และสัตว์ป่า ส่งเสริมการช่วยกันปลูกต้นไม้และช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า รัฐบาลจึงมีมติประกาศให้ปี พ.ศ. ๒๕๒๘ - ๒๕๓๑ เป็นปีต้นไม้แห่งชาติ และมีการจัดทำเหรียญกษาปณ์ที่ระลึกเนื่องในงานปีต้นไม้แห่งชาติ ปี พ.ศ. ๒๕๒๘ - ๒๕๓๑ ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๓๒ กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้เสนอคณะรัฐมนตรีว่า สภาพของฤดูกาลได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ต้นไม้ที่ปลูกในวันเข้าพรรษาซึ่งเป็นช่วงกลางฤดูฝน เมื่อฝนทิ้งช่วงเกิดสภาวะขาดแคลนน้ำ ทำให้ได้รับความเสียหาย จึงขอให้พิจารณา *“วันวิสาขบูชา”* ซึ่งอยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคม เป็นระยะเริ่มต้นของฤดูฝนเป็น *“วันต้นไม้ประจำปีของชาติ”* คณะรัฐมนตรีจึงมีมติอนุมัติเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๓๒ ให้วันวิสาขบูชาเป็น *“วันต้นไม้ประจำปีของชาติ”* ของประเทศไทย

รวมใจไทย ปลูกต้นไม้เพื่อแผ่นดิน สืบสานสู่ ๑๐๐ ล้านต้น

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ได้จัดโครงการและกิจกรรมปลูกต้นไม้ปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในโอกาสมหามงคลพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ภายใต้ชื่อ “รวมใจไทย ปลูกต้นไม้เพื่อแผ่นดิน สืบสานสู่ ๑๐๐ ล้านต้น” เพื่อเชิญชวนประชาชนเข้าร่วมโครงการ โดยสามารถขอพันธุ์ไม้ จากหน่วยเพาะชำกล้าไม้ของกรมป่าไม้ทั่วประเทศ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย เพื่อนำไปปลูกในที่ดินของตน บ้าน อุทยาน หรือสวนป่า ฯลฯ และรวบรวมจำนวนต้นไม้ที่ทุกคนร่วมกันปลูก โดยตั้งเป้าหมาย ๑๐๐ ล้านต้น ภายในปี ๒๕๖๕

สำหรับประชาชนที่อาศัยอยู่ในต่างจังหวัด หากสนใจต้องการขอรับกล้าไม้พันธุ์ดีของกรมป่าไม้ สามารถติดต่อขอรับกล้าได้ที่หน่วยเพาะชำกล้าไม้ที่อยู่ใกล้ที่อยู่อาศัยของตน ทั่วประเทศ หรือ ติดต่อขอทราบรายละเอียดได้ที่โทรศัพท์ ๐๒ - ๕๖๑ - ๔๒๙๒ ต่อ ๕๐๕๓ ส่วนเพาะชำกล้าไม้ และสายด่วน ๑๓๑๐ กด ๓

นอกจากนี้ ประชาชนที่ได้ร่วมกันปลูกต้นไม้ตามสถานที่ต่างๆ แล้ว กรมป่าไม้ก็ขอเชิญชวนร่วมลงทะเบียนปลูกต้นไม้ในโครงการและ

กิจกรรมปลูกต้นไม้และปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในโอกาสมหามงคลพระราชพิธีบรมราชาภิเษก “รวมใจไทย ปลูกต้นไม้ เพื่อแผ่นดิน สืบสานสู่ ๑๐๐ ล้านต้น” ผ่านเว็บไซต์กรมป่าไม้ www.forest.go.th โดยในขณะนี้มีประชาชนร่วมกันปลูกต้นไม้ และลงทะเบียนผ่านเว็บไซต์กรมป่าไม้ ไปแล้วจำนวนกว่า ๑๕ ล้านต้น

ทั้งนี้ ท่านสามารถค้นหารายชื่อหน่วยเพาะชำกล้าไม้ได้ที่เว็บไซต์ http://www.forest.go.th/nursery/ ซึ่งมีอยู่ ๑๒๐ หน่วยทั่วประเทศไทยฯ

การขอรับกล้าไม้

ผู้สนใจสามารถขอรับกล้าไม้ด้วยตนเอง โดยไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆ ด้วยการแสดงบัตรประชาชน และสำหรับวัด ศาสนสถาน หน่วยงาน/องค์กร หากมีโครงการปลูกต้นไม้ในพื้นที่มากๆ ก็ควรนำเอกสารโครงการแนบกับแบบคำขอรับกล้าไม้ ท่านควรโทรศัพท์สอบถามศูนย์เพาะชำกล้าไม้ฯ ที่ใกล้บ้านท่านก่อน ว่ามีชนิดกล้าไม้ที่ท่านต้องการหรือไม่ เนื่องจาก มีประชาชนผู้สนใจขอรับพันธ์กล้าไม้เป็นจำนวนมากและเมื่อได้ประกาศแจกกล้าไม้ ก็พบว่า กล้าไม้หมดลงในเวลาอันรวดเร็ว ทำให้หน่วยเพาะชำฯ ไม่สามารถเพาะกล้าไม้ได้ทันตามความต้องการ จึงมีการปิดการแจกไปบ้างในบางหน่วย แต่เมื่อหน่วยงานพร้อมก็จะเปิดทำการแจกใหม่ โดยแต่ละหน่วย จะเปิดแจกไม่พร้อมกัน และมีกล้าไม้ไม่เหมือนกัน

ท่านที่สนใจควรตรวจสอบชนิดกล้าไม้ จำนวนที่มีแจก กับหน่วยเพาะชำกล้าไม้ที่มีอยู่ ๑๒๐ หน่วยทั่วประเทศก่อน และในการขอรับกล้าไม้จำนวนมากๆ ทางหน่วยงานแจกกล้าไม้จะมีการติดตามประเมินผลกล้าไม้ที่ท่านขอว่ากล้าไม้ได้รับการบำรุงดูแลให้เติบโตอย่างเหมาะสมหรือไม่อย่างไรด้วยเช่นกัน

สำหรับประชาชนทั่วไป หากท่านได้ปลูกต้นไม้ และคิดว่าจะร่วมนับต้นไม้ของท่านในโครงการ **“รวมใจไทยปลูกต้นไม้เพื่อแผ่นดิน ๑๐๐ ล้านต้น”** ท่านสามารถกดคลิกเข้าไปรายงานจำนวนต้นไม้ที่ท่านปลูกได้ด้วยเช่นกัน เพื่อต้นไม้ของท่านจะได้เป็นส่วนหนึ่งในต้นไม้ ๑๐๐ ล้านต้น ในการบำรุงแผ่นดินไทยของเรา

กรมป่าไม้ขอแนะนำเว็บไซต์ และเฟซบุ๊ค ที่ท่านสามารถติดตามข่าวสาร ข้อมูลเรื่องการปลูกต้นไม้ หลักๆ มี ๓ หน่วยงาน คือ

๑. สำนักเศรษฐกิจการป่าไม้ กรมป่าไม้ www.forest.go.th › cert

๒. สำนักส่งเสริมการปลูกป่า – กรมป่าไม้ www.forest.go.th › reforest

๓. สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ – กรมป่าไม้ www.forest.go.th › research

เพื่อรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีส่งต่อให้ลูกหลานได้ใช้ชีวิตที่มีคุณภาพ กองบรรณาธิการวารสารโพธิยาลัย จึงขอเชิญชวนผู้อ่านทุกท่านได้ ร่วมกันปลูกต้นไม้เพื่อเป็นพุทธบูชา น้อมระลึกถึงพระคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

การศึกษาไวยากรณ์บาลีในพม่า

ท่องไปในโลกบาลีไวยากรณ์ • ปาฬิปาโมกข์

ตอน ๑

มีอุบาสิกาท่านหนึ่งสนใจการศึกษาภาษาบาลีของภิกษุสงฆ์และฆราวาส ประสงค์จะให้ผู้ที่สนใจใฝ่รู้ภาษาบาลี ทราบแนวการศึกษาไวยากรณ์บาลีในพม่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บาลีมหาไวยากรณ์ ซึ่งมีสูตรกำกับการประกอบรูปศัพท์ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจประวัติการศึกษาและต้องการศึกษาค้นคว้าให้ยิ่งๆ ขึ้นไป จึงขอร้องให้ผู้เขียน เขียนบทความเกี่ยวกับการศึกษาไวยากรณ์บาลีในพม่า ด้วยเห็นว่า ผู้เขียนเรียนไวยากรณ์บาลีมานานตั้งแต่สมัยเป็นสามเณร และได้ไปศึกษาที่ประเทศพม่านับสิบปี ดังนั้น ผู้เขียนจึงเขียนบทความเรื่องนี้เป็นตอนๆ ไป ตามลำดับเนื้อหา โดยเริ่มตั้งแต่ การแต่งคัมภีร์ไวยากรณ์บาลี ตั้งแต่สมัยพุกามเป็นต้นมา จนถึงการศึกษาไวยากรณ์บาลีในยุคปัจจุบัน

ประเทศพม่าเป็นประเทศที่เลื่องชื่อเกี่ยวกับการศึกษาภาษาบาลี โดยเฉพาะอย่างยิ่งไวยากรณ์บาลีซึ่งเป็นพื้นฐานของภาษา ในคำนำของคัมภีร์นิรุตติทีปนี (หน้า ก) กล่าวว่า ตำราไวยากรณ์บาลีที่แต่งในพม่าตั้งแต่สมัยพุกามเป็นต้นมา เท่าที่สามารถหาได้ในปัจจุบัน มีทั้งแต่งเป็นภาษาบาลีบ้าง แปลเป็นภาษาพม่าที่เรียกว่า **นิสสัย** (คัมภีร์แปลคำต่อคำ) บ้าง แต่งเป็นภาษาพม่าล้วนๆ บ้าง มีจำนวนทั้งสิ้น ๓๔๘ ฉบับ จำแนกเป็น

ก. ตำราไวยากรณ์บาลีที่แต่งเป็นภาษาบาลี มี ๑๓๔ ฉบับ

ข. ตำราไวยากรณ์บาลีที่แปลเป็นนิสสัย มี ๑๓๐ ฉบับ

ค. ตำราไวยากรณ์บาลีที่แต่งเป็นภาษาพม่า มี ๘๔ ฉบับ

นักวิชาการพม่า นิยมแบ่งตำราไวยากรณ์บาลีออกเป็น ๒ ประเภท คือ

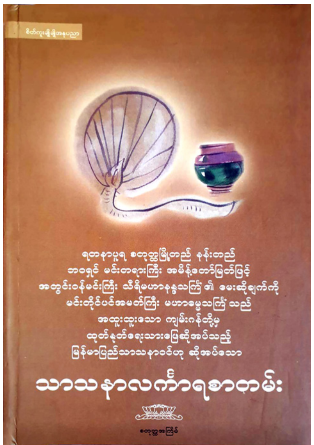

◀ *คัมภีร์สาสนาลังการ*

๑. ไวยากรณ์ใหญ่ (ภาษาพม่าเรียกว่า ตะดาจี) คือ ไวยากรณ์ที่มีสูตรกำกับได้แก่ กัจจายนไวยากรณ์และคัมภีร์บริวาร โมคคัลลานไวยากรณ์ และคัมภีร์บริวาร สัททนีติปกรณ์ และสัททสังคหะ

๒. ไวยากรณ์น้อย (ภาษาพม่าเรียกว่า ตะดาแหง่) คือ ไวยากรณ์ที่ไม่มีสูตรกำกับ ได้แก่ การิกา สัททัตถเภทจินตา และกัจจายนสาระ เป็นต้น มีราวๆ ๓๐ กว่าฉบับ

ไวยากรณ์ใหญ่มีกัจจายนไวยากรณ์เป็นต้น เป็นตำราเรียนหลักของนักศึกษาทั่วไป ส่วนไวยากรณ์น้อยเป็นตำราค้นคว้าที่สรุปความมาจากไวยากรณ์ใหญ่ ปัจจุบันนิยมเรียนเพียง ๒ คัมภีร์ คือ สัททัตถเภทจินตาและกัจจายนสาระ ทั้งสองฉบับนี้เป็นหลักสูตรของสมาคมเจติยังคณะที่ย่างกุ้ง และสมาคมสักยสีหะที่มัณฑะเลย์ ส่วนไวยากรณ์น้อยอื่นๆ ไม่นิยมเรียน เพราะอ่านได้ไม่ยากและมีฎีกาอธิบายความโดยละเอียดเป็นส่วนใหญ่

ตำราไวยากรณ์บาลีฉบับแรกสุดที่แต่งในพม่า คือ คัมภีร์การิกา มีคาถาจำนวน ๕๖๘ บท แสดงสาระไวยากรณ์ตามโครงสร้างและสาระในกัจจายนไวยากรณ์ ตั้งแต่สนธิกัณฑ์ไปจนถึงกิตกกัณฑ์ ท่านผู้แต่งคือพระธรรมเสนาบดีในรัชสมัยพระเจ้าจันสิทธิ (พม่าออกเสียงว่า จันซีตตา แปลตามศัพท์ว่า จัน = หยาบ, กระด้าง ซีตตา = ทหาร) ผู้ทรงครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๑๖๐๐ - ๑๖๒๘ โดยท่านผู้แต่งพำนักอยู่ที่วัดนันทา ใกล้ถ้ำนันทาในพุกาม ซึ่งเป็นวัดพระราชาสร้างถวาย ในคัมภีร์สาสนาลังการ (หน้า ๙๒) กล่าวว่า หลังจากแต่งคัมภีร์นี้เสร็จแล้ว บังเอิญมีพระอรหันต์หลายรูปเหาะมาจากถ้ำนันทคูหา ณ ภูเขาคันธมาทน์ที่อยู่ในป่าหิมพานต์ ได้มาจำพรรษาที่วัดวาโส่ (วัดจำพรรษา) ซึ่งพระราชาสร้างถวาย และท่านผู้แต่งคัมภีร์นี้ได้อ่านเนื้อหาของคัมภีร์ให้พระอรหันต์เหล่านั้นฟังอีกด้วย บัณฑิตทั้งหลายนิยมยกย่องคัมภีร์นี้ว่าเป็นตำราที่สมบูรณ์ไม่ผิดพลาด

สำหรับตำราไวยากรณ์บาลีที่โด่งดังตั้งแต่สมัยพุกามจนถึงปัจจุบันว่าเป็นหนึ่งไม่มีสองด้วยเนื้อหาที่ครอบคลุมพระไตรปิฎกอย่างกว้างขวางและละเอียดลึกซึ้ง คือ สัททนีติปกรณ์ แม้คัมภีร์นี้จะอาศัยไวยากรณ์สันสกฤตจำนวนมาก แต่คันถรจนาจารย์ ได้เลือกแสดงกฎไวยากรณ์สันสกฤตที่สอดคล้องกับพระพุทธพจน์เท่านั้น จึงได้รับการสรรเสริญว่า เป็นไวยากรณ์บาลีที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในวรรณกรรมบาลีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในคัมภีร์แบ่งออกเป็น ๓ ภาค ตามปาณินิไวยากรณ์ที่แบ่งเป็นสุตตปาฐะ ธาตุปาฐะ และคณปาฐะ ดังนี้

๑. ปทมาลา คือ ลำดับบท กล่าวถึงบทนามและอาขยาตที่มีใช้จริงในพระไตรปิฎก รวมไปถึงข้อยกเว้นต่างๆ ที่มีใช้เป็นส่วนน้อย

๒. ธาตุมาลา คือ ลำดับธาตุ กล่าวถึงธาตุและความหมายของธาตุ พร้อมทั้งตัวอย่างของธาตุที่สำเร็จรูปเป็นอาขยาตหรือกิตก์ตามสมควร

๓. สุตตมาลา คือ ลำดับสูตร กล่าวถึงการประกอบรูปศัพท์ตั้งแต่บทสนธิเป็นต้น ไปจนถึงบทกิตก์ รวมไปถึงข้อวินิจฉัยทางหลักภาษาที่ลึกซึ้ง

มหาวิสุทธารามสยาดอ

แลดีสยาดอ

ท่านผู้แต่งสัททนีติปกรณ์ คือ พระอัคควงศ์ ในรัชสมัยพระเจ้าจะสวา (พ.ศ. ๑๗๗๗ - ๑๗๙๓) ในหนังสือสาสนาลังการ (หน้า ๙๐) กล่าวว่า ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๗ เมืองพุกาม มีพระเถระผู้เชี่ยวชาญพระไตรปิฎกและหลักภาษา ๓ รูป คือ พระมหาอัคคบัณฑิต พระอัคคบัณฑิต และพระอัคควงศ์

พระมหาอัคคบัณฑิตมรณภาพในราวพุทธศักราช ๑๗๑๖ ท่านมีศิษย์ผู้แตกฉานรูปหนึ่งชื่อว่า พระอัคคบัณฑิต (ผู้แต่งคัมภีร์โลกุปปัตติปกาสนี) ส่วนพระอัคควงศ์ผู้แต่งสัททนีติปกรณ์นั้นเป็นหลานของพระอัคคบัณฑิตด้วย และเป็นศิษย์ของพระมหาอัคคบัณฑิต หลังจากพระอัคควงศ์แต่งสัททนีติปกรณ์แล้ว ได้มีชื่อเสียงเลื่องลือไปถึงประเทศลังกา ทำให้พระสิงหลเดินทางมาพุกาม เพราะได้ยินเกียรติศัพท์ว่าพระชาวพุกามเชี่ยวชาญไวยากรณ์ ในขณะนั้นพระชาวพุกามได้นำสัททนีติปกรณ์มาแสดงแก่พระสิงหลเหล่านั้น ทำให้พวกท่านเหล่านั้นอัศจรรย์ใจและกล่าวว่า พวกเรายังไม่รู้กฎไวยากรณ์ทั้งหมดที่กล่าวไว้ในคัมภีร์นี้

ผู้เขียนได้เกริ่นนำตำราไวยากรณ์บาลีที่สำคัญที่แต่งในพม่าโดยคร่าวๆ แล้ว ต่อไปนี้จะกล่าวถึงการเรียนบาลีมหาไวยากรณ์ของชาวพม่าต่อไป

ตำราที่ได้รับความนิยมในการเรียนมากที่สุด คือ **กัจจายนไวยากรณ์** ซึ่งชาวพม่านิยมเรียนสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยพุกามจนถึงปัจจุบัน แม้ในปัจจุบัน สำนักต่างๆ ก็เริ่มสอนด้วยการสอนกัจจายนไวยากรณ์เป็นหลัก นักศึกษาที่เรียนกัจจายนไวยากรณ์ ต้องเริ่มต้นด้วยการท่องจำกัจจายนสูตรก่อน หลังจากท่องจำสูตรได้แล้ว จึงเรียนรู้การแปลและประกอบรูปศัพท์ตามเนื้อหาที่กล่าวไว้ในคัมภีร์

อย่างไรก็ตาม ทุกสำนักไม่ได้เรียนกัจจายนไวยากรณ์เป็นหลักเสมอไป จึงขอนำเสนอการเรียนไวยากรณ์ที่แตกต่างในสำนักต่างๆ ดังนี้

๑. สำนักนิกายสุธัมมา เป็นนิกายดั้งเดิมของพม่า พระเณรนิกายนี้มักเรียนกัจจายนไวยากรณ์เป็นหลัก บางสำนักบังคับให้ลูกศิษย์ท่องจำวุตติ (คำอธิบายสูตร) และอุทาหรณ์ (ตัวอย่าง) ของกัจจายนไวยากรณ์อีกด้วย กล่าวได้ว่าต้องท่องจำกัจจายนไวยากรณ์ทั้งคัมภีร์ทีเดียว

วัดที่มีชื่อเสียงของนิกายนี้ คือ **วัดมะโซหยิง** (วัดอโสการาม) เมืองมัณฑะเลย์ แบ่งออกเป็น **วัดมะโซหยิงไต้หอง** (วัดอโสการามเก่า) มีพระเณรราว ๕๐๐ รูป **วัดมะโซหยิงไต้เตต** (วัดอโสการามใหม่) มีพระเณรราว ๘๐๐ - ๑,๐๐๐ รูป **วัดมหาวิสุตาราม** เมืองปคุกกู่ มีพระเณรราว ๕๐๐ รูป และ**วัดบะยาจี** (วัดพระใหญ่) เมืองมัณฑะเลย์ มีพระเณรราว ๕๐๐ รูป เป็นต้น

โดยทั่วไปสำนักนิกายสุธัมมาที่เน้นการเรียนกัจจายนไวยากรณ์เป็นหลัก มักไม่นิยมใช้หนังสือของสำนักวัดวิสุทธารามและวัดอื่นๆ แต่นิยมใช้หนังสือที่แต่งโดยพระในนิกายสุธัมมา อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ชอบศึกษาค้นคว้าไวยากรณ์มักไม่ยึดติดว่า เป็นตำราของนิกายไหน แต่เน้นที่เนื้อหาของคัมภีร์เป็นหลัก ตำรานิสสัยของกัจจายนไวยากรณ์มีทั้งหมดราว ๒๐ ฉบับ ฉบับที่นิยมใช้มากในปัจจุบัน มี ๔ ฉบับ คือ

ก. กัจจายนนิสสัย ฉบับวัดนันจอง (วัดพระราชวัง) ฉบับนี้เขียนตามวิธีประกอบรูปศัพท์ในคัมภีร์นยาสะ มีการตั้งชื่ออักษร สระ และพยัญชนะเป็นต้นทีละศัพท์ แล้วจึงกล่าวถึงวิธีสนธิหรือนามเป็นต้น ทำให้เสียเวลาในการประกอบรูปศัพท์มาก ในปัจจุบันฉบับนี้ไม่เป็นที่นิยมใช้เหมือนในสมัยก่อน

ข. กัจจายนนิสสัย ฉบับวัดตองเลโลง (วัดภูเขาสี่ลูก) ฉบับนี้กล่าวถึงวิธีประกอบรูปศัพท์โดยย่อ ไม่เยิ่นเย้อพิสดารเหมือนฉบับวัดนันจอง แต่เน้นกล่าวถึงคำอธิบาย ที่นำมาจากคัมภีร์นยาสะและสุตตนิทเทสเป็นหลัก ทำให้ไม่เป็นที่นิยมของนักศึกษาโดยทั่วไป

ค. กัจจายนนิสสัย ฉบับตะปเยกัน ฉบับนี้กล่าวถึงวิธีประกอบรูปศัพท์โดยย่อเช่นเดียวกัน แต่มีจุดเด่นที่ท่านผู้แต่งเชี่ยวชาญสันสกฤต จึงนำข้อความจากปาณินิไวยากรณ์และกาตันตระเป็นต้น มาอธิบายความในกัจจายนไวยากรณ์ได้อย่างชัดเจน

ท่านผู้แต่งคัมภีร์นี้ชื่อ **พระอุกกังสาจาระ** พำนักอยู่ที่**วัดมหาธัมมิการาม** เมืองตะปเยกัน (สระหว้า) ชาวพม่าจึงเรียกว่า **ตะปเยกันสยาดอ** (ท่านอาจารย์ตะปเยกัน) ตามชื่อเมือง ท่านเป็นศิษย์ของ**พระวิสุทธาจาระ** (มหาวิสุทธาราม สยาดอ) อดีตพระสังฆราชของนิกายชเวจิน ตำราเล่มนี้เป็นที่นิยมของนักศึกษาที่สอบสมาคมเจติยังคณะแห่งเมืองย่างกุ้ง และสมาคมสักยสีหะแห่งเมืองมัณฑะเลย์อีกด้วย เพราะอธิบายความโดยอิงอาศัยพาลาวตาร ปทรูปสิทธิปกรณ์ นยาสะ และสุตตนิทเทสเป็นต้น อย่างบริบูรณ์

ฆ. กัจจายนภาสาฎีกา คือ ฎีกาของกัจจายนไวยากรณ์ที่แต่งด้วยภาษาของตน คำว่า ภาสาฎีกา มาจากคำฮินดีว่า ภาษาฎีกา เป็นฎีกาที่อธิบายความจากตำราสันสกฤตด้วยภาษาของตน ท่านผู้แต่งภาสาฎีกาชอบคำนี้ จึงใช้คำนี้เป็นชื่อหนังสือทุกเล่มที่ท่านแต่งกว่า ๖๐ ฉบับ

ผู้แต่งกัจจายนภาสาฎีกา คือ **พระชนกาภิวงศ์** อดีตเจ้าอาวาสวัดคันธาราม เมืองอมรปุระ คัมภีร์นี้มีลีลาการเขียนคล้ายกับกัจจายนนิสสัย ฉบับตะปเยกัน แต่ตัดทอนข้อความจากสันสกฤตที่ไม่สำคัญออกไป และเขียนเป็นสำนวนใหม่ที่อ่านเข้าใจง่ายสำหรับคนในยุคปัจจุบัน ฉบับนี้จึงถือว่าเป็นที่นิยมมากที่สุด เพราะเขียนตำราภาษาได้สละสลวยเข้าใจง่าย

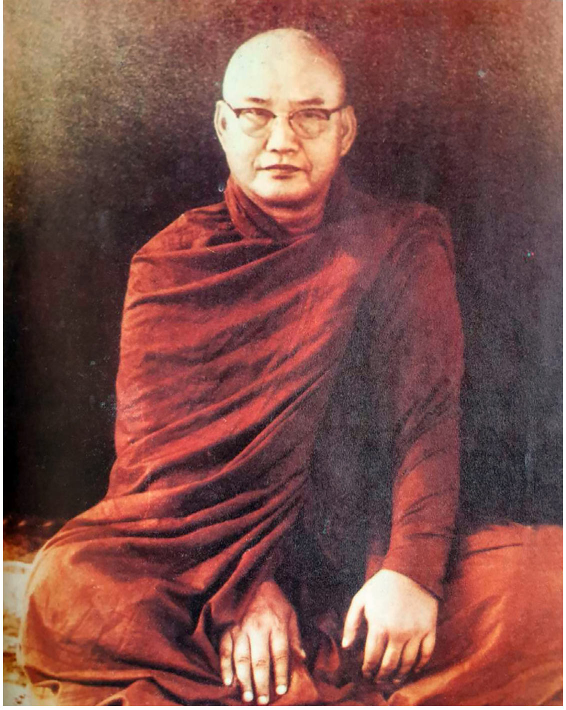

พระชนกาภิวงศ์

แม้ว่าตำราภาสาฎีกาจำนวนมากของพระชนกาภิวงศ์ เช่น กัจจายนภาสาฎีกา รูปสิทธิภาสาฎีกา เป็นต้น จะได้รับความนิยมและจำหน่ายได้มากที่สุด แต่คัมภีร์ดังกล่าวก็ไม่เป็นที่ยอมรับของนักวิชาการบางท่าน **หลวงพ่อธัมมานันทมหาเถระ อัครมหาบัณฑิต** เคยเล่าให้ฟังว่า ในสมัยของ**พระโกสัลลาภิวงศ์** ผู้แต่งปทรูปสิทธินิสสัยใหม่ ถ้าท่านพบว่านักเรียนนำหนังสือกัจจายนภาสาฎีกาหรือรูปสิทธิภาสาฎีกามาอ่าน ท่านจะห้ามแล้วบอกว่าให้นำไปโยนทิ้ง ผู้เขียนเคยศึกษาคัมภีร์ทั้งสองนี้โดยละเอียดแล้วพบว่า แม้ว่าตำราฉบับนี้จะอธิบายความได้กระจ่างชัดเจน แต่ก็เป็นเพียงคำอธิบายเนื้อหาในส่วนที่ง่ายเท่านั้น ถ้าเป็นเนื้อหาที่ละเอียดลึกซึ้ง ท่านผู้แต่งมักอธิบายผิดหลักภาษาไว้เป็นจำนวนมาก ทำให้นักวิชาการบางท่านไม่ยอมรับตำราดังกล่าว

ตัวอย่างที่ชัดเจนในเรื่องนี้ เช่น อุปจาระ หรือสำนวนทางภาษาที่ยกลักษณะของสิ่งหนึ่งขึ้นไว้ในอีกสิ่งหนึ่ง เช่น การณูปจาระ คือ การยกเหตุขึ้นไว้ในผล จัดเป็นการกล่าวถึงเหตุ แต่มุ่งให้หมายถึงผล หรือผลูปจาระ คือ การยกผลขึ้นไว้ในเหตุ จัดเป็นการกล่าวถึงผล แต่มุ่งให้หมายถึงเหตุ ตำราภาสาฎีกามักอธิบายเรื่องนี้สลับกัน ศัพท์ที่ควรเป็นการณูปจาระ ท่านก็อธิบายผิดว่าเป็นผลูปจาระ หรือศัพท์ที่ควรเป็นผลูปจาระ ท่านก็อธิบายผิดว่าเป็นการณูปจาระ เป็นต้น

ขอยกตัวอย่างการณูปจาระและผลูปจาระในเรื่องนี้ คือ ตัวอย่างของการณูปจาระ เช่น **ปทีโป สชฺฌายติ** (ประทีปย่อมสาธยาย) คำว่า **ปทีโป** (ประทีป) แม้จะกล่าวถึงเหตุคือประทีป แต่เจตนาหมายถึงผล คือบุคคลผู้อาศัยประทีปสาธยาย

ส่วนตัวอย่างของผลูปจาระ เช่น **โอทโน ปจฺจเต** (หุงข้าว) ตามปกติแล้วคนทั่วไปจะหุงข้าวสาร ไม่ใช่หุงข้าวสุก แต่ **โอทน** ศัพท์มีความหมายว่า “ข้าวสุก” ส่วน **ตณฺฑุล** ศัพท์มีความหมายว่า “ข้าวสาร” ความหมายที่แท้จริงของประโยคนี้ก็คือ “หุงข้าวสาร” การใช้คำในลักษณะนี้จึงเป็นการพูดถึงข้าวสุกที่เป็นผลของข้าวสาร แต่เจตนาหมายถึงข้าวสารที่เป็นเหตุ

๒. สำนักวัดวิสุทธาราม วัดนี้อยู่ในนิกายชเวจิน มีสาขาอยู่ทั่วไปในเมืองต่างๆ ของพม่า ทางวัดจะสอนไวยากรณ์โดยเน้นคัมภีร์กัจจายนสุตตัตถะเป็นหลัก คัมภีร์กัจจายนสุตตัตถะเป็นไวยากรณ์ที่ใช้กัจจายนสูตร แต่มีคำแปลสูตรเป็นภาษาพม่า และอุทาหรณ์ก็ต่างจากอุทาหรณ์ในกัจจายนไวยากรณ์ เพราะท่านผู้แต่งคัมภีร์นี้เห็นว่าผู้แต่งวุตติและอุทาหรณ์ของกัจจายนไวยากรณ์เป็นคนละคนกับผู้แต่งสูตร ท่านจึงแปลสูตรตามที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม ไม่แปลสูตรตามวุตติของกัจจายนไวยากรณ์ และนำอุทาหรณ์ที่เห็นว่าเหมาะสมมาแสดงไว้ในคัมภีร์นี้

ท่านผู้แต่งคัมภีร์นี้ คือ **พระวิสุทธาจาระ** (มหาวิสุทธารามสยาดอ) อดีตพระสังฆราชของนิกายชเวจิน ท่านพำนักอยู่ที่วัดมหาวิสุทธาราม เมืองมัณฑะเลย์ มีชื่อเสียงปรากฏเลื่องลือในสมัยนั้นว่า เป็นผู้เชี่ยวชาญบาลีและสันสกฤต ตำราบาลีชิ้นโบว์แดงที่ท่านแต่ง คือ **ฉันโทมัญชรี** ซึ่งปริวรรตมาจากฉันโทมัญชรี ภาษาสันสกฤต และ**ธาตวัตถสังคหะ** ซึ่งแต่งประมวลธาตุ และอรรถของธาตุไว้อย่างสมบูรณ์ที่สุดในปัจจุบัน ท่านมีชีวิตอยู่ในรัชสมัยพระเจ้ามินดง และอยู่ร่วมสมัยกับแลดีสยาดอ (พระญาณธชะ)

นักศึกษาที่เรียนคัมภีร์กัจจายนสุตตัตถะต้องท่องจำสูตร คำแปลสูตรภาษาพม่า และอุทาหรณ์พร้อมคำแปล อีกทั้งต้องฝึกประกอบรูปศัพท์ตามสูตรของกัจจายนไวยากรณ์ตามคำแนะนำของผู้สอน คัมภีร์กัจจายนสุตตัตถะมีตำราประกอบการเรียนหลายฉบับ เช่น กัจจายนสุตตัตถคัณฐิ แต่งโดยพระอัคคธัมมาภิวงศ์ การประกอบรูปศัพท์ตามกัจจายนสุตตัตถะ แต่งโดยพระนาคะ และกัจจายนสุตตัตถฎีกา แต่งโดยพระโกสัลลาภิวงศ์ ทั้งสามรูปนี้เป็นศิษย์ของ**พระวิสุทธาจาระ**

๓. สำนักวัดแลดี สำนักนี้เน้นการเรียนปทรูปสิทธิปกรณ์เป็นหลัก **พระญาณธชะ** (แลดีสยาดอ) เห็นว่า การเรียนกัจจายนไวยากรณ์เป็นวิธีเรียนที่ล้าสมัย เพราะกัจจายนไวยากรณ์แต่งตามสูตรที่เน้นการตามมาของบทจากสูตรก่อนไปสูตรหลัง ไม่เน้นการประกอบรูปศัพท์ ทำให้เข้าใจการประกอบรูปศัพท์ได้ยาก โดยทั่วไปกว่า

จะประกอบรูปศัพท์ได้ ก็ต้องใช้เวลาเรียนหลายสูตรก่อน บางศัพท์อาจต้องเรียนหลายสิบสูตรจึงจะประกอบรูปศัพท์ได้ นักเรียนที่ศึกษากัจจายนไวยากรณ์จะต้องท่องการประกอบรูปศัพท์อีกด้วย จึงจะทำให้จำได้ แต่ปทรูปสิทธิปกรณ์เป็นตำราที่เน้นการประกอบรูปศัพท์ โดยนำกัจจายนสูตรมาลำดับใหม่ให้เรียนง่าย ดังนั้น วัดแลดีจึงเน้นการสอนปทรูปสิทธิปกรณ์เป็นหลักตั้งแต่เริ่มเรียนไวยากรณ์

ในหนังสือประมวลถามตอบของแลดีสยาดอ (เล่ม ๒ หน้า ๓๙๙) กล่าวว่า ท่านเห็นว่า คนที่ฆ่าหมู ปลา หรือไก่ เป็นต้น ไม่ใช่นักฆ่าอย่างแท้จริง แต่คนที่สอนกัจจายนไวยากรณ์และคัมภีร์บริวารจึงได้ชื่อว่านักฆ่า เพราะฆ่านักเรียนด้วยเวลาที่เสียไป บางรูปเรียนหนักจนกระทั่งเสียชีวิตบ้าง เกิดโรคจนทุพพลภาพบ้าง หรือเบื่อหน่ายจนลาสิกขาไปบ้าง ผู้ที่เคยศึกษาปทรูปสิทธิปกรณ์มาก่อน มักเห็นความแตกต่างระหว่างปทรูปสิทธิปกรณ์กับกัจจายนไวยากรณ์ว่า กัจจายนไวยากรณ์เน้นการประกอบรูปศัพท์ก็จริง แต่วิธีการนำเสนอเป็นสิ่งที่สับสนเข้าใจยาก กฎไวยากรณ์ที่สำคัญทางภาษาก็ตาม ลำดับบทที่เรียกว่า ปทมาลา ก็ตาม ลำดับธาตุที่เรียกว่า ธาตุมาลา ก็ตาม ไม่มีกล่าวไว้ในกัจจายนไวยากรณ์เลย ดังนั้น ผู้ที่เคยศึกษากัจจายนไวยากรณ์มาก่อน จึงไม่มีความรู้เทียบเท่ากับผู้ที่ศึกษาปทรูปสิทธิปกรณ์

ในสมัยของแลดีสยาดอนั้นท่านบัญญัติกฎห้ามไม่ให้นักศึกษานำกัจจายนไวยากรณ์เข้ามาในสำนักโดยเด็ดขาด ท่านคงจะเกรงว่านักเรียนอาจจะแอบอ่านกัจจายนไวยากรณ์ก็เป็นได้ จึงออกคำสั่งห้ามไว้เช่นนี้ ต่อมาศิษย์เอกของท่านชื่อว่า **นายมองจี** (พม่าเรียกว่า แลดีปัณฑิตะ อู มองจี) มหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวรรณคดี ได้เป็นกรรมการออกข้อสอบบาลีสนามหลวงของพม่า ในเวลาที่ท่านชราภาพแล้ว ได้พบกัจจายนไวยากรณ์แล้วนำมาออกข้อสอบนั่นเอง

แลดีสยาดอให้ความสำคัญกับปทรูปสิทธิปกรณ์เป็นอย่างมาก ท่านให้สอนคัมภีร์นี้ในวัดของท่านเป็นประจำตลอดทั้งปี ในขณะที่คัมภีร์อื่นมีการสอนเพียงครั้งคราว ท่านเห็นว่าการศึกษากัจจายนไวยากรณ์โดยอาศัยคำอธิบายในคัมภีร์นยาสะ, นยาสปทีปิกาซึ่งเป็นฎีกาเก่าของนยาสะ, นิรุตติสารมัญชูสา ซึ่งเป็นฎีกาใหม่ของนยาสะ, สุตตนิทเทส และกัจจายนวัณณนาเป็นวิธีการเรียนที่ล้าสมัยและเสียเวลา แต่การเรียนปทรูปสิทธิปกรณ์เป็นเบื้องแรกจะทำให้นักเรียนเข้าใจหลักภาษาได้รวดเร็ว

วัดอโศการาม

ประตูทางเข้าวัดมหาวิสุทธาราม

แนวการศึกษาของสำนักแลดีที่กล่าวมานี้ปรากฏในยุคของแลดีสยาดอและศิษย์ของท่าน ต่อมากาลเวลาผ่านไปกว่าร้อยปี ทราบว่าปัจจุบันสำนักแลดีสาขาต่างๆ ทั่วประเทศ ไม่ได้สอนปทรูปสิทธิปกรณ์เป็นหลักเหมือนในสมัยก่อน แต่สอนกัจจายนไวยากรณ์เป็นหลักตามขนบนิยมทั่วไป ผู้เขียนเห็นว่า ถ้าผู้สอนไวยากรณ์ขาดความเข้าใจปทรูปสิทธิปกรณ์เป็นอย่างดี ก็ไม่อาจสอนคัมภีร์นี้ให้ลูกศิษย์ของตนได้

๔. สำนักแถบเมืองมะละแหม่งหรือเมาะลำเลิง สำนักนี้อยู่ในรัฐมอญของพม่า ได้นิยมสอนคัมภีร์พาลาวตารเป็นหลัก ด้วยเห็นว่า แม้ปทรูปสิทธิปกรณ์จะเป็นตำราที่เรียนง่าย แต่มีเนื้อหากว้างขวาง ทำให้จำยาก จึงเน้นการสอนคัมภีร์พาลาวตาร ซึ่งสรุปความจากปทรูปสิทธิปกรณ์ แต่มีเนื้อหาน้อยกว่า ๒๐ เท่า เมื่อเรียนคัมภีร์นี้แล้วไปเรียนปทรูปสิทธิปกรณ์ต่อ ก็จะทำให้เข้าใจไวยากรณ์ได้อย่างรวดเร็ว ตามปกติการสอนคัมภีร์พาลาวตารต้องใช้เวลาราว ๖ เดือน ส่วนการสอนปทรูปสิทธิปกรณ์ต้องใช้เวลา ๒ ปี ถึง ๒ ปีครึ่งเป็นอย่างน้อย

เป็นความจริงที่ว่า การศึกษาคัมภีร์พาลาวตารไม่อาจทำให้เชี่ยวชาญไวยากรณ์บาลีได้ เพราะเนื้อหาในคัมภีร์นี้มีน้อยกว่าปทรูปสิทธิปกรณ์ ๒๐ เท่า แต่เมื่อศึกษาคัมภีร์นี้แล้วไปศึกษาปทรูปสิทธิปกรณ์ต่อ ก็อาจทำให้เรียนรู้ได้เร็ว ปัจจุบันมีตำราแปลและอธิบายพาลาวตารและปทรูปสิทธิปกรณ์โดยละเอียด ผู้ที่ศึกษาคัมภีร์พาลาวตารมาแล้วอาจศึกษาค้นคว้าปทรูปสิทธิปกรณ์เองได้ โดยไม่จำเป็นต้องเรียนจากสำนักของครู เพราะมีเนื้อหาคล้ายคลึงกันมาก

แม้คัมภีร์พาลาวตารจะสรุปเนื้อหาจากปทรูปสิทธิปกรณ์เป็นหลัก แต่ท่านผู้แต่งก็มีไพ่ตาย (Trump Card) ที่ทำให้นักภาษาต้องแปลกใจอย่างน่าทึ่ง ยกตัวอย่างเช่น สูตรว่า *อนุปทิฏฺฐานํ วุตฺตโยคโต* (สนธิที่มิได้แสดงไว้ พึงทราบตามการประกอบกับสนธิที่ได้กล่าวมาแล้ว) ตามวุตติของกัจจายนไวยากรณ์และปทรูปสิทธิปกรณ์กล่าวว่า สูตรนี้เป็นอติเทสสูตรที่กล่าวชี้แจงว่าหากพบอุทาหรณ์ใดก็ตามที่มิได้แสดงไว้ ให้ปฏิบัติตามกฎที่แสดงไว้แล้วด้วยการใช้สูตรในกัจจายนไวยากรณ์ แต่คัมภีร์พาลาวตารกล่าวว่า สูตรนี้เป็นมหาสูตร ซึ่งมีขอบเขตกว้างขวางสามารถให้สำเร็จรูปศัพท์ได้ไม่จำกัดวิธี โดยขึ้นอยู่กับอุทาหรณ์เป็นหลัก เหมือนมหาสูตรในคัมภีร์ปาณินิ (อัธยายะ ๖ ปาทะ ๓ สูตร ๑๐๙) ว่า *ปิโสทราทีนิ ยโถปทิฏฺฐํ* (กลุ่มศัพท์มี ปิโสทร เป็นต้น พึงให้สำเร็จตามอุทาหรณ์ที่แสดงไว้) [มีรูปสันสกฤตว่า ปฤโษทราทีนิ ยโถปทิษฺฏมฺ.] และเหมือนมหาสูตรในโมคคัลลานไวยากรณ์ (กัณฑ์ที่ ๑ สูตร ๔๗) ว่า *ตทมินาทีนิ* (รูปว่า ตทมินา เป็นต้น บุคคลพึงให้สำเร็จได้)

นอกจากนั้น การกกัณฑ์ของพาลาวตารมีเนื้อหาละเอียดมากกว่าการกกัณฑ์ของปทรูปสิทธิปกรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่อง*วาจจะ* คือเนื้อความที่ถูกวาจกกล่าวถึง ได้แก่ การก ๖ และสามี รวมทั้งเรื่อง*วาจกะ* คือ ศัพท์แสดงเนื้อความ ได้แก่ สมาส ตัทธิต อาขยาต และกิตก์ เรื่องทั้งสองอย่างนี้มีกล่าวไว้โดยพิสดารในคัมภีร์นี้เป็นครั้งแรก ต่อมาจึงมีกล่าวถึงในคัมภีร์ไวยากรณ์น้อยที่แต่งเป็นคาถาอื่นๆ เช่น กัจจายนสาระ สัททัตถเภทจินตา และวาจจวาจกะ เป็นต้น

สำนักสำคัญที่สอนคัมภีร์พาลาวตาร มาช้านานตั้งแต่สมัยที่มีกษัตริย์ปกครองประเทศ คือ

วัดต่องปอก เมืองมะละแหม่ง วัดนี้สืบทอดการสอนคัมภีร์พาลาวตารมานับร้อยกว่าปี มีหลักฐานกล่าวว่า พระสิงหลนามว่า พระพุทธทัตตะ อัครมหาบัณฑิต อดีตเจ้าอาวาสวัดอัคคาราม จังหวัดบาลังโกดา ประเทศลังกา ได้เคยศึกษาคัมภีร์พาลาวตารที่วัดต่องปอกในขณะเป็นสามเณร และในขณะนั้น มีสามเณรสิงหลจากประเทศลังกามาศึกษาคัมภีร์นี้และคัมภีร์อื่นๆ ที่วัดนี้จำนวนหลายสิบรูป ส่งผลให้พระเณรพม่าที่อยู่ในสำนักนี้สามารถพูดและอ่านภาษาสิงหลได้ เพราะอยู่คลุกคลีกับพระเณรชาวสิงหลนั่นเอง

ท่านพระพุทธทัตตะ เป็นศิษย์ของพระธัมมาธาระ ผู้ได้รับสมณศักดิ์จากพระเจ้าตีปอว่า ตีปอมหาราชคุรุ สัทธัมมวังสปาละ สิริธัมมธารเถระ โดยท่านได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ในคำนำภาษาบาลีของหนังสืออภิธานัปปทีปิกา ฉบับแปลพม่าและอังกฤษ (หน้า ๓) ท่านรูปนี้เป็นผู้ชำระคัมภีร์ชินกาลมาลีปกรณ์ของไทย และส่งไปให้สมาคมบาลีปกรณ์ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ จัดพิมพ์เป็นภาษาบาลี อักษรโรมัน อีกทั้งได้แปลเป็นภาษาสิงหล พิมพ์คู่กับภาษาบาลี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘

ต่อมาพระจักกปาละ อัครมหาบัณฑิต อดีตเจ้าอาวาสวัดต่องปอก (วัดทางขึ้นเขา) เมืองมะละแหม่ง ชาวพม่ามักเรียกว่า ต่องปอกสยาดอ (พระอาจารย์วัดต่องปอก) ตามชื่อวัด ได้แต่งคัมภีร์แปลและอธิบายพาลาวตาร โดยละเอียด ชื่อว่า พาลาวตารคัณฐิปทัตถวินิจฉยสาระ ซึ่งเรียกย่อๆ ว่า พาลาวตารคัณฐิ ท่านรูปนี้เคยอยู่วัดเดียวกับพระพุทธทัตตะและพระเณรชาวสิงหลจำนวนมาก จึงสามารถอ่านตำราสิงหลได้เป็นอย่างดี และได้แต่งคัมภีร์นี้ด้วยหวังว่าจะให้เป็นคู่มือการเรียนการสอนของพาลาวตาร โดยอาศัยฉบับแปลและอธิบายภาษาสิงหลหลายฉบับ คือฉบับวัดกัลยาณี, ฉบับโอกันทโปละ, ฉบับพาลาวตารสุคัณฐิสาระ, ฉบับพาลาวตารปุจฉาวิสัชชนา, ฉบับพาลาวตารสังคหะ และฉบับพาลาวตารสุตตนิทเทส นอกจากนั้น ยังอาศัยพาลาวตารฎีกาเก่า และฎีกาใหม่ของพาลาวตารอีกด้วย ทำให้มีเนื้อความละเอียดบริบูรณ์

แม้วัดต่องปอกจะสืบทอดการเรียนการสอนคัมภีร์พาลาวตารมานานกว่าร้อยปี แต่ทุกสิ่งก็ตกอยู่ในวังวนของไตรลักษณ์ ในปัจจุบันทราบว่าแทบไม่มีการเรียนการสอนคัมภีร์นี้ ที่สำนักดังกล่าวอีกแล้ว นอกจากนั้น แม้สำนักต่างๆ ในพม่าที่เคยเรียนพาลาวตารเป็นหลัก ก็พากันไปเรียนกัจจายนไวยากรณ์ตามขนบนิยมแทน

๕. สำนักคันธาโยง สำนักนี้เป็นวัดของ **พระชนกาภิวงศ์** ผู้แต่งภาสาฎีกา วัดนี้มีนามว่า **คันธาโยง** (บาลีเรียกว่า วัดคันธาราม) อยู่ที่เมืองอมรปุระ ต่อมามีสำนักสาขาทั่วประเทศตามที่ศิษย์ของสำนักนี้ไปพำนักอยู่ จึงตั้งชื่อวัดตามชื่อของสำนักที่ตนเคยศึกษาเล่าเรียนมาก่อน

สำนักนี้เห็นว่าการเริ่มเรียนกัจจายนไวยากรณ์เป็นสิ่งที่เข้าใจยากสำหรับนักเรียนใหม่ พระชนกาภิวงศ์จึงแต่งไวยากรณ์ย่อที่เรียกว่า พื้นฐานไวยากรณ์ (อะเชปยุตะดา) เป็นภาษาพม่าคล้ายๆ กับบาลีไวยากรณ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส นั่นเอง แต่มีเนื้อหาละเอียด

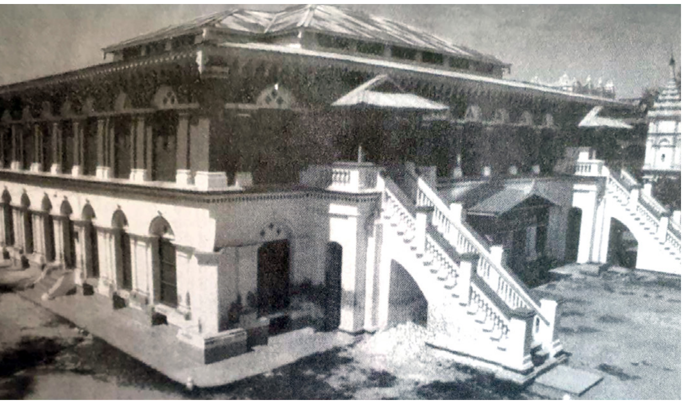

ศาลากลางสำหรับทำวัตรสวดมนต์
ของวัดมหาวิสุทธาราม

มากกว่า และมีตัวอย่างการแปลและผูกประโยคบาลีอีกด้วย หลังจากนักเรียนได้ศึกษาพื้นฐานไวยากรณ์แล้ว จึงไปศึกษากัจจายนไวยากรณ์สืบต่อไป

อันที่จริง ปทรูปสิทธิปกรณ์แม้จะเป็นตำราที่ดีเลิศเพียงใด ก็ไม่อาจทวนกระแสของกัจจายน-ไวยากรณ์ได้ ก่อนพุทธศตวรรษที่ ๒๔ คัมภีร์นี้เกือบจะเรียกว่า สูญพันธุ์ ไปจากวรรณกรรมอีกด้วย โชคดีที่ในพุทธศตวรรษที่ ๒๔ มีพระเถระ ๒ รูป ผู้แตกฉานภาษาบาลีและไตรปิฎก และมีชื่อเสียงเลื่องลือทั่วประเทศ คือ **พระวิสุทธาจาระ** (ชาวพม่าเรียกว่า มหาวิสุทธารามสยาดอ) อดีตเจ้าอาวาสวัดวิสุทธาราม เมืองมัณฑะเลย์ และ **พระญาณธชะ** (ชาวพม่าเรียกว่า แลดีสยาดอ) อดีตเจ้าอาวาสวัดแลดี เมืองโมงยวา พระเถระทั้งสองรูปนี้เห็นความสำคัญของปทรูปสิทธิ-ปกรณ์ จึงให้ความสำคัญกับการสอนคัมภีร์นี้ในวัดของท่าน

ตามแนวการสอนของสำนักวิสุทธาราม ผู้ที่เรียนและท่องจำกัจจายนสุตตัตถะแล้ว ต้องศึกษาเล่าเรียนปทรูปสิทธิปกรณ์โดยละเอียด ส่วนตามแนวการสอนของสำนักแลดี ผู้เรียนสามารถเริ่มต้นด้วยการเรียนปทรูปสิทธิปกรณ์โดยตรง ปัจจุบันในการสอบบาลีสนามหลวงของพม่า มีการบรรจุปทรูปสิทธิปกรณ์ไว้ในหลักสูตรทุกชั้น ตั้งแต่**มูลตัน** (ชั้นพื้นฐาน) **ปถมแหง่ตัน** (ชั้นเล็ก) **ปถมลัดตัน** (ชั้นต้น) **ปถมจีตัน** (ชั้นสูง) โดยแบ่งเป็นกัณฑ์ๆ ไปตามชั้นต่างๆ จนครบ ๗ กัณฑ์ คือ สนธิกัณฑ์ นามกัณฑ์ การกกัณฑ์ สมาสกัณฑ์ ตัทธิตกัณฑ์ อาขยาตกัณฑ์ และกิตกกัณฑ์

นอกจากสนามสอบของรัฐบาลที่มีการสอบ ๕ ชั้น คือ มูลตัน (ชั้นพื้นฐาน) ปถมแหง่ตัน (ชั้นเล็ก) ปถมลัดตัน (ชั้นต้น) ปถมจีตัน (ชั้นสูง) และ**ธัมมาจริยตัน** (ชั้นธรรมาจริยะ) สนามสอบของเอกชนคือสมาคมเจติยังคณะของย่างกุ้ง และสมาคมสักยสีหะของมัณฑะเลย์ ก็เน้นปทรูป-สิทธิปกรณ์เป็นหลักในวิชาไวยากรณ์ กล่าวได้ว่าผู้ที่จะสอบสมาคมทั้งสองแห่งนี้ แม้ว่าส่วนใหญ่จะสอบได้ชั้นปถมจีตันหรือชั้นธัมมาจริยตันมาแล้ว ก็ต้องมาเริ่มเรียนปทรูปสิทธิปกรณ์ใหม่โดยละเอียดอีกรอบหนึ่ง เพราะการเรียนตามหลักสูตรของรัฐบาลนั้นมีวิชาหลากหลาย ตั้งแต่ชั้นแรกต้องเรียน ๕ วิชาเป็นอย่างน้อย ทำให้นักศึกษาส่วนใหญ่ ไม่อาจเรียนปทรูปสิทธิปกรณ์โดยละเอียดในชั้นเรียนได้ ส่วนใหญ่มักจะเก็งข้อสอบแล้วท่องจำเฉพาะแห่งที่เห็นว่าน่าจะออกข้อสอบ ส่งผลให้นักศึกษาที่สอบในชั้นต่างๆ ของรัฐบาลไม่อาจเข้าใจปทรูปสิทธิปกรณ์อย่างถ่องแท้ได้

ผู้เขียนได้เขียนเรื่องการศึกษาไวยากรณ์บาลีในพม่าโดยย่อแล้ว ต่อไปจะกล่าวถึงประวัติคัมภีร์ไวยากรณ์บาลีที่สำคัญ รวมไปถึงจุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละคัมภีร์ตามความเห็นของผู้เขียน เพื่อประเทืองปัญญาแก่ผู้สนใจใฝ่รู้ โดยเริ่มตั้งแต่ กัจจายนไวยากรณ์เป็นต้นไป

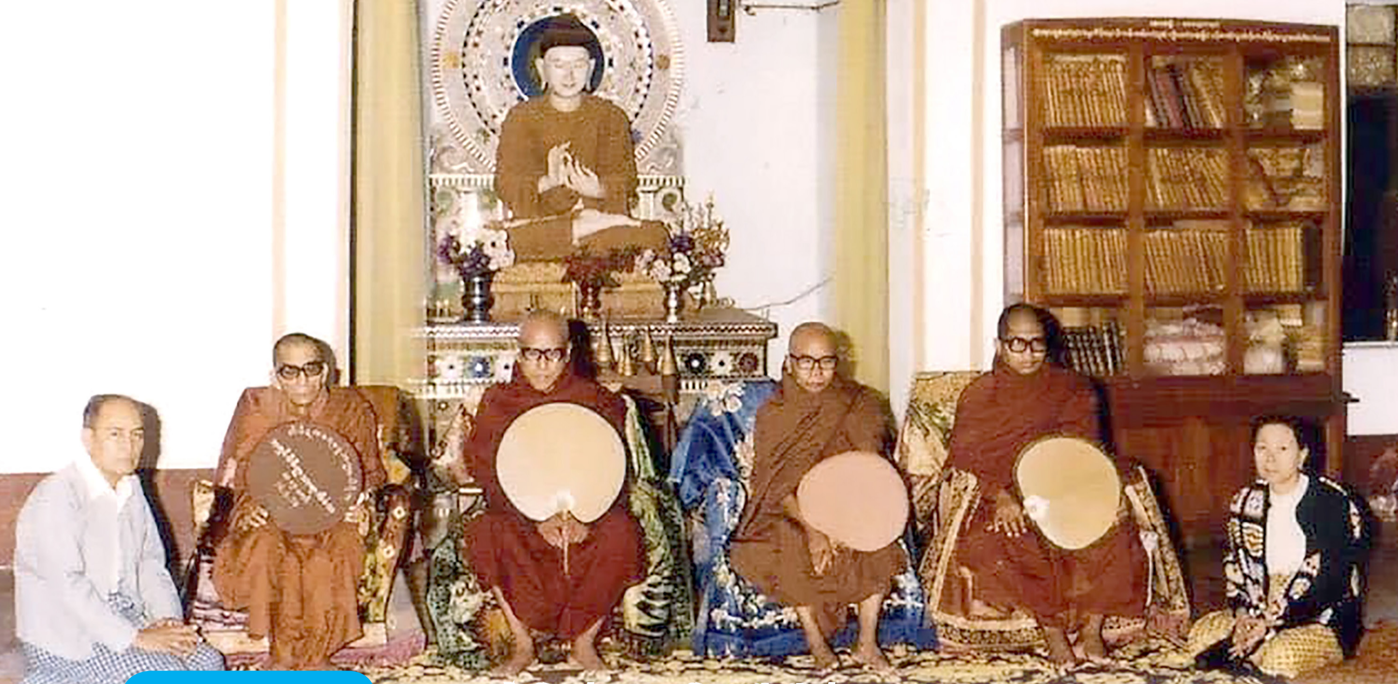

ในประสบการณ์ • พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล (นิรัญรักษ์) ป.ธ. ๙

ประสบการณ์สอบสนามบาลี ตอน ๑๑

ที่มา ความสำคัญของพระไตรปิฎกภาษาบาฬี

ต้องเอาพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีเป็นหลัก

เราต้องเอาพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีเป็นหลัก พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ถือว่าเป็นหนังสือที่เก่าแก่ที่สุดในโลก โดยตั้งแต่มีการจารึกบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรมา ซึ่งเดิมที ภาษาบาลีนี้เป็นภาษาเสียง คือ ใช้พูด ใช้ฟัง อย่างเดียว ไม่มีตัวอักษรเป็นสื่อในการใช้อ่าน ในการใช้ดูแต่อย่างใด

ต่อมาภายหลัง (ช่วงตอนทำสังคายนาพระไตรปิฎก ครั้งที่ ๔) พระเถระที่มีส่วนในการประชุมทำสังคายนาในครั้งนั้น ท่านได้มองการณ์ไกลว่า ต่อไปในอนาคตกาล ผู้คนส่วนใหญ่ หรือมนุษย์ส่วนใหญ่ จะขาดศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา สิ่งดังกล่าวเหล่านี้ จะน้อยลงๆ เป็นเหตุให้มนุษย์ในยุคหลัง เมื่อฟังคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เป็นภาษาบาลีล้วนๆ แล้ว โอกาสที่จะฟังออก – เข้าใจ – จำได้ – บอกต่อ – สอนต่อได้ก็จะเป็นเรื่องยาก

พระมหาเถระเหล่านั้น ท่านจึงได้ตกลงร่วมกันว่า ตั้งแต่สังคายนาครั้งที่ ๔ เป็นต้นไปนั้น จะเริ่มต้นจารึกพระไตรปิฎกให้เป็นลายลักษณ์อักษรกันไว้ นั่นแปลว่า **หนังสือพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี เป็นหนังสือที่เก่าแก่ ล้ำค่าที่สุดและเป็นหนังสือฉบับเดียวในโลก ที่ผู้บันทึกเป็นพระภิกษุอรหันตสาวกล้วนจำนวน ๕๐๐ รูป**

เดิมทีก่อนหน้านั้น ไม่มีอักษรใดๆ ถึงมีอยู่ก็ไม่จำเป็นต้องใช้ เพราะบุคคลโดยเฉพาะพระภิกษุในขณะนั้น ท่านฟังออก เข้าใจ จำได้ บอกต่อได้ สอนต่อได้ สืบทอดได้ เผยแพร่ได้ โดยการใช้ภาษาพูด บอกต่อๆ กันมา (มุขปาฐะ)

แสดงว่า เมื่อคณะพระเถระที่ได้ร่วมกันทำสังคายนาครั้งที่ ๔ มีความเห็นพ้องต้องกันว่าจะต้องมีการจารึกจากเสียงสดๆ จากความทรงจำและความเข้าใจของคณะกรรมการสังคายนาทุกรูป อันดับแรก อย่างแน่แท้ ท่านก็ต้องปรึกษากันก่อนเลยว่า จะเลือกใช้อักษรใดในการจารึก นี่ถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก

แม้ก่อนหน้านั้น อักษรไม่มีความจำเป็นต้องใช้ แต่ตอนนี้มีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องใช้อักษรในการจารึกพระพุทธดำรัส ท่านทั้งหลายจึงต้องใช้ความตั้งใจอย่างแท้จริง ที่จะรักษาคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้ เพื่อไม่ให้สูญหายไปจากจิตใจของมวลมนุษย์ จึงจำเป็นต้องใช้ตัวอักษรในการจารึก อักษรเป็นสื่อที่จำเป็นจึงนับว่า ไม่ใช่เรื่องง่ายๆ ภายหลังจากที่ทำการจารึกสำเร็จแล้ว ยังต้องมีการตรวจทานต้นฉบับอีกถึง ๑๐๐ ครั้งทีเดียว

ดูซิว่า คณะพระเถระทุกท่านเสียสละและทุ่มเทขนาดไหน

คำว่า **"สังคายนา"** ไม่ใช่การปรับปรุง แก้ไขของเดิม แต่เป็นคำที่มีความหมายว่า การเทียบเคียงกัน ด้วยการสวด หรือการสวดการออกเสียงร่วมกัน โดยการประชุมปรึกษาร่วมกันโดยหมู่คณะพระเถระชุดใหญ่ จำนวน ๕๐๐ รูป ซึ่งการจัดทำสังคายนาครั้งนั้น จัดขึ้นที่ประเทศศรีลังกา ประมาณ พ.ศ. ๔๕๐ เป็นกาลเวลาที่ผ่านมา ๒,๐๐๐ กว่าปีแล้ว

ในระหว่างนั้น ก็มีการปริวรรตเป็นอักษรในถิ่นฐาน ในประเทศของตน เช่น ชาวเมียนมาก็ปริวรรตเป็นอักษรเมียนมา ชาวไทยก็ปริวรรตเป็นอักษรไทย ฯลฯ แต่สิ่งที่เหมือนกันก็คือประเทศไหนๆ อ่านบาลีคำไหนๆ อ่านพระไตรปิฎกฉบับไหนๆ เรื่องไหนๆ เล่มไหนๆ ถ้าเป็นเรื่องเดียวกันแล้ว อาจจะออกเสียงต่างกันเล็กน้อยตามถิ่นฐานเท่านั้น แต่ความหมายนั้น จะต้อง

ไปในทิศทางเดียวกันอย่างแน่นอน อาจมีการผิดพลาดหรือแตกต่างกันบ้างเพียงเล็กน้อย

นี่คือ สิ่งที่ยิ่งกว่าความศักดิ์สิทธิ์ของภาษาบาลี !!

จำไว้เลยว่า ภาษาบาลีคือภาษาที่มีชีวิตเป็นอมตะตลอดกาล ไม่มีวันตาย ถ้าจะตายก็ตายเอาตอนที่ไม่มีอยู่ในจิตใจของใครๆ แล้วนั่นแหละ จะตายไปจากชีวิต จิตใจ ของคนๆ นั้นนั่นแหละ !!

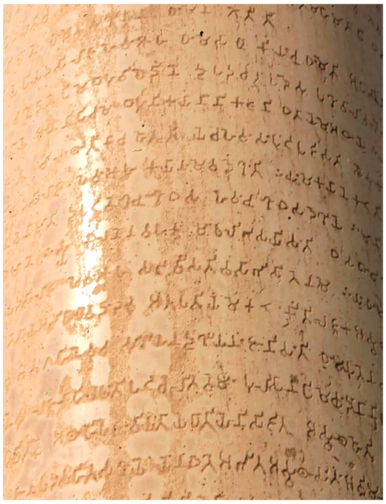

เชื่อไหมว่า ภาษาบาลี เป็นภาษาเก่าแก่ เป็นภาษาเริ่มแรก เป็นภาษาแรก ที่คนแรกๆ ในโลกใช้กัน ก่อนที่จะพูดภาษาอื่นใด ไม่ว่าจะเป็นเด็กเล็ก พอเริ่มพูดได้ (ต้องเป็นเด็กเล็กที่ไม่เคยได้ยินเสียงใครพูดมาก่อนนะ) หรือคนป่า คนในป่าดงดิบ อยู่คนเดียว ไม่ได้พบใครเลย ภาษาที่เขาจะสื่อสารออกไปนั้น จะเป็นภาษาบาลี ภาษามาคธี (มคธ) ภาษาตันติ ภาษาปากตะ ภาษาสภาวนิรุตติ (ที่กล่าวมานี้เป็นภาษาเดียวกันทั้งสิ้น เพียงแต่เรียกชื่อแตกต่างกันเท่านั้นเอง)

เมื่อมีการสังคายนาครั้งที่ ๔ ที่มีการจารึกคำสอนเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นครั้งแรก ตั้งแต่ พ.ศ. ๔๕๐ มาแล้ว คิดง่ายๆ ก็แล้วกัน ว่าทำไมวันนี้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ถึงยังมีอยู่ ?

นานขนาดนั้น ทำไมวันนี้ยังมีอยู่ น่าคิดไหม มีอยู่ด้วยวิธีการใด ?

อย่าเข้าใจผิดเป็นอันขาด ว่ามีอยู่ด้วยการพิมพ์เป็นหนังสือ เก็บไว้ในตู้ นั่นไม่ใช่นะ !!

ที่ยังมีอยู่ได้ถึงทุกวันนี้หรือในปัจจุบันนี้ ก็เพราะว่า มีการเรียนการสอน แล้วเข้าใจ จำได้ แล้วก็มีการส่งไม้ต่อ สอนต่อให้คนรุ่นหลัง รุ่นน้อง ต่อๆ กันไป กระทั่งได้มีความรู้ ความเข้าใจ สืบทอดไว้ ทรงจำไว้

ยกตัวอย่าง ตัวอาตมา ซึ่งได้เรียนภาษา คัมภีร์ และไวยากรณ์บาลี มาจากครูบาอาจารย์ ได้เริ่มต้นเรียนครั้งแรกที่วัดท่ามะโอ ต.เวียงเหนือ อ.เมือง จ.ลำปาง ตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๒๖ เป็นต้นมา แล้วเรียนมาเรื่อยๆ พ.ศ. ๒๕๒๙ - ๒๕๓๐ มาอยู่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพฯ นี้ ต่อมา พ.ศ. ๒๕๓๐ - ๒๕๔๘ ไปเรียนต่อที่ประเทศเมียนมาเรียนที่นั่นนานถึง ๑๘ ปี

ดังนั้น ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๖ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๓ ชีวิตอาตมาอยู่ในกับภาษาบาลีมาโดยตลอด เพราะความรู้ที่ครูบาอาจารย์ถ่ายทอดสอนให้แก่เราไว้ เราจึงได้ความรู้ในระดับหนึ่งว่า แล้วเราจะต้องทำอย่างไรกับความรู้เหล่านั้นต่อไป

เราจะรักษาความรู้ที่ได้มานี้ด้วยการเก็บไว้ที่เราคนเดียว ไม่สอนต่อ ไม่สืบทอดถึงรุ่นน้อง คนรุ่นหลังเช่นนั้นหรือ ? ถ้าเป็นเช่นนั้นมันก็จะสิ้นสุดที่เราสิ ไม่ไปต่อแล้วสิ ถ้ามาถึงเราแล้วมาสูญหายไปที่เรา ยังไม่ใช่แนวคิดที่ถูกต้องนะ

เมื่อมาถึงเราแล้ว เราต้องยื่นให้ ส่งต่อให้ไปยังคนอื่น และคนรุ่นต่อๆ ไป จึงจะถูกต้อง

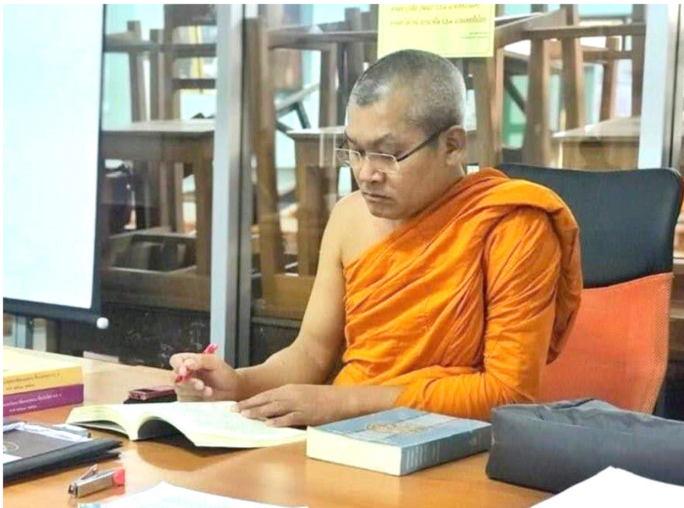

นี่คือระบบ ขั้นตอน หลักการ ที่ครูบาอาจารย์ตั้งแต่ยุคโบราณ จนถึงยุคปัจจุบัน ได้ทำการสืบทอด ส่งไม้ต่อให้ เป็น "อาจริยปรัมปรา" กันมา พอมาถึงยุคเรา เราก็ต้องทำเช่นนั้นต้องสืบทอด ส่งไม้ต่อสิ

ไม่เช่นนั้นแล้ว อย่าว่าแต่พระไตรปิฎก หลักการของภาษาบาลีฉบับบาลีเลย แม้หลักการหรือไวยากรณ์บาลี ที่มีผลดีต่อพระไตรปิฎก ก็จะไม่มีการสืบทอด ต่อยอด ไม่มีชีวิต ไม่มีการปรากฏขึ้นในที่ใดๆ อีกแล้วอย่างแน่นอน ถ้าเราไม่มีการเรียนการสอนกันอยู่แบบนี้

จึงกล่าวยืนยันว่า เดิมทีต้นฉบับของภาษาบาลี ก็คือ **"พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี"** เราจะยึดคำในพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี เป็นที่ตั้ง เป็นมาตรฐาน เป็นรูปแบบ เป็นอันดับแรก เป็นประการแรก แม้กระทั่ง ครูบาอาจารย์ที่คิดค้น หลักการ วิธีการ ไวยากรณ์ทางภาษาบาลี หรือ ไวยากรณ์บาลี ท่านก็เอาหลักการ เอาคำที่มีอยู่ในพระไตรปิฎก ฉบับภาษาบาลี นั่นแหละเป็นที่ตั้ง ตัวอย่างทั้งหมด ต้องมาจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีเป็นสำคัญเท่านั้น เหตุผลเพราะว่า พระไตรปิฎกจะต้องเป็นหนังสือที่ใช้ภาษาบาลีล้วน แต่จะใช้อักษรใดๆ นั้น ไม่ใช่ประเด็น

"ปาฬิ คืออะไร สำคัญอย่างไร"

จะเห็นว่า ภาษาบาลีไม่ได้ยากอย่างที่หลายๆ ท่านพูดกัน ไม่ได้ยากจริงๆ นะ

ความจริงเราต้องมองให้ลึก ให้มันมีความหมาย มีคำอธิบายกำกับมากกว่านั้นว่า ภาษาบาลี คือภาษาอะไร ใครใช้บ้าง คำว่า บาลีนี้ ความจริงแล้ว ต้องเขียนเป็น ฬ ว่า ปาฬิ - บาฬี

ปาฬิ มาจาก **ป** กับ **อาฬิ**

ป นี้มีความหมายว่า ปกฺฏฺฐ ก็คือ อุกฺกฏฺฐ แปลว่า ประเสริฐ เลิศสูงสุด

อาฬิ ในที่นี้ มีความหมายย่อๆ ว่า ลำดับ แถว แนว คำว่าลำดับในที่นี้ หมายความว่า เป็นคำที่พูดถึง ความหมายต่างๆ ทางพระธรรมได้ดีกว่า หรือสื่อถึงความหมาย ทางพระธรรมได้ตรงกว่า ชัดกว่าภาษาอื่นใดในโลก อีกทั้ง ยังเป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารแสดงพระธรรมอีกด้วย

ประเด็นแรก ภาษาบาฬี เป็นภาษาที่สามารถสื่อสาร หรือทำให้เราเข้าใจเนื้อหาสาระที่สำคัญๆ ทางด้านพระธรรม อันเป็นสาระอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต เช่น เนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับศีล เกี่ยวกับสมาธิ เกี่ยวกับปัญญา ช่วยสื่อให้รู้ความหมายและความจริงได้ดีกว่า ตรงกว่า เรียกว่าภาษาสายตรงต่อความจริง ตรงตามเนื้อหาสาระ ตรงต่อเนื้อหาสาระ

ประเด็นที่ ๒ ภาษาบาฬีนี้ เป็นภาษาที่มีลำดับแห่งการใช้ถ้อยคำที่ประเสริฐ เพราะว่าสัปปุรุษ เช่น พระพุทธเจ้า เป็นต้น เป็นผู้ใช้ภาษาเหล่านี้ในการตรัสถึงสภาวะ คือความเป็นจริงในทุกสิ่งทุกอย่าง นี่คือคำว่า ปาฬิ

ดังนั้น เวลาท่านอรรถกถาจารย์เป็นต้นลงมา ท่านพูดถึงพระไตรปิฎก อันเป็นหนังสือที่บันทึกจารึกคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้ ท่านจะใช้คำ

แทนหนังสือพระไตรปิฎก ทั้ง ๔๕ เล่ม ตามฉบับไทย หรือ ๔๐ เล่มตามฉบับเมียนมา ว่า **ปาฬิ (ฬ)** ซึ่งหมายถึงพระไตรปิฎก

ก็เท่ากับว่า พระไตรปิฎกนี้ เป็นหนังสือบาฬีล้วน ซึ่งภายหลังเรามักจะเขียนคำว่าบาลีกันด้วย ล.ลิง (บาลี) แล้วเราก็มีคำอธิบายกำกับว่า พุทฺธ-วจนํ ปาเลตีติ ปาลิ (ปาฬิ) บ้าง และ อตฺถํ ปา-เลตีติ ปาลิ บ้าง เป็น ล.ลิงไป

อันนั้นก็จะหมายถึง บาลีที่เป็นไวยากรณ์ หรือไวยากรณ์ที่เกี่ยวกับบาลีมากกว่า

ถ้าเรารู้บาฬี เราจะรู้ธรรมะได้ดีกว่า คนที่ไม่รู้ภาษาบาฬี ดังนั้น ในเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่ควรตระหนักเป็นอย่างมาก เพราะว่าอย่างที่เราทราบกันอยู่แล้วว่ามีผู้ที่ทำการศึกษาภาษาบาฬี สนใจใส่ใจ ให้ความสำคัญ มองว่าภาษาบาฬีสำคัญในยุคปัจจุบันนี้น้อยลง มันน้อยลงมาเรื่อยๆ แล้ว

แต่ว่าพอมาถึงยุคเราสมัยเรานี้ เราอย่าเอออออห่อหมกตามยุคก่อนเป็นอันขาด เราไม่ควรที่จะละเลยหรือมองข้าม หรือ พยายามจะเมิน คือไม่มองว่าภาษาบาลีมีความสำคัญจำเป็นอย่างไร

ในเมื่อเรามีบุญมาระดับหนึ่งแล้ว เพราะว่าการที่จะได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ได้เป็นชาวพุทธในโลกปัจจุบันนี้ ไม่ใช่เรื่องง่ายๆ นะ การที่มนุษย์คนหนึ่งจะได้มีโอกาส มีบุญที่ดี ส่งผลให้ตนเกิดมาในโลกมนุษย์ ที่อยู่ในโลกมนุษย์ ร่วมกับมนุษย์ชีวิตอื่นๆ หลายๆ ชีวิต ในฐานะเป็นชาวพุทธได้เช่นนี้ มันไม่ใช่เรื่องง่ายๆ นะ

ถ้าวันนี้ ภพนี้ ชาตินี้ โอกาสนี้ เราไม่ขวนขวายในการที่จะศึกษาภาษาบาฬี เพื่อรู้ธรรมะของพระพุทธเจ้าได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง ตรงตามที่พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสธรรมะผ่านภาษาบาฬีไว้ล่ะก็ ในโอกาสข้างหน้า ชาติข้างหน้า อนาคตกาลต่อๆ ไป คงเป็นเรื่องยากอย่างยิ่ง ยิ่งกว่าภพชาตินี้แน่นอนที่จะเข้าถึงธรรมได้

อย่าไปมองว่า อากาศก็ร้อน เดินทางก็ลำบาก อายุก็เยอะ เชียวนะ ยิ่งอายุเยอะ ยิ่งต้องเรียนเยอะๆ ก็เพราะว่าอายุมากนี่แหละ จึงต้องเรียนเยอะๆ ซึ่งถ้าเทียบกับคนอายุน้อยแล้วโอกาสที่คนที่มีอายุมากนั้นจะเปลี่ยนภพเปลี่ยนชาติ ค่อนข้างใกล้กว่าคนอายุน้อย

โอกาสข้างหน้านี้ ไม่ได้แปลว่าจะมีได้อีกอย่างแน่นอน แต่อย่างใด ดังนั้น เราจึงต้องขวนขวายในการที่จะศึกษา โดยเฉพาะธรรมะของพระพุทธเจ้า แต่ว่าถ้าเราศึกษาผ่านภาษาบาฬีนี้ได้ ก็จะยิ่งชัดเจน แจ่มแจ้ง และจะเข้าใจธรรมะได้ลึกซึ้งกว่าศึกษาผ่านภาษาอื่น

ท่านพูดว่าอะไร เราก็จะเข้าใจได้ดีกว่า ได้ตรงกว่า ได้ชัดเจน และง่ายกว่า เพราะว่า เรามีความรู้ความเข้าใจภาษาบาฬีนั่นเอง

นี้ก็เป็นการแนะนำ เตือนสติท่านทั้งหลายไว้ สมัยนี้ต้องเตือนกันบ่อยๆ ฝากไปพิจารณากัน

ความไม่พอ เป็นที่สุดของความไม่รู้
ความรู้ เป็นที่สุดของความพอ

ความรู้มาทีหลังความพอ
พอรู้ = พอ+รู้ (สมถะ+วิปัสสนา)
ความไม่พอมาทีหลังความไม่รู้
ไม่รู้พอ = ไม่รู้+ไม่พอ (อวิชชา+ตัณหา)

ไม่รู้พอ ที่พอรู้

ไม่รู้อริยสัจ ซัดส่งให้ ไม่พอ
ไม่รู้พอ จึ่งงอนง้อ สังสาร
พอเพียงพออยู่ขอ พอรู้
สว่างแจ้งแสงนิพพานจ้าน สังสาร ดับพอฯ

ปปัญจา

สนทนาภาษาธรรม • นายธรรมดา

สนทนาภาษาบาลี ตอน ๑๑

โภนฺโต ปาฬิมามกา

เรียนมิตรรักแฟนบาลีทุกท่านที่เคารพ

ก่อนอื่นต้องกราบขออภัยทีมงานจัดทำวารสารด้วยครับ ที่ส่งต้นฉบับล่าช้า เพราะเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนนิดหน่อย เออน่า รีบเขียนเร็ว มัวแต่พูดพล่ามอยู่นั่นแหละ เดี๋ยวก็ส่งไม่ทันจริงๆ หรอก !

จากฉบับที่แล้ว ผมได้ให้ชื่อเรื่องว่า **"หนึ่งศัพท์ ๑,๐๐๐ ประโยค"** แต่ฉบับนี้ จะเขียนภายใต้ชื่อเรื่องว่า **"หนึ่งศัพท์ ร้อยความหมาย"**

จากหัวข้อนี้ หมายความว่า คำภาษาบาลี ๑ คำ อาจมีความหมายเป็นร้อยจริง เช่นคำว่า **ธมฺม (ธมฺโม/ธมฺมํ)** มีความหมายประมาณเกือบร้อยจริงๆ ครับ ผู้เขียนเคยรวบรวมไว้ในกาลครั้งหนึ่ง แต่ตอนนี้หาต้นฉบับม่ายเจอ ครั้นจะทำใหม่ก็ยังไม่สะดวก โควิด-19 สายพันธุ์ยุโรปก็ดันโผล่มาเยือนบ้านเรา โอ! มาย ก๊อด ประชาชนทั้งประเทศงงมาก รัฐบาลการ์ดตกได้อย่างไร สงสารพี่น้องชาวจังหวัดระยองครับ เรื่องแบบนี้ก็อาจผิดพลาดกันได้ แต่ก็ต้องช่วยกันระมัดระวัง

ถ่ายภาพกับหลวงพ่อ พระผู้ทรงพระไตรปิฎก รูปที่ ๔ ซึ่งไปฝากตัวเป็นศิษย์ เรียนที่สำนักของท่าน ที่ร่างกุ้ง เมียนมา นานหลายปี

อย่างจริงจัง ทั้งๆ ที่คนไทยทั้งประเทศนอนตายตาหลับแล้ว เอ๊ย! นอนหลับสบายมาเป็นเดือนกว่าแล้ว จู่ๆ ก็มีคนต่างประเทศนำเชื้อโรคเข้ามาให้เกิดความโกลาหลอีกรอบ หากระบาดครั้งที่ ๒ อีก ผมไม่รู้ว่าจะสามารถนั่งเขียนคาถาภาษาบาลีโพสต์ให้แฟนเพจ เฟซบุ๊ก ได้อ่านเรื่อยๆ หรือเปล่า คนส่วนใหญ่ของประเทศล้วนมีทุกข์ ใช้ชีวิตลำบากเพราะความขัดสน เป็นหนี้เป็นสินกัน ดีที่เรายังมีพระพุทธศาสนาอยู่ในใจ หากมิฉะนั้นแล้วคงเกิดจลาจลเหมือนอเมริกาก็ได้

เวลาลำบากเช่นนี้ ภาษาบาลีท่านเรียกว่า **“มหาสมโย”** มหาสมัย อย่างหนึ่ง เป็นช่วงที่มนุษย์อยู่กันอย่างยากลำบาก ซึ่งก็โทษใครไม่ได้หรอก นอกจาก **วัฏฏะ** มันเป็นโทษของสังสารวัฏครับ โทษของการเวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่รู้จักจบจักสิ้น นี้แค่เบาะๆ นะครับ

ดังนั้น **ทูตมรณะ** ได้ลงมาเตือนเหล่ามนุษย์แล้วว่า ในที่สุด มนุษย์ก็ไม่ได้เก่งจริงหรอก มนุษย์ไม่ได้มีอำนาจจริงหรอก มิฉะนั้นพวกเราคงไม่กระเสือกกระสนหนีโควิด-19 กันให้จ้าละหวั่นกันทั่วโลกอย่างนี้หรอกครับ ดังนั้น ในช่วงวิกฤตเช่นนี้ หากทำอย่างอื่นไม่ได้จริงๆ ก็จงตั้งใจเจริญกุศลให้มากๆ เช่น เจริญสติปัฏฐานให้ได้ต่อเนื่องตลอด ๒๔ ชั่วโมง ให้รู้แล้วรู้รอดไปเลยครับ ซึ่ง

เรียนไวยากรณ์ ต้องจำให้ได้ โดยไม่ต้องท่อง

อ.จำรูญ ธรรมดา

หากเจริญได้ต่อเนื่องจริงๆ ท่านก็จะพ้นจากบ่วงหรือห่วงโซ่แห่งความทุกข์ได้อย่างแน่นอนนี่คือคำสัญญาที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประทานให้ครับ

หยุดพล่ามได้แล้ว จำรูญเอ๋ย ไหนบอกว่าจะเขียนเรื่องคำศัพท์ประเภทอเนกัตถะละครับ **ขมถ เม** = ขอโทษครับ **อภยํ เม เทถ** = ขออภัยครับ **อิทาเนวาหํ ตํ ลิขิสฺสามิ** = ผมจะเขียนมันเดี๋ยวนี้ละครับท่าน

ตํ สุณาถ มนสิ กโรถ = ว่าแต่ท่านทั้งหลายก็จงตั้งใจฟังเหมือนกันนะครับ **สุตฺชา ชานิสฺสติ.** ฟังแล้ว ปัญญา (ความรู้) จักเกิด

อถ อเนกตฺโถ วุจฺจเต = ต่อจากนี้ไป ข้าพเจ้าจักนำแสดงคำศัพท์ที่มีความหมายหลายอรรถ **ตํ ยถา สนฺตสทฺโท.** เช่นคำว่า "สนฺต"

ยถาห – ดังเช่นท่านได้กล่าวไว้ในคัมภีร์อภิธานัปปทีปิกา (คาถา ๘๔๑) ว่า

"อจฺจิเต วิชฺชมาเน จ
ปสตฺเถ สจฺจสาธุสุ
ขินฺเน จ สมิเต เจว
สนฺโตภิเธยฺยลิงฺคิโก."

สนฺโต สนฺต ศัพท์ **อภิเธยฺยลิงฺคิโก** ซึ่งเป็นคำคุณศัพท์อันเป็นศัพท์ประเภทที่มีลิงค์อนุวัตตามวิเสสยะ **สิยา** ย่อมเป็นไป (ย่อมมีใช้) **(อตฺเถสุ)** ในความหมายทั้งหลาย **(อิติ)** ดังนี้คือ

(๑) **อจฺจิเต** – ในบุคคลผู้ควรแก่การเคารพบูชา

(๒) **วิชฺชมาเน** – ในสภาวะที่มีอยู่จริง (ไม่ใช่มายา)

(๓) **ปสตฺเถ** – ในบุคคล(สิ่งของ) ผู้ประเสริฐ (ผู้ควรยกย่อง)

(๔) **สจฺจสาธุสุ** – ในความจริงและคนดี

(๖) **ขินฺเน** – ในผู้เหน็ดเหนื่อย

(๗) **สมิเต** – ในผู้สงบ

อธิบาย

ตามคาถาข้างต้นนี้ พึงทราบว่า **สนฺต** ศัพท์มีความหมาย ๗ อย่าง ซึ่งสามารถพบเห็นได้ตามที่มีใช้ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา อันประกอบด้วยพระบาลี (พระไตรปิฎก) อัฏฐกถา และฎีกาเป็นต้น ซึ่งผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างของการใช้มาให้มิตรรักแฟนคลับบาลีได้เอาไปต่อยอดได้โดยสังเขปดังนี้

ในเบื้องต้น ผู้แปลจะต้องสังเกตดูว่า บริบทที่ใช้อยู่นั้น กำลังเกี่ยวข้องกับอะไรอยู่ เพราะลำพังเห็นแต่ศัพท์นั้น ยังไม่อาจฟันธงลงไปได้ว่า ศัพท์นั้นหมายถึงอะไร พูดง่ายๆ ก็คือ อย่าเพิ่งรีบแปลเพราะสักแต่ว่าเห็นคำศัพท์ เพราะเผื่อว่าคำศัพท์นั้นอาจมีความหมายมากหลายอรรถ เช่น "สนฺต" ศัพท์ข้างต้น ดังนั้น ผู้แปลจำเป็นต้องมีคาถาหัวใจก่อนที่จะเริ่มต้นการแปล ซึ่งโดยทั่วไปแล้วโบราณาจารย์ ท่านจะให้คาถาว่า

อตฺถา ปกรณา ลิงฺคา โอจิตฺยา กาลเทสโต
สทฺทตฺถา วิภชียนฺติ น สทฺทาเยว เกวลํ.

ก่อนแปลให้ตรวจดูบริบท คือ อรรถความหมายที่มุ่งถึง, สถานการณ์, ลิงค์, ความสมเหตุสมผล, กาละ และเทศะเป็นต้นให้ดีก่อน จึงค่อยทำการแปลความหมายของคำ ไม่ใช่แปลตามความหมายเฉพาะที่ตนคุ้นเคยมา

นอกจากนี้ ยังต้องตรวจสอบทางหลักภาษา (ไวยากรณ์) ด้วย เช่น ในกรณีของ **สนฺต** ศัพท์อาจสำเร็จรูปมาจากหลากหลาย ธาตุ ปัจจัย หรือหลากหลายรูปวิเคราะห์ เช่น สนฺต ที่แปลว่า "มีอยู่ (วิชฺชมาน)" ก็จะสร้างมาจาก **อส** ธาตุ กับ **อนฺต** ปัจจัย มันถึงจะแปลว่า **มีอยู่** "ปรากฏอยู่" ได้

แต่ถ้า สนฺต ที่แปลว่า "ผู้สงบ" ผู้มีปัญญา, นักปราชญ์, สัตบุรุษ, คนดี ก็จะมาจาก **สมุ** ธาตุ กับ **ต** ปัจจัย, สมุ ธาตุ มีความหมายว่า สนฺติ = สงบ, วิเคราะห์ว่า สมฺมตีติ สนฺโต = สนฺต คือ ผู้สงบ แต่ถ้า สนฺต มาในรูป นปุงสกลิงค์ ก็มาจาก **สมุ** ธาตุ กับ **ต** ปัจจัย เช่นกัน แต่ท่านนิยมใช้ในความหมายว่า "นิพพาน" ซึ่งเป็นสภาวะที่สงบ

นอกจากนั้น **สนฺต** ศัพท์ อาจมาจาก **สนฺต** ธาตุ ซึ่งมีความหมายว่า "เพิ่มพูน" กับ **อ** ปัจจัย ก็จะได้ความหมายว่า "ผู้ที่ควรยกย่องสรรเสริญ, คนดี"

ส่วน **สนฺต** ที่แปลว่า ผู้เหน็ดเหนื่อยนั้น มาจาก **สมุ** ธาตุ กับ **ต** ปัจจัย แต่ สมุ ธาตุนี้ ใช้ในอรรถ เขทะ = เหนื่อย เช่นในพระบาลีว่า ทีฆํ **สนฺตสฺส** โยชนํ. "ระยะทางแค่โยชน์" ก็ถือว่าโหดแล้ว สำหรับคนที่เหน็ดเหนื่อย

ครั้งนี้ คือตัวอย่างของการใช้คำศัพท์ประเภท อเนกัตถะ (ศัพท์ที่มีอรรถมาก) ซึ่งมีคุณูปการต่อการแปลบาลีเป็นอย่างยิ่งครับ

สพฺเพ สตฺตา ลกฺขิตา โหนฺตุ อโรคา จ.

ขอให้ทุกท่านโชคดี อย่าได้มีโควิดครับ

จตฺตาโร ปุคฺคลา สนฺตา ไทรฏฺเฐ ชีวมานกา
มรมฺมา สิทฺธวิชฺชา เต ธมฺมาจริยุปาธิโน.
๔ ทหารเสือแห่งพุทธศาสนจักรไทย ผู้สำเร็จการศึกษา "ธัมมาจริยะ" จากประเทศสหภาพพม่า ซึ่งประกอบด้วย
๑. พระคันธสาราภิวงศ์ (ป.ธ.๙) (บนขวา)
๒. พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล (ป.ธ.๙) (บนซ้าย)
๓. พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร (ป.ธ.๖) (บนกลาง)
๔. นายจำรญ ธรรมดา (ป.ธ.๔) (นั่งหน้า)

มองเทศ-มองไทย

วิเทศทัยย์

ตำนานพระเจ้าเลียบโลกฉบับลังกา ตอน ๔

จตุตถบรรพ

ครั้นพระมหินทเถระผู้เป็นเจ้าได้ถวายพระพรพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ ผู้เป็นใหญ่เหนือนิกรชนบนเกาะลังกา ด้วยการสำแดงอรรถาธิบายเกี่ยวกับพุทธนิทาน ว่าด้วยพระพุทธเจ้ากกุสันธะผู้ทรงเป็นบรมพิชิตมาร ได้เสด็จมาลังกาทวีป พร้อมทรงบำเพ็ญโลกัตถจริยาสงเคราะห์ชาวเกาะลังกาทุกตัวคน จนสามารถบรรลุธรรมาภิสมัยเป็นจำนวนมาก และส่วนที่เหลือล้วนรับไตรสรณคมน์ นับถือพระรัตนตรัยว่าเป็นที่พึ่งแห่งตน แลต่างพากันศรัทธามั่นคงในบวรพุทธศาสนาของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นแล จนตราบเท่าอายุแห่งพระศาสนาของพระกกุสันธพุทธเจ้า

ครั้นแล้วพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ กษัตริย์ผู้เป็นใหญ่เหนือเกาะลังกาได้ทูลถามพระมหาเถระว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า พระพุทธมหากรุณาธิคุณต่อปวงชนชาวเกาะลังกานั้น มีเพียงพระพุทธเจ้ากกุสันธะพระองค์เดียวหรือ ? พระพุทธเจ้าพระองค์อื่น ผู้เคยบำเพ็ญโลกัตถจริยาต่อชนชาวเกาะลังกายังมีหรือไม่หนอ ?

พระมหาเถระทูลว่า ดูกรมหาบพิตร พระพุทธมหากรุณาธิคุณต่อชาวเกาะลังกา หาได้มีเฉพาะพระพุทธเจ้ากกุสันธะพระองค์เดียวเท่านั้นดอก

ยังมีพระพุทธเจ้าพระนามว่าโกนาคมนะอีกพระ-องค์หนึ่ง ซึ่งบำเพ็ญโลกัตถจริยาต่อชนชาวเกาะลังกาทั้งมวล และผลแห่งการสงเคราะห์เกาะลังกาของพระพุทธเจ้าพระองค์นี้ ก็มีอานิสงส์เป็นจำนวนมาก ไม่ต่างจากสมัยพระพุทธเจ้ากกุสันธะแต่ประการใด ดังอาตมาจะสำแดงอรรถาธิบายพรรณนาสืบไป

ความว่าดังนี้

ดูกรมหาบพิตร ครั้นสิ้นศาสนาของพระ-พุทธเจ้ากกุสันธะแล้ว จำเนียรกาลนานมาเบื้องหน้า มีพระบรมพิชิตมารผู้บรรลุอนุตตรสัมมา-สัมโพธิญาณ ผู้มีพระบวรสันดานปรารถนาสงเคราะห์แก่เวไนยสัตว์ทุกหมู่เหล่า ได้ตรัสรู้เญยธรรมทั้งปวงอันยุติในภูมิทั้งสี่ พระองค์ได้เสด็จมาอุบัติตรัสรู้เป็นอันดับที่สองของภัทร-กัปอันนี้ ทรงมีพระนามปรากฏต่อสากลโลกว่าพระโกนาคมนะศาสดาเจ้า พระองค์ทรงมีพระ-ปณิธานมากล้นด้วยพระมหากรุณาธิคุณอันหาผู้ใดเสมอเหมือนมิได้ ทรงปรารถนาอนุเคราะห์แก่สัตว์โลกทั้งปวง มิเลือกหน้าว่าเป็นชนชั้นวรรณะใด ด้วยมีพระราชหฤทัยเสมอเท่าเทียมกัน ทรงมากมีอุดมด้วยพระสาวกและพระสาวิกาผู้เป็นพระขีณาสพตัดสิ้นกิเลสอาสวะทั้งปวง ทรงสมบูรณ์พร้อมด้วยบรรดาอุบาสกอุบาสิกา ผู้เต็มเปี่ยมด้วยศรัทธาและปัญญาบารมี ผู้ปรารถนาดำเนินเดินตามรอยบาทของพระบรมศาสดาเจ้า ทรงแวดล้อมด้วยพุทธบริษัท เสมือนแสนโกฏิดารารายล้อมพระสุริย์ อันทรงพระรัศมีเปล่งประกายโชติช่วงอเนกอนันต์ พระพุทธองค์จึงทรงได้รับการชื่นชมยินดีว่า เป็นพระบรมโลกนาถของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

ครั้งนั้นแล มหาเมฆวันอุทยานกลางเมืองหลวงอนุราธบุรีแห่งนี้ มีนามบัญญัติว่ามหาโนม-

วันอุทยาน พระนครอนุราธบุรีนี้มีนามปรากฏว่าวัฒมานนคร ตั้งอยู่ในทิศข้างทักษิณแห่งมหา-อโนมวันอุทยานนั้นแล พระมหากษัตริย์ผู้เสวยสิริราชสมบัติในพระนครนั้น ทรงพระนามว่าพระ-เจ้าสมิทธิราชบรมกษัตราธิราช ส่วนลังกาทวีปมีนามบัญญัติว่าวรทวีป ครั้งนั้นสัตว์ทั้งหลายผู้อาศัยวรทวีป ล้วนลำบากด้วยฉาตกภยุปัทวะกล่าวคือ ฝนแล้งบังเกิดปรากฏทั่ววรทวีป มนุษย์และสัตว์ทั้งปวงลำบากด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหารสัตว์ทั้งปวงต่างพากันดำรงชีวิตด้วยหัวเผือกและหัวมัน เวทนาการปรากฏเกิดทั่ววรทวีป ยากที่จะระงับดับหายด้วยวิธีการอันใด

คราวนั้นแล สมเด็จพระพิชิตมารผู้ประเสริฐพระนามว่าโกนาคมนะ พระองค์ทรงแสดงพระ-อาวัชนาการด้วยพระบวรพุทธจักษุ ทรงเห็นอุปัทวะ กล่าวคือ ฝนมิบังเกิดแก่มนุษย์ชาววรทวีปเป็นเวลายาวนาน พระองค์ผู้กอปรด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ปรารถนาจะบรรเทาเสีย ซึ่งอุปัทวะอันนั้น และจะประดิษฐานพระ-บวรพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรในวรทวีปสืบไป

สมเด็จพระทศพลผู้ทรงพระบวรพุทธ-สันดาน มีพระสงฆ์ขีณาสพสามหมื่นรูป ผู้มิได้หวั่นไหวด้วยโลกธรรมแห่แหนแวดล้อมเป็นบริวารแล้ว ได้เหาะขึ้นสู่นภาลัยประเทศ เสด็จ

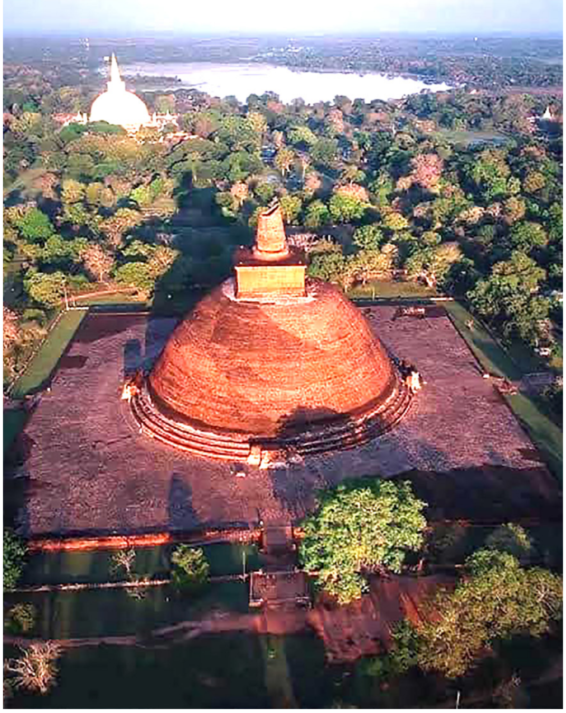

โดยอัมพรวิถีถึงวรทวีปนั้นแล แล้วประดิษฐาน เหนือยอดเขาสุมนกูฏ ซึ่งเป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ เกลื่อนกล่นด้วยเทวดาผู้ทรงฤทธิ์มเหสักข์ เป็นสถานที่ชาววรทวีปทั้งปวง นับจากราชาจนถึงคนเข็ญใจ ต่างพากันมาเซ่นไหว้บูชากราบกรานขอพรเทวดาผู้ทรงฤทธิ์เหล่านั้นตามคติความเชื่อแห่งตน

คราวนั้นแล ด้วยอำนาจแห่งพระพุทธานุภาพอันคุ้มครองป้องกัน ฝนแล้งนั้นก็อันตรธานหายไป มหาเมฆาก็บันดาลฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล ยังธัญญาหารพืชผลทั้งหลายให้บริบูรณ์ตราบเท่าสิ้นพระพุทธศาสนา ๓ ประการ คือ ปริยัติศาสนา ปฏิบัติศาสนา และปฏิเวธศาสนา

ปริยัติศาสนานั้นได้แก่ พระไตรปิฎกอันเป็นคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านับตั้งแต่สำแดงปฐมเทศนาจนถึงปัจฉิมเทศนา **ปฏิบัติศาสนา**นั้นได้แก่ กิจที่พระสงฆ์สาวกจักต้องปฏิบัติในศีลขันธ์ สมาธิขันธ์ และปัญญาขันธ์

เพื่อกระทำให้รู้แจ้งเห็นจริงตามคำสั่งสอนของพระศาสดาเจ้า และ**ปฏิเวธศาสนา**นั้นได้แก่ พระอริยมรรค พระอริยผลนั้นแล

เมื่อสมเด็จพระสรรเพชญ์ศาสดาเจ้าเสด็จสถิตอยู่เหนือยอดเขาสุมนกูฏนั้น ทรงอธิษฐานว่า บรรดาสัตว์ทั้งปวงที่อยู่ในทิศาภาคน้อยใหญ่ในวรทวีปแห่งนี้ จงแลเห็นตัวเราผู้ตถาคตทั่วทุกตัวคน อย่าได้เว้นแม้แต่มนุษย์ผู้เดียว ถ้าปรารถนาจะมาสู่สำนักพระตถาคตเจ้า ก็ให้มาถึงด้วยเร็วพลัน อย่าให้มีความลำบากยากกาย หรืออุปสรรคอันใดขัดขวางจนเสียการ ครั้นทรงพระอธิษฐานฉะนี้แล ด้วยอำนาจแห่งพระอธิษฐานฤทธิ์ ทุกสิ่งอย่างก็สำเร็จกิจโดยนิยมดังพระพุทธประสงค์ทุกประการ

ลำดับนั้นพระเจ้าสมิทธิราชกับทั้งอำมาตย์ราชเสนาประชาชนชาววรทวีปทั้งปวง ก็พร้อมเพรียงเรียงรายออกจากวัฒมานบุรี มุ่งหน้ามาสู่สุมนกูฏบรรพต อันเป็นแหล่งเซ่นพลีแก่เทวดาแห่งตน ครั้นถึงแล้ว ต่างคนต่างแลเห็นพระพุทธองค์ผู้ทรงสถิตเหนือสุมนกูฏบรรพต ผู้งามด้วยพระมหาบุรุษ ๓๒ ประการ อีกทั้งพระอนุพยัญชนะอีก ๘๐ ประการ แลโอภาสไปด้วย

พระฉัพพรรณรังสีส่องสว่างเรืองโรจน์โชตนาการทั่วบริเวณแห่งบรรพตนั้นแล อันงามประเสริฐบริสุทธิ์หาประมาณมิได้ ยิ่งทัศนาก็ยิ่งบังเกิดศรัทธาเลื่อมใส ปรีดาปราโมทย์ เอิบอิ่มในกมลสันดาน พระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นงามวิจิตรโอภาสล้ำเลิศ ประเสริฐสุดเกินจะพรรณนา ครั้นทัศนาลงมาที่ยอดภูเขานั้นเล่า ก็งามรุ่งเรืองสว่างไปด้วย ถ่องแถวพระรัศมีเป็นประกาย อันพวยพุ่งออกจากพระวรกายแล้วแล ปกแผ่ลงไปในทิศเบื้องล่าง เป็นเรื่องพิศวงมหัศจรรย์ยิ่งนัก

จากนั้น พระบรมกษัตราสมิทธิราชและชาวพระนครทั้งสิ้น ก็พากันเข้าไปสู่สำนักของพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยเร็วพลัน อันว่ามนุษย์ชาววรทวีปนั้นต่างพากันออกไป หวังจะทำพลีกรรมแก่เทวดาผู้สิงสถิตบนภูเขานั้นแล ครานั้นต่างพากันสำคัญซึ่งพระบรมโลกนาถกับทั้งพระสงฆ์บริวารว่า เป็นเทพยดาผู้สิงสู่อยู่ในภูเขานั้น ซึ่งพวกตนพากันทำเทวตาพลี อันเป็นธรรมเนียมประเพณีสืบต่อกันมาแต่บรรพชนแต่กาลก่อน

ฝ่ายพระเจ้าสมิทธิราช ทรงเข้าพระทัยว่า พระมหาสมณะรูปนี้แลเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นพระอรหันต์ผู้ใหญ่ในโลก ผู้ทำให้ชาวโลกสว่างไสวด้วยปัญญาคือธรรมาภิสมัย จึงทรงพระโสมนัสปรีดาปราโมทย์เหมือนได้เสวยวิมานทิพย์ ทรงถวายนมัสการสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับทั้งพระภิกษุสงฆ์แล้ว อาราธนาด้วยภัตตกิจ จากนั้นได้นิมนต์สมเด็จพระทศพลให้เสด็จพระพุทธดำเนิน เข้าไปสู่ภายในมหาอโนมวันอุทยานบริเวณอันใกล้พระนครเมืองหลวง ด้วยทรงพระดำริว่า ภายในอุทยานแห่งนี้ มิได้คับแคบ เป็นอาณาบริเวณกว้างขวาง สะดวกสบาย บริบูรณ์ด้วยอาสนะอันอุดม สมควรเป็นที่นั่งแห่งพระพุทธองค์กับพระสงฆ์ขีณาสพทั้งปวง หากมีพระพุทธประสงค์จะแสดงพระธรรมเทศนาต่อปวงชนชาววรทวีป ก็มีบริเวณเพียงพอต่อผู้มาสโมสร รอบอุทยานแห่งนี้

เมื่อสมเด็จพระศาสดาเจ้าพร้อมพระภิกษุสงฆ์ขีณาสพสามหมื่นรูปอันเป็นบริวาร เสด็จลงจากภูเขาสุมนกูฏ พระเจ้าสมิทธิราชโปรดให้จัดพิธีแห่แหนต้อนรับอย่างยิ่งใหญ่ ด้วยทรงดำริว่า หากพระพุทธเจ้าและพระภิกษุสงฆ์สาวกเดินทางเข้าพระนครเมืองหลวงด้วยอาการธรรมดา ย่อมเป็นกิริยาหาควรไม่ต่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นโลกนายก จึงโปรดให้ประดับตกแต่งตลอดสองข้างทาง จากสุมนกูฏจนถึงพระนครเมืองหลวง ให้ปักด้วยธงผ้าแพรพรรณหลากหลายสีเรียงรายเป็นถ่องแถว ถนนหนทาง บาทวิถี ก็โปรดให้ถมเสียด้วยทรายขาวบริสุทธิ์เสมือนเดือนดารา ปรากฏวันเพ็ญบูชาฤกษ์ กษัตริย์วรทวีปนั้นปรารถนาให้สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวกขีณาสพ ย่างเท้าก้าว

เหยียบเพียงทราย มิได้รำคาญด้วยหนามและหินคม นอกจากนั้น โปรดให้โปรยปรายบุปผชาติสุคันธรส ตลอดระยะทางนับจากสุมนกูฏจนถึงอโนมวันอุทยาน

ครั้นพระบรมศาสดาเจ้า เข้าไปถึงภายในราชอุทยานแล้ว พระเจ้าสมิทธิราชก็อาราธนาสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับพระภิกษุสงฆ์ขีณาสพ ให้ทรงนั่งเหนือบวรราชอาสน์อันวิจิตรโสภาคย์เอกอุดม ภายในพระมหามณฑปอันอลงกต ตกแต่งพร้อมด้วยสักการบูชา ควรจะนำมาซึ่งประสาทโสมนัส อันพระองค์ให้ตกแต่งไว้ในมหาโอโนมวันอุทยานแล้วแล ด้วยปรารถนาให้สมเด็จพระผู้มีพระภาคและพระอรหันต์ขีณาสพเสพเสวยตามอัตภาพแห่งสมณกิจ

ฝ่ายมนุษย์ชาววรทวีปทั้งปวง ครั้นได้เห็นสมเด็จพระบรมโลกนายกกับทั้งพระภิกษุสงฆ์อรหันตสาวก ผู้ทรงนั่งอยู่ในพระมหามณฑปเพลานั้นแล้ว ก็ชักชวนกันนำมาซึ่งเครื่องสักการะบูชาบรรณาการ และประชุมพร้อมกันอยู่โดยรอบพระมหามณฑปอันใหญ่ ครานั้นพระเจ้าสมิทธิราชทรงอังคาสพระภิกษุสงฆ์ มีสมเด็จพระพุทธองค์เป็นประธาน ให้อิ่มสำราญด้วยขาทนียะและโภชนียาหารอันประณีต ซึ่งพระองค์และมนุษย์ชาววรทวีปมีจิตศรัทธาน้อมนำมาถวาย

ครั้นเมื่อพระพุทธองค์กับทั้งพระภิกษุสงฆ์กระทำภัตตกิจสำเร็จแล้ว พระเจ้าสมิทธิราชก็น้อมถวายมหาอโนมวันอุทยาน เป็นเสนาสนทักษิณาทานอันประเสริฐแก่สมเด็จพระชินสีห์สัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ประทับนั่งท่ามกลางบริษัท สำหรับเป็นที่พำนักอาศัยแห่งพระภิกษุสงฆ์ผู้มาจากจตุรทิศ อันมีพระพุทธองค์เป็นต้นเป็นประธาน แลมหาอโนมวันอุทยานนั้นประดับด้วยพฤกษาไม้ร่มรื่นรโหฐาน ใช่เทศกาลจะผลิดอกก็ออกเป็นพวงพุ่มผกาชาติเกสร ฟุ้งขจรเรณูด้วยสุคนธชาติอันเบิกบานใจสำหรับผู้ทัศนาทุกตัวคนแล้วแล

เมื่อสมเด็จพระบรมโลกนาถศาสดาจารย์ทรงรับมหาอโนมวันอุทยานนั้นแล้ว แผ่นพื้นพสุธาอันใหญ่ก็หวั่นไหวเป็นอัศจรรย์ชวนพิศวง สมเด็จพระพุทธองค์ก็โปรดประทานธรรมมธุรสเทศนา ยังสัตว์ทั้งปวงให้ล่วงรู้พระอริยมรรคอริยผลคณนานับได้สามหมื่น

จากนั้น พระโกนาคมนสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เสด็จไปประทับอยู่สำราญเพลากลางวัน ในมหาอโนมวันอุทยาน ตามควรแก่พระพุทธอัชฌาศัย ครั้นถึงเพลาเย็น ได้เสด็จไปทรงผลสมาบัติเสวยพระวิมุตติสุขในประเทศ อันสมเด็จพระกกุสันธ-

พุทธเจ้าเคยเข้าสู่ผลสมาบัติ และประดิษฐานต้นพระมหาโพธิ์ไว้แต่กาลก่อน ครั้นออกจากผลสมาบัติแล้ว พระโกนาคมนสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นทรงพระดำริว่า ขอพระกนกนันทาเถรีกับภิกษุณีผู้เป็นบริวาร จงอัญเชิญกิ่งขวาแห่งพระยาไม้มะเดื่อ อันเป็นไม้มหาโพธิ์แห่งเราพระตถาคตมาในสถานที่นี้แล จักได้เป็นประโยชน์แก่ชาววรทวีปทั้งปวง

เมื่อสมเด็จพระทศพลทรงพระดำริฉะนี้ พระกนกนันทาเถรีก็รู้แจ้งในพระพุทธปริวิตก จึงชักชวนภิกษุณีบริวาร เข้าไปสู่โสภวดีนครของพระเจ้าโสภราช อันเป็นสถานที่พระพุทธองค์ทรงพำนักอาศัยจนสำเร็จพุทธกิจ ก่อนกาลจะเสด็จไปสู่วรทวีป ครั้นแล้วพระกนกนันทาเถรีได้ถวายพระพรพระเจ้าโสภราช ให้กระทำอ่างทองใบหนึ่ง จากนั้นพาพระเจ้าโสภราชเสด็จไปสู่ควงไม้มหาโพธิ์ ให้ทรงพู่กันทองคำชุบด้วยน้ำมโนศิลาอันบริสุทธิ์ ดุจเทวดาผู้ทรงฤทธิ์อัญเชิญมาจากสระอโนดาต ให้เขียนกำหนดลงที่กิ่งขวาแห่งต้นพระมหาโพธิ์ ครั้งนั้นแล กิ่งพระมหาโพธิ์ก็ขาดออกในที่อันพระเจ้าโสภราชกำหนดเอาแล้ว ลงประดิษฐานในอ่างทองด้วยอำนาจแห่งพระพุทธาธิษฐาน อันใครจะพิจารณากำหนดด้วยปัญญาสามัญชนมิได้

ครั้นแล้วพระกนกนันทาเถรีกับพระภิกษุณีบริวารห้าร้อย ก็อัญเชิญต้นพระมหาโพธิ์อันประดิษฐานในอ่างทองคำ เหาะไปโดยอัมพรประเทศ คราวนั้นแล ครั้นเหล่าเทวดาเจ้าทั้งปวงทราบถึงการอัญเชิญกิ่งพระศรีมหาโพธิ์ ต่างชวนกันติดตามแวดล้อม ตามส่งเสด็จกิ่งพระมหาโพธิ์ออกจากชมพูทวีปตราบเท่าถึงวรทวีปนั้นแล

ครั้นถึงจึงถวายกิ่งขวาพระยาไม้มหาโพธิ์กับทั้งอ่างทองคำแก่พระบรมครูศาสดาเจ้า

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสัพพัญญูก็เหยียดพระหัตถ์เบื้องขวาออกรับเอาพระมหาโพธิ์ แล้วส่งให้แก่พระเจ้าสมิทธิราช โปรดให้ปลูกลงตรงบริเวณที่พระองค์เสด็จเข้าผลสมาบัติภายในมหาโนมวันอุทยาน พระบรมกษัตริย์แห่งวรทวีปก็ปลูกลงในที่อันนั้นตามพระพุทธฎีกา แลบริเวณนั้นเป็นที่ประดิษฐานไม้พระมหาโพธิ์แห่งพระกกุสันธพุทธเจ้ามาแต่ในกาลก่อน

ลำดับนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าโกนาคมนะได้เสด็จไปประทับนั่งในโรงอันชื่อว่านาคมาฬกะ ในทิศาภาคข้างอุดรทิศแห่งสิริสมาฬกะ ทรงพิจารณาถึงอัชฌาสัยแห่งสัตว์ทั้งปวง ผู้อยู่อาศัยในวรทวีป ครั้นทรงทราบว่าเวไนยสัตว์ผู้มีธุลีในนัยน์ตาน้อยยังมีอยู่ จึงตรัสพระสัทธรรมเทศนาในเพลาวันนั้น ตามจริตแห่งชนชาววรทวีป

ครั้นจบพระธรรมเทศนาแล้ว บริษัทพากันสัมฤทธิมรรคผลประมาณสองหมื่น จากนั้นพระทศพลผู้มากล้นด้วยพระมหากรุณา ได้เสด็จเข้าผลสมาบัติในประเทศ อันพระพุทธเจ้ากกุสันธะเคยประทับนั่งเสวยวิมุตติสุขในกาลก่อน ประทับอยู่ในผลสมาบัติบริเวณประเทศนั้นแลตามสมควรแก่พระพุทธอัธยาศัย

ครั้นเสด็จออกจากผลสมาบัติแล้ว พระพุทธองค์ผู้เป็นโลกนาถก็ทรงโปรดประทานพระสัทธรรมเทศนาอีกครั้งหนึ่ง ยังเวไนยสัตว์ทั้งปวงให้ได้สำเร็จมรรคผลประมาณหมื่นหนึ่ง ครั้นแล้วได้ประทานพระกายพันธนบริขาร โปรดแนะนำพระเจ้าสมิทธิราชให้บรรจุไว้ตรงบริเวณอันพระองค์ทรงเข้าผลสมาบัติ เพื่อที่จะให้เป็นที่ไหว้ที่บูชาแก่มนุษย์ชาววรทวีปทุกวัน แลที่อันนี้ในกาลก่อน เป็นสถานที่ประดิษฐานพระธรรมกรก อันเป็นของบริโภคแห่งพระกกุสันธะสัมมาสัมพุทธเจ้า และชนชาวเกาะสมัยนั้นต่างพากันสักการบูชาเสมือนพระพุทธองค์ทรงพระชนม์ชีพ

ลำดับนั้นแล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าโกนาคมนะทรงปรารถนาสงเคราะห์พระเจ้าสมิทธิราชและมนุษย์แห่งวรทวีปทั้งสิ้นทั้งปวง พระพิชิตมารสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงมีพุทธฎีกา ตรัสสั่งพระกนกนันทาเถรีกับพระภิกษุณีห้าร้อย พร้อมพระสุมนเถระกับภิกษุบริวารพันหนึ่ง ให้อยู่อนุเคราะห์แก่มหาชนในวรทวีปนั้น ครั้นแล้วพระพุทธองค์ได้เสด็จไปประดิษฐาน ในโรงอันชื่อว่าสุทัศนมาฬกะ ถัดจากโรงรัตนมาฬกะ ทรงสำแดงพระมหากรุณาสั่งสอนเวไนยสัตว์ในสถานที่นั้นแล้ว จากนั้นทรงพาพระภิกษุสงฆ์ทั้งปวงเสด็จขึ้นสู่นภาลัยประเทศอากาศ กลับไปชมพูทวีปแล้วแล

ครั้นพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะผู้เป็นกษัตริย์แห่งลังกาทวีปได้สดับอรรถาธิบาย พระมหากรุณาของพระโกนาคมนะพุทธเจ้าแล้ว ก็ทรงปีติยินดี เหมือนได้เสวยพระจักรพรรดิราช ทรงเปล่งคำยินดีต่อหน้าพระมหินทเถระว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า อาตมาเองปีติยินดียิ่งนัก ด้วยเหตุว่าอดีตพระพุทธเจ้าได้เสด็จมาสงคราะห์ต่อมนุษย์ผู้อาศัยบนเกาะลังกาแห่งนี้ ชะรอยด้วยบุญบารมีในกาลก่อน พระพุทธเจ้าสมณโคดมและคำสั่งสอนของพระองค์ จึงประโลมใจชาวลังกาทวีปอีกครา จตุตถบรรพว่าด้วยพระพุทธเจ้าโกนาคมนะเสด็จเกาะลังกา ก็มีด้วยประการฉะนี้แล ฯ

พุทธศักราช ๒๔๒๘ อังกฤษในฐานะเจ้าอาณานิคมแห่งเกาะลังกา ได้ผ่านกฎหมายผ่อนปรนให้ชาวพุทธจัดกิจกรรมทางศาสนาได้ ผู้นำชาวพุทธ ในนามคณะกรรมการโคลัมโบ ได้ตกลงเป็นเอกฉันท์จัด"เทศกาลวิสาขบูชา" นัยว่าเป็นการประกาศเอกราชพระพุทธศาสนา เสมือนพระพุทธเจ้าตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ หนึ่งในจุดเด่นของงาน คือการออกแบบสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือธง

ครานั้นคณะกรรมการได้ตกลงกัน อัญเชิญพระฉัพพรรณรังสีของพระพุทธเจ้า มาประดับบนธง และได้ยกธงฉัพพรรณรังสี ขึ้นสู่ยอดเสาครั้งแรก ที่วัดทีปทุตตมาราม เมืองโคลัมโบ ในวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๒๘ ต่อมาพันเอกออลคอตต์เห็นว่า รูปทรงของธงฉัพพรรณรังสียาวเกินไป จึงปรับให้มีขนาดเท่าธงชาติ ครั้นต่อมามีการก่อตั้งองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก ในปีพุทธศักราช ๒๔๙๕ ประเทศสมาชิกทั้งหมดได้มีมติร่วมกัน อัญเชิญธงฉัพพรรณรังสีมาเป็นสัญลักษณ์ จนกลายเป็นธงพุทธศาสนานานาชาตินับแต่นั้นมา

วิเทศทัยย์

- วิสัชนาธรรม : วิสาขบูชา วันสำคัญของโลก
- ทัศนะ : พระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสภาษาบาลี จริงหรือ?
- ทัศนะ : วันอัฏฐมีบูชา วันถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ สำคัญอย่างไร
- พระธรรมเทศนา : รู้คุณ แทนคุณ
- กวีนิพนธ์ : วิสาขะ – วิสังขาร
- ธรรมกถา : บทบาทของพระสงฆ์ในพุทธศาสนา
- ประสบการณ์ธรรม : เรื่องเล่าจากแดนไกล
- ธรรมะผ่านจอ : พระพุทธเจ้าในจอ
- กวีนิพนธ์ : วินาทีเดียว
- สารธรรมจากพระสูตร : มงคล ๓๘ ประการ มงคลสูงสุดที่มนุษย์ทำได้ ตอน ๔
- ชวนรู้ : วันวิสาขบูชา วันต้นไม้ประจำปีของไทย
- ท่องไปในโลกบาลีไวยากรณ์ : การศึกษาไวยากรณ์บาลีในพม่า ตอน ๑
- ในประสบการณ์ : ประสบการณ์สอบสนามบาลี ตอน ๑๑ ที่มา ความสำคัญของพระไตรปิฎกภาษาบาฬี
- กวีนิพนธ์ : ความรู้มาทีหลังความพอ
- สนทนาภาษาธรรม : สนทนาภาษาบาลี ๑๑
- มองเทศ – มองไทย : ตำนานพระเจ้าเลียบโลกฉบับลังกา ตอน ๔